

ARGIA

PELO

IBAIBARRIAGA

«Kulturgintzaren
esparruetan
koordinazioak
huts egiten du»

OSASUNA

Azkuna Planak
Osakidetzari
egindako
diagnosiaren
kronika

**SANTIAGO
GRISOLIA**

«Zientzilari serio
batek ezin du
Frankenstein berri
bat izan nahi»

LITERATURA

Alberdania:
liburu bat
argitaratzearen
abentura

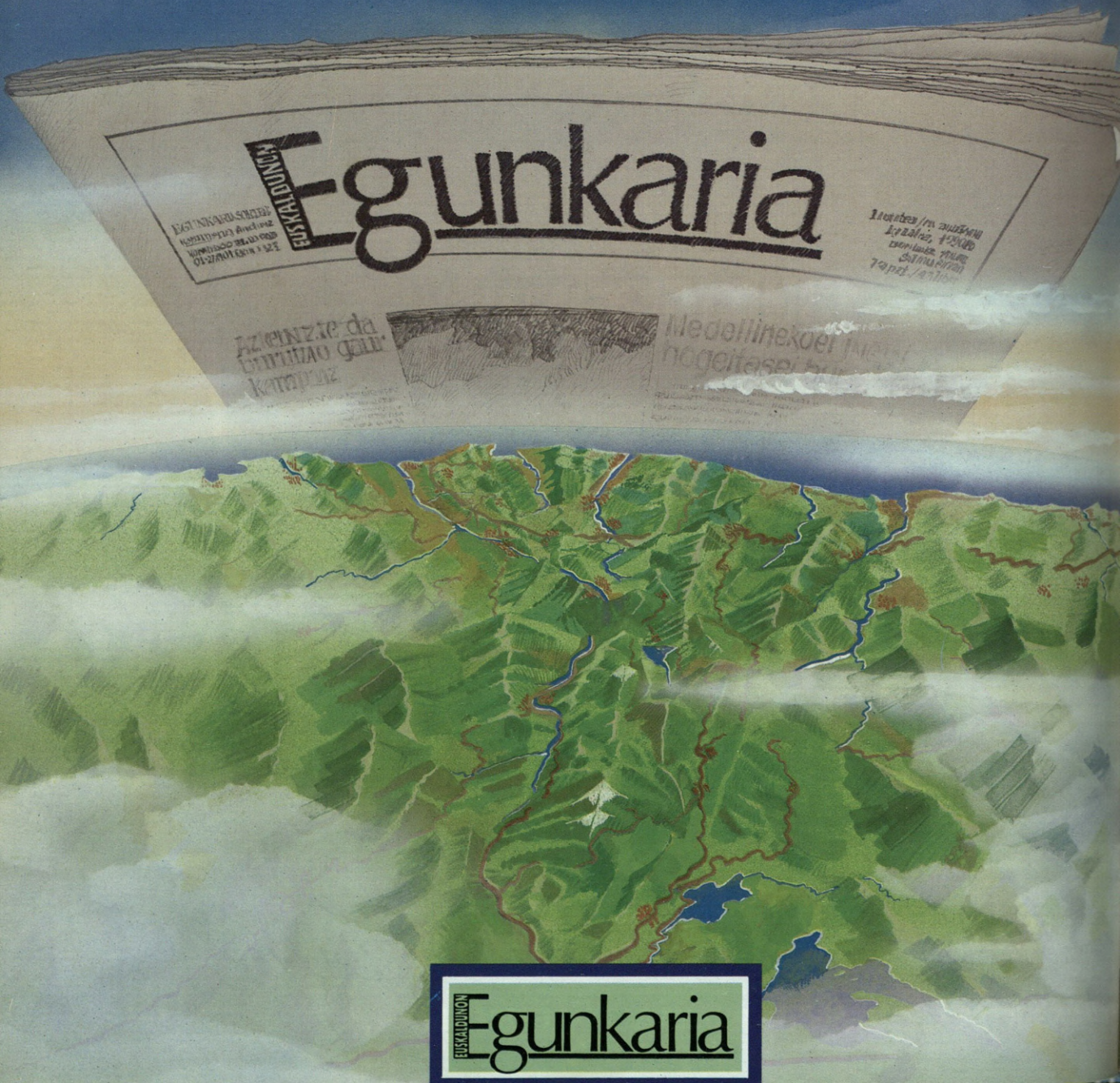
KONPLIZE EGOKIENA AUKERATZEKO TENOREA

GEHIGARRIA
68ak
25 urte

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

Huteskundeak

EKAINAREN 6rako Hego Euskal Herrian huteskundeak deitu dituzte. Egun hauetan dira huteskundeak, baina ez dut emaitzetan sartu nahi; baloratu nahi dudana, apur batean, alderdien *bilakaera* ideologikoa da. Zeharo desberdinak dira alderdiek hartu dituzten jarrerak. Nik ez dakit zein den arrazoa, baina askotan ideologia zeharo ahazturik gelditzen da eta adibide hau homen lekuko da.

Zein da arrazoa EE alderdia PSOErekin elkartzeko? Ez ote dago izugarritzko alde ideologikorik bien artean? Ez ote zatekeen logikoagoa IUREkin elkartzea, horiek baitira Estatu espainiarrean benetako ezker alderdi izaera gorde dutenak? Gainera, EE eta IU, euren programetan, hainbat puntu komun dituzte, hala nola, OTANekiko jarrera, Nafarroa Euskal Herriko beste herrialde bat eta euskararen sustapena.

Izango da, bai, arrazoiaren bat EEk, arrazoi horiek bazterturik, PSOEra hurbiltzeko. Nire ustez, arrazoi bakarra Bandres, edo agian Mario Onaindia egunen batetan ministro izendatua izatea da. Baina, zergatik izan behar du alderdi oso batek pertsona

bakar baten protagonismoa nahia?

Gutun honekin ez dut inoren erabakian eraginik izan nahi, baina uste dut badela hausnarketarako gaia.

Josu Amigorena
(Irüña)

Herri aldizkariak

EZ dakit nola piztu den herriz herri aldizkariak sorteko grina. Bat edo beste alde batera utzi beharko genituzke, baina oro har kalitatearen aldetik oso eskasak izaten dira. Eta ez dut neure herrikoaren aurka

egin nahi, ez baita txarrenetarikoa, baina XIX. mendeko kazetarigintza kostunbrista eta probinzianista egiten ari direla dirudi: ohitura zaharrak, kantuak, berri laburrak... Ideia originalak falta dira.

Agian txarrera jartzea da, baina gaurkotasan handia alde bakarrak ematen dio, publizitateak; horrek dirudi, hain zuzen ere, aldizkari askoren helburua (agian aurrera ateratzeko modu bakarra ere bada), horretan ematen baitute benetan maila bikaina.

P.S.
(Donostiatik)

OHARRA: Sail hau, aldizkarian azaldutako edozein gairi buruz edota interesgarri litekeen beste edozeini buruz, **ARGIA**ko irakurleak adierazi nahi duena idatziz jasotzeko txoko irekia da. Gutunak, ahal dela, ez ditu mila karakter (folio erdi, espazio bikoitzean) baino gehiago izango; bertan, igorlearen izen-abizenak eta kaleratu nahi duen sinadura agertuko dira, gehienez lau hitzeko tituluarekin batera. Gutun hauek **ARGIA**, 1 eta 2 pabilioiak, Industrialdea, 20160 Lasarte-Oria helbidera bidali behar dira.

H I R U G A R R E N B E G I A

Lasai, asmatuko duzue eta

MODU korapilatsu eta baldar samarrean gure herria izan genuen hizpide lehengoan. Asturuak propio prestatzen dizkigula dirudi, izan ere lehen benetako aitzakia eta gano-rarik gabe esandakoak orain arrazoi betez ekarri behar hitzera. *Subkonsziente* edo dena delako horrek eragindako ezten-kada da sendatu beharrekoa.

Aho bete jarduten dugu garenak eta ez garenak lau haizeetara zabaltzen, zazpi garel, lau gehi hiru; **Euklides**enak bakarrik ez, matematikaren oinarri eta hastapen guztiak aztarrika jartzeko moduko abilezia dugu. Azken alean isilean

ihesi zaigunak, ordea, nabarmen asko erakusten digu oraindik ere asko direla hautsi beharreko eskemak (orain bota deza-kegu kolonialismoaren diskurtsua eta kultura zanpatzailearena eta hori).

Lucienne Fourcaderi egindako elkarrizketan galdera batek honela dio: «*Hegoaldeko estatutuak zenbait alderdi on badi-tuela...*». Erantzunean ere «*estatutu borretan*» aipatzen da. Zein, ordea, EAE edo Nafarroakoa? Hegoaldeko kultura aberats eta anitz honek bi estatutu baititu, bi legebiltzar... Ihesi, dena den, maiz ihesten zaizkigu honelakoak. Maizegi. Okasioak

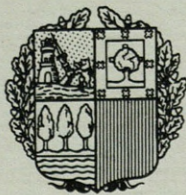
eskatzen duenean eta ozen aldarrikatzen ditugunek egunerokoan izan behar dute adierazpenik. Alferrik gabiltza gainontzean. Euskal Herria ere, amodioa bezalaxe, gutxiago aipatu eta egin egin behar da (esaldi ezin *erromantikoagoa*, txo).

Zaila, benetan zaila azken aleko gurutzegramako pertsonaia zein zen asmatzea. Erraztasun gutxiegi ematen dizkie astekariak trebeak ez direnei. Gurutzegramak beteaz ateratzeko gai ez direnak, eta argazkia ikusita pertsonaia ezagutzen ez dutenak jai izan ez dezaten eta ezjakitunetan ezjakitun sentitu, badaezpada pertsonaia

horri, hain zuzen ere, bi orrialde lehenago egiten zaio elkarrizketa, argazkia berdina eta bere izena nabarmen jarritz: **Olatz Zugasti**. Eskerrik asko laguntzagatik, gainerakoan ez genuke guk hutsaren hurrengook gurutzegramak egiten asmatuko. Estimagarria benetan jendea iraindua senti ez dadin egindako esfortzua. «*Osatu abal izan dut ARGIAko gurutzegramak, nik bakarrik...*», oihuka zen Euskal Herri erdia (ez beste erdiak astekaria ez duelako irakurtzen, lehendik ere gurutzegramak osatzen duelako baizik).

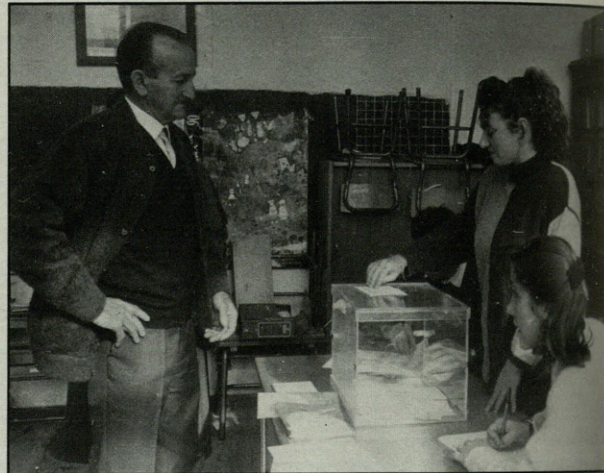
MIKEL ELORZA

- 7.** Politika kronika. AITZIBER YARZA.
- 8.** Gaur hitza eman, bihar haizeak eraman. AITZIBER YARZA.
- 12.** Politika ttanttika.
- 14.** Nazioarte kronika. LUKAS MARTINEZ.
- 16.** Demokrazia gaixoaren krisia. MYRIAM GARTZIA.
- 18.** Nazioarte ttanttika.
- 20.** Patxi Noblia, Sokoako zuzendaria: «Enpresa txikiok askatasun handiagoa dugu merkatuari egokitzeko». IXABEL ETXEBERRIA.
- 22.** «Osasuna Zainduz» plana, Osakidetzari diagnosa. AMAGOIA IBAN.
- 28.** Pilotaren errege ahantzia. IÑAKI IZQUIERDO, ANDER USABIAGA.
- 31.** Errepideetako agureak. ALBERTO IRAZU.
- 34.** Santiago Grisolia: «Zientzilari serio batek ezin du Frankenstein berri bat izan nahi». AMAGOIA IBAN.
- 40.** Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.
- 42.** Julio Kageta ermuaren «Mestizu» bigarren diskoa kalean.
Aniztasuna eta rock-and-rolla. PATXI GAZTELUMENDI.
- 44.** Liburu bat argitaratzearen abentura. JOXI GOIKOETXEA.
- 48.** Pello Ibaigarriaga, Kutzako gizarte ekintzetarako arduraduna. «Kulturgintzaren esparruetan koordinazioak huts egiten du». J.J. PETRIKORENA.
- 51.** Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.
- 52.** Kultura Agenda.
- 54.** Argitalpenak.
- 56.** Kultura ttanttika.
- 58.** Aukeran.
- 64.** Denborapasa.
- 66.** Elebitasunak hamar urte eskola publikoan. THIERRY DELOBEL.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

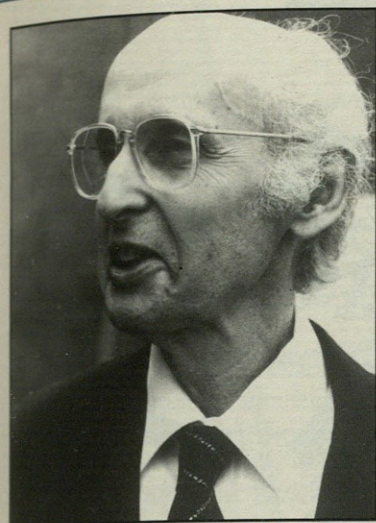
68KO MAIATZA: Dagoeneko pasatu dira 25 urte 1968ko urtarrilak urtearen ibilbideari ekin zionetik. Maiatza etorri zen eta berarekin Parise. Ondoren tanke sovietarrak Pragara sartu ziren desbideraketaren suak itzaltzera. Nazioarteko leihatilak begituz gero, urte berezi hartan lehen planoan agertzen zaizkigunak ditugu horiek. Euskal Herriatik begiratzuz gero, ordea, ekaina agertzen zaigu indarrez. Hil horretan hil zuen Goardia Zibilak Txabi Etxebarrieta. Ordu batzuk lehenago berak hil zuen goardia zibil bat. ETak hildako lehena eta lehen ETakide hila. Euskal Herriak, errealitatea ikusteko modu berri baten sorrera bizi izan zuen 60ko hamarkada hartan. Datozen asteetan, 68ko leihotik burua atera eta sasoi haietan euskal gizartearen gauzatzen ari ziren aldaketetarako abiatuko gara. **GEHIGARRIA**

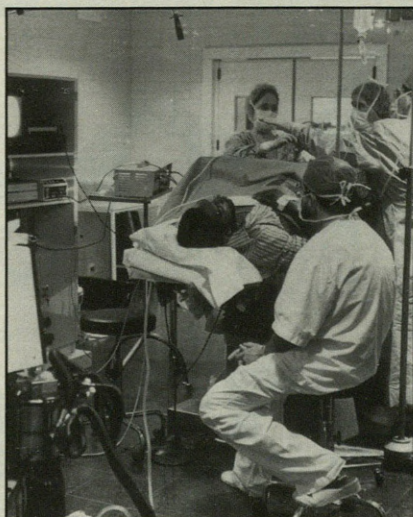
HAUTESKUNDEAK: Ekainaren 6an bukatuko da hauteskunde kanpaina eta handik aste batzuetara gutxiago entzungo ditugu politikariak, kanpainan esan beharreko guztiak esan ondoren. Kanpainari begiradaxo bat eman asmoz politikariak esandakoetako batzuk bildu ditugu, eta gauza kontrajarriak esaten dituztela ere konturatu gara. Asmo ederra eta hitz politikak esaten dituzte, baina biharamunean haizeak eramango ote dituen nork jakin. **/8**

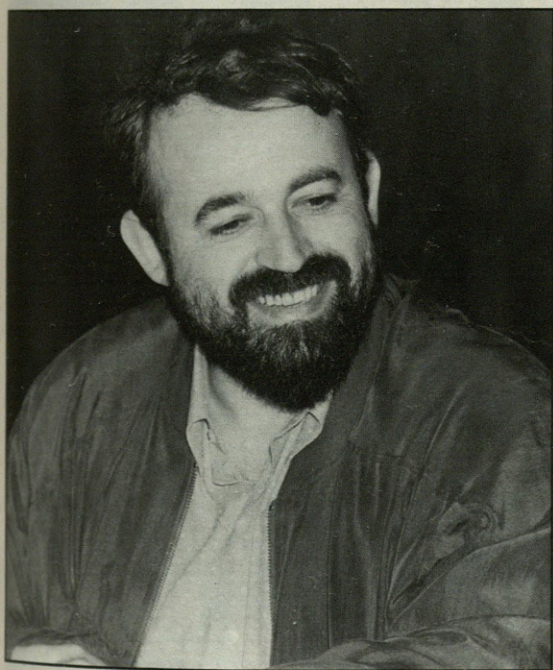
Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

SANTIAGO GRISOLIA: 70 urteko balentziar honek urte asko daramatza Kansas-eko (EEBB) Unibertsitatean irakasle gisa. Genetikan aditua, Unescok Giza Genoma Proiekturako sortu duen Koordinazio Batzarreko lehendakaria dugu. Bilbon izan da duela egun gutxi, eta bertan harrapatu dugu Kansaserako hegazkina hartu baino lehen. Tarte labur baina mamitsuan genetikaren erabileraren abantaila eta desabantailak aritu zaigu./**34**

OSAKIDETZA: Azkuna Plana martxan da jada. Aldeko zein aurkakoen iritziak nonnahi agertzen zaizkigula, oinezkoek oraindik ez dakite zertan den guztion ahotan dagoen plana. Zein diren proposatzen dituen aldaketa nagusiak, zer eragin dezaketen aldaketa horiek, sindikatuen kexuak, Azkunaren erantzuna... Osakidetza, behingoz aztertu beharreko erakundea, hankaz gora dago. Bitartean, ospitaleetako gelak betetzen doaz./**22**

LITERATURA:

Argitalpen munduan zerbait berria eta ezberdina eskaintzeko asmoz sortu dute Inazio Mujika Iraola eta Jorge Gimenezek Alberdania argitaldaria. Liburuak plazaratzearen abenturan murgildurik, produktua zaintzea, bai testu, bai diseinu aldetik da beren abiapuntua. Hasteko, Felipe Juaristi, Juan Garzia eta Mikel Azurmendik idatzitako poesia, prosa eta saiakera lanak argitaratu dituzte./**44**

kutxa fundazioa
fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kutzaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san Sebastián

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda, Aitziber Yarra.

Bilbon: Maite Artola, Myriam Garcia, Maite Iriondo, Xabier Letona, Maite Lizarraga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Nere Portillo, Idoia San Sebastian, Lierni Uribarren, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogoitia.

Iruñean: Iñaki Camino, Patxi Larrion, Ixiar Rozas, Iñigo Herce, Ander Usabiaga.

Ipparraldean: Isabel Etxeberria.

Gasteizen: Ismael Diaz de Mendivil, Jon Maia, Leire Lopez de Aberasturi, Igone Olarte, Estitxu Ugarte.

Kolaboratzaileak: Iñaki Agirresarobe, Mikel Antza, Xabier Alegria, Edorta Arana, Hilario Arbelaitz, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Gorka Arrese, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Jean Louis Davant, Elhuyar, Joxan Eloegi, Xarlo Etxezarreta, Luis Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Xabier Mendiguren, Bego Montorio, Imanol Murua, Jaione Ogiza, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Joxe Mari Ostolaza, Bota Punttuba, R.M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegi, Iñaki Uria, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Iñaki Zarata, Pello Zubiria.

Hizkuntz arduraduna: Mikel Elorza.

Argazkiak: Aitor Bayo, Leire Arzuaga.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Infografia: Beñat Azurmendi, Iñaki Martiarena.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Josu Martikorena.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria, Iratxe Monastegia 70 3.ezk 31011 Iruñea.

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63, (948) 17 80 78

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

UTS

EKO ATEASU
Keelavite poligonoa z/g
ASTEASU

EKO VILLALBA
San Juan Kalea, 9
EIBAR

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

AUTOSERVICIO GORÁ-BERA
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

EKO EUOMAR
Nafarroa ibilbidea, 37
ZARAUZ

SUPER ANDONAEGUI: C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO - DONOSTIA

MERKE IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI

EKO IRUN
Blas de Lezo, 22
IRUN

EKO LEZO
Avda. Jaizkibel, 1
LEZO

EKONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz-Kalea, 1
ZUMARRAGA

SUPER RENTERIA
Vicente Elicegei kalea, 5
ERRETERIA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, z/g
BERAUN - ERRETERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUZ

EKO LEGAZPIA
Urola s/n
LEGAZPIA

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Markatalaunea, 7
Hirigintza (ARABARKA jaletxearen aldean)
HONDARRRIA

BETI MERKE
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Iarratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR

EKO AIETE
Exaijdi Salla
AIETE - DONOSTIA

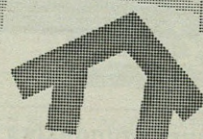

BASTIDA
Erdiko kalea, 32
MUTRIKU

ZURE ETXE ONDOAN

EKO

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

Eskandalu faltsuak

JARRAIK Txuma Olaberriren egoera salatu asmoz ateratako kartelak direla eta tirabira handia sortu da, bai kazetarien aldetik, eta baita politikarien artean ere. Jarraik ez du agian beraien kritika kaleratzeko orduan erabili duen forman asmatu, komunikabide edo komunikabide batetako langileen jarrerarekin ados ez daudela adierazteko beste modu batzuk ere badaude.

Baina ez da talde batek kazetari baten aurka kanpaina bat burutzen duen lehen aldia. Hala ere, orduan ez zen oraingoan bezala eskandalurik sortu. Zergatiei buruzko gogoetan ari ginela iritsi zen erantzuna. Juan Mari Atutxa, Eusko Jaurlaritzako Barne Sailburuaren erantzuna hain zuzen. «Egia Egin egunkariko kazetari ba-

ten aurka eginiko kanpaina eta Jarraik buruturikoa ezin dira konparatu. Jarrairen karteletan gizartearen zerbitzuan lanean dauden pertsonak mehatxatuak izan dira, gizartearen gertatzen denari buruz berriak ematen dituztelako. Aurrekoan, aldiz, biolentzia erabiltzen dutenen alde dagoen pertsona baten ekintza salatzen zen».

Ederra Atutxak emandako azalpena. Kazetari edo komunikabide baten aurkako kanpaina noiz den zilegi neurtzeko era bitxia benetan. Kazetari batzuk gizartearen zerbitzuan dauden bitartean, beste batzuk biolentzia erabiltzen dutenen zerbitzuan omen daude. Muga hau non dagoen Atutxa berak erabakiko du, antza denez. Baina arraro xamarra gertatzen

zaigu teoria hau orain arte adierazpen askatasuna guztientzat bat zela pentsatzen genuenontzat. Antza Atutxak batzuentzat bat eta besteentzat beste bat erabiltzen baitu. Eskandalua sortzen da Jarraik egindakoagatik baina Atutxak gauza bera egiten badu ez da inor harritzen.

KARTELEN inguruan eskandalua sortzen den bitartean, benetan eskandalua dena itzalean geratzen da. Txuma Olaberri, 20 urtetako gazteak koma egoera jarraitzen du lerro hauek idazteko momentuan. Olaberri bizirik ateratzen bada ere, ez du konortea berreskuratuko. Gertaera honen aurrean alderdi gehienek ez dute ezer esan, inguruan gertatutakoa puztuz. Hainbestetan aipatu izan da bizitzarako eskubidea besteen gaitetik gailentzen dela, baina oraingoan ez dirudi garrantzitsua denik. Baina, behar bada, honetarako ere erantzuna izango du Atutxak. Agian berak egiten dituen sailkapen bereziei jarraiki, Txuma Olaberriren bizitza beste zenbaitena bezain garrantzitsua ez dela azalduko digu.

FRANTZIAN nahiz Espainian atxiloturik dauden euskal preso politikoak gose greban daude maiatzaren 24az geroztik. Presoek jasaten duten egoera larria salatu eta Euskal Herriaren autodeterminazioa eskatuz egiten ari dira gose greba. Baina garrantzi gehiago eman zaio kolektibotik kanpo geratu diren hogeita presoei gose greban dauden beste guztiei baino. Hemen ere, gauza batzuk puztu dira, benetan oinarrian dagoena ahortziz.

Senideak elkarrekin deituta, euskal preso politikoek senide ugari bildu ziren Gernikan. «Elkarriketaren bidez bake eta justiziarantz»-jo behar dela aldarrikatuz gatazka luzeari konponbide bat emateko modu egokiak aurkitzeko eskaera luzatu zieten alderdi politikoei. Senideek gose greban dauden presoekiko elkartasuna ere azaldu zuten.

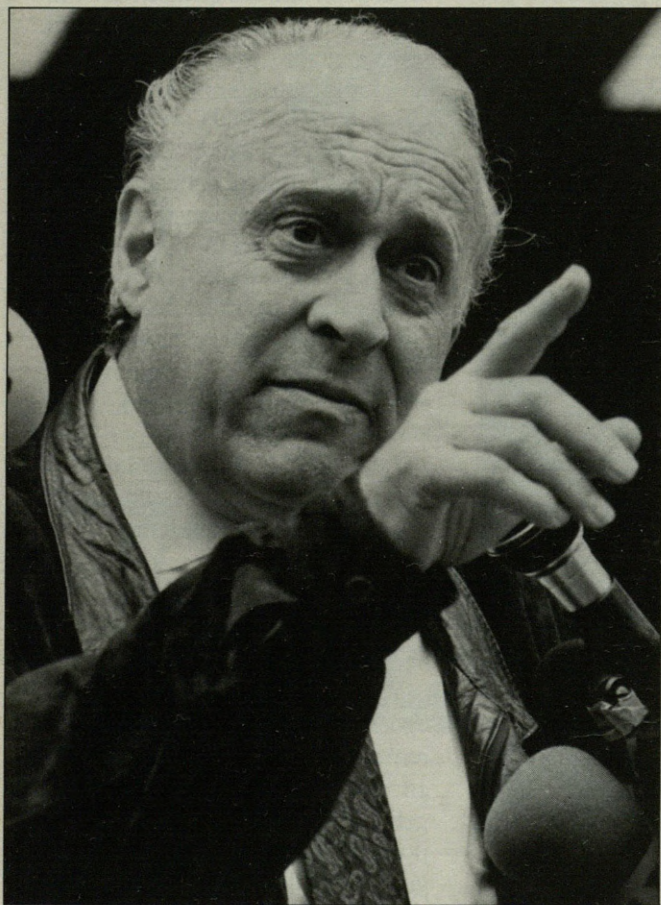
Aitziber Yarza

Gaur hitza eman bihar haizeak eramango

Felipe Gonzalezek hauteskundeak ekainaren 6an izango zirela jakitera eman zuenetik, etengabe aritu dira politikariak hitz egiten. Guztiek azaldu dituzte asmo onak eta nola ez, guztiek izango dute lehen postua. Hala ere, batzuetan politikariek aurreko egunean esandakoa ahanzi eta kontrakoa esaten hasten dira. Baina, asmoak bere horretan geratu ohi dira gehienetan; hauteskundeen biharamunean beste era batean ikusten ditu jendeak gauzak.

HAUTESKUNDE

garaian denetarik entzun dezakegu politikarien ahotik. Urtean zehar hainbatetan aipatzen diren zenbait gai, orain indar handiagoz entzun daitezke, hilabetetan ahaztuta izan diren beste batzuk, aldiz, guztion aho-

Xabier Arzalluz eta Mario Onaindia izan dira hauteskunde hauetan gehien hitz egin dutenetakoak. Arzalluzek autodeterminazioa eta Madrilgo gobernuaren izan dituzte mintzagai, eta egun batean autodeterminazioa gerrarako bidea zela azaltzen zuen; bestean, berriz, Estatutua ez dugula behar esaten zuen. Onaindiak, bere burua autonomista erradikaltzat jotzeaz gain, EUEko kideen aurka ere gogorrak bozatu ditu.

tan dabilta. Besteekiko kritikak ere areagotu egiten dira, baita harreman onak mantentzen dituzten alderdien artean ere. Beste batzuetan, berriz, politikari batek egun batean gauza bat eta hurrengoan kontrakoa esaten duela konturatzaren gara. Alderdi bereko pertsona ezberdinek gauza kontrajarriak esatea ere gertatu ohi da, baina pluralitate kontua omen da hau ere.

Urtean zehar etengabe aipatu ohi da indarkeriaren gaia. Hauteskunde hauei begira, eta Bakea Orain taldeak eginiko proposamenari jarraiki, EAJ, EA-EUE, PSE-EE, PP, UA eta IUk indarkeriaren gaia ez erabiltzeko konpromezua hartu zuten. Baina konpromezuak konpromezu, alderdi guztiak etengabe aritu dira honen inguruan, eta tirabira askoren sorburu izan da.

Konponbidea hauteskundeetan

Iskotan aipatzen ez diren gai horien artean transferentzia izan daiteke adibide. Mario Onaindia azaldu zen PSE-EEK, 1997rako, EAERI emateke geratzen diren eskumen guztiak emango dituela esanez. PPko Leopoldo Barredari hau *«xantxa bat»* iruditu zitzaion, baina bere alderdikide den Marcelino Orejak, berriz, PPk irabaziz gero EAERI transferentzia guztiak emango zizkiola esan zuen. Sei urte transferentziarik jasogabe egon ondoren, hauteskunde aurreko hilabeteetan sei urtetan konpondu ez dena konpontzeko arazorik ez dute izaten alderdiek.

Alderdikideen artean ere gauza guztiz kontrajarriak

... GAUERDIKO EZTULAK

AUTODETERMINAZIOA

«Orain autodeterminaziora joatea gerrara joatea bezala izango litzateke».

Xabier Arzalluz, EAJ, 93-V-9

«Euskal herritarrok gaur ez dugu Estatuaren beharrik, prest gaude geure burua gobernatzeko Europaren barruan, Madrilek baino hobeto».

Xabier Arzalluz, EAJ, 93-V-25

«Un Euskadiren independentzia errespetatzeko prest egongo ginатеke demokratikoki onartuko balitz».

Andoni Perez Ayala, IU Bizkaia, 93-V-20

«Autodeterminazioa defenditu behar da eskubide bezala, baina gure apustua ez da independentziaren bidea, ez Nafarroan ez EAEn. Banatzea ez litzateke egokia izango, baina errespetatuko genuke, EAEn independentziari buruzko erreferendum bat egin eta independentziak irabaziko balu».

Felix Taberna, IU Nafarroa, 93-V-26

«Estatutua bere borretan baliagarria da, eta ez dut uste beste tresnarik behar denik».

Jose Luis Marcos Merino, PSE-EE, 93-V-27

«Deszentralizazio prozesua ez da Estatutuarekin amaituko».

Mario Onaindia, PSE-EE, 93-V-22

MADRILGO GOBERNUA

«Nazionalismo historikoei interes orokorren defentsan beraien ardura onar dezatela garrantzitsua da, eta Espainiaren gobernagarritasunean kolaboratu dezatela».

Ramon Jauregi, PSE-EE, 93-IV-27.

«Hauteskundeak irabazteaz gain, beharrezkoa den gebiengoa lortuko dugula uste dut eta ez dugu laguntzarik beharko gobernatzeko».

Ramon Jauregi, PSE-EE, 93-V-4

«Min ematen digu Estatuko politikan inongo jaramonik ez egitea».

Karlos Garaikoetxea, EA-EUE, 93-IV-27.

«PSOE eta PPren arteko orekaren gilitza izango da EA-EUE».

Karlos Garaikoetxea, EA-EUE, 93-V-24.

«Gasteizko EAJ eta PSOEn arteko gobernu eragozpen bat da PPekin akordioa lortzeko orduan».

Xabier Arzalluz, EAJ, 93-IV-28

«PPk hauteskundeak irabaziko balitu eta dei egingo baligu, ez genuke arazo handirik izango beraiekin hitz egiteko».

Xabier Arzalluz, EAJ, 93-V-3

NAFARROA

«PP da Foru Komunitatearen geroa etorkizunean ez dela negoziatuko garanzia bakarra. Lana egin behar dugu diputatu nafar batek ETA ordezkatu ez dezan».

Jesus Aizpun, UPN-PP, 93-V-17

«Nafarroako boto abertzale baliagarri bakarra EA-EUE da, HBk bere botoen indarra alferrik galtzen baitu».

Koldo Martinez, EA-EUE, 93-V-27

«HBk Nafarroa, eta Euskal Herri osoko interesak defendituko ditu Madril».

Patxi Zabaleta, HB, 93-V-22

«EAjk bakarrik defendi dezake Nafarroa zuzenean. EAjk zuzenean planteatu ditzake Nafarroari buruzko ekimenak, beste alderdiei galdetu gabe».

Xabier Arzalluz, EAJ, 93-V-22

Juan Mari Atutxa
eta Iñaki
Anasagasti izan
dira alderdi
barnean ematen
diren
kontraesanen
adibide.
Anasagastik
presoen
sabanatzeak
amaitu behar duela
zioen bitartean,
Atutxa
sakabanatzearen
alde azaldu zen,
presok ere
bererekin ados
daudela esanez.

Txapel bakarra denen burua janzteko

LORTUKO dituzten diputatu eta senadoreen inguruan tirabira ugari izan dira alderdien artean. Beste probintzietan ere gertatu den arren, norgehiagoka gogorre-na Gipuzkoan ematen ari da, hitzez behintzat, antza denez guztiek irabaziko baitute. HBk lehen postua mantenduko duela esan du, nahiz eta beste alderdiek bere aurka jokatu dutela azaldu. Arzalluzek HB nagusi izatea ez duela ulertzen azaldu du, baina Egibarren ustez honek ez du gehiegi iraungo *«EAJk %25eko igoera lortuko baitu, erroldaren % 20*

inguru izanez eta lehen indarra bihurtuz». Xabier Albisturrek, berriz, *«EA eta EUEren arteko botoen gebikuntzak lehen postua emango digu»*, adierazi zuen. Kepa Aulestiak, *«EEko botoemaileek koalizioari botoa emango diotelako»* gertatuko dela gaineratu zuen. PSE-EEren iritziz, ordea, beraiek izango dira indar nagusia Gipuzkoan, eta hau EEko botoen ondorioz gertatuko da Jesus Eigurenen ustez. Datu gerra honetatik at ez geratzearren, PPko Jose Eugenio Azpirozek HBri diputatu bat kenduko diotela azaldu zuen.

nak nirekin ados daude. Ez naiz inoiz guztiak elkarrakin egotearen aldeko izango», adierazi zuen.

Besteekiko kritikak ere eguneroko gauza izaten dira, eta alderdi bakoitzaren asmoen berri izan beharrean, beste alderdiei buruz zer pentsatzen den jakitea errazagoa izaten da. Baina askotan kritika hauek ez dira arlo politikora zuzentzen, pertsonalak izan ohi dira. Honetan, Mario Onaindia izan da gehien aritu dena, eta gaur egun EUEn dauden bere kide ohiak izan ditubatez ere jomuga. *«Kepa Aulestia PPkoak bezala jantzen hasi zen gauza berak esaten bukatzeko»*.

Esanak esan, hauteskunde hauetan bakoitzak bere aukera egin beharko du ekainaren 6ean, baina entzun beharrekoak eta entzun ditugu kanpaina honetan zehar.

TXIKI JAI

LASARTE-ORIA
Kale Nagusia
Tel.: 37 09 77

5,30etatik AURRERA
GOSARIAK EGUNERO

entzun ditzakegu. Hauteskunde kanpaina honetan botariko bi esaldi adibide gisa. Iñaki Anasagasti honela aritu zen maiatzaren 16ean: *«Erre da presoen kontzentrazio etapa, amaitzen ari da preso sakabanatuena, hasi behar du presoak Euskadin egotearen etapa»*. Juan Mari Atutxak, berriz, hurrengo egunean, *«presoen sakabanatzearen alde nago, eta preso gehie-*

Aitziber Yarza

AMETSEN INTERPRETAZIOA

(Inkontzientearen unibertsoan barrena)

GIZAKIAREN TXIMINO- -JATORRIA

(Hominizazioaren ibilbide luzea)

UDAROA BADATOR IRAKUR EZAZU EUSKARAZ !!

IRAKURLE AGURGARRI

Liburu-bilduma honen harpidetza eginez, urtean, 8 liburu jasoko dituzu 6.600 pezetaren truke (%20 beherapena). Interesatuta bazaude eta informazio gehiagorik nahi izanez gero, hona hemen gure helbidea. Gurekin harremanetan jarri inolako konpromezurik gabe. Zure zerbitzuan gaude.

GAIK ARGITALDARIA

San Bartolomé, 36 - Behea

20007 DONOSTIA

tfnoa.: (943) 471304

E Z P A L A K

■ ALFREDO JAIME KARTELA DELA ETA HASERRE

HB-k kaleraturiko kartel batzuetan foto-muntaia baten bidez, tximu bat ikus daiteke buruan liburu bat duela. Alfredo Jaimeren aurpegia du tximuak. Argazkiaren azpian Iruñeko alkateak esandako esaldi bat ageri da: «Nire ustez, liburu bat oporretara daramana aspertzen delako da, eta nik ez dut denborarik ez irakurtzeko ezta asperetzeko ere». Ondoren instituzioek irakurketa bultzatzeko eginiko kanpaina gogoratuz, «zuk abal duzunez, ez ezazu aukera gal».

Gertaera hau dela eta Alfredo Jaimek kereila bat aurkeztu zuen HBren aurka irainak zirela eta. Epailak artxibatu egin du kereila hau, epailaren ustez ez baitzegoen *animus injurandi*, baizik eta *animus criticandi*.

Erabaki hau jakin bezain pronto, errekurtsioa aurkezteko asmoa azaldu zuen Alfredo Jaimek. «Lehen elizarekin topo egin dugu esaten zen, une honetan epaileekin topo egin dugula esan beharra dago. Epaia onartzen dut, baina errekurritu egingo dut». Alfredo Jaimek ez zion ekintzari ga-

rrantzirik kendu nahi, eta «borreluko gauzak onartzen joaten badira, herritarren kalterako izango da, eta baita instituzio eta pertsonen errespetuaren kalterako ere». Azkenik, epaileari ere kritikak egin zizkion. «Epaia ikusita, agian, epailea ez litzateke baserretuko bere aurpegia daraman astoa marrazten badugu».

■ ARAZO GEHIAGO ESPETXE FRANTZIARRETAN

MIKEL Gil Cervera euskal preso politikoa bere buruaz beste egiten saiatu zen. Frantziako Fleury-Merogis espetxean dagoen presoaren egoera larria da. Cervera iazko abenduan eraman zuten Fresneseko espetxetik bertara, han jipoi bat jasan ondoren. Familiar-tekoek azaldu dutenez, Fleury-Merogis espetxean egoera hobean zegoen, baina hala ere, arazo piskologikoak ditu eta azken aldian oso larriturik zegoen Pello Mariñelarenaren egoeraz. Senideen arabera, «azken aldian oso larritua zegoen guregatik—Goardia Zibila bi aldiz joan baitzen bere aita ikustera—, eta bere desagerpenak familien arazoen bukaera ekarriko zuela pentsatzera ere iritsi zen».

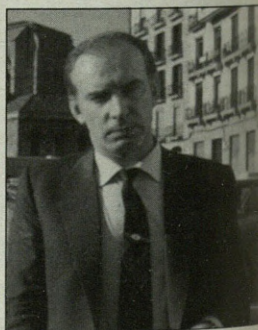
Z
T
I
H
Z
E
Z
T
I
H

«Guretzat PSOE edo PPren arteko ezbaia HIESa edo minbiziaren artean aukeratzea bezala izango litzateke».

**Jose Iriarte «Bikila»,
Zutik-eko kidea.
Egin, 93-V-25**

«Klase politikoaz aspertu xamar eta ilusioa galdu duen pertsonengana zuzentzen gara».

**Txoli Mateos, HBko kidea.
Deia, 93-V-26**

«Oso zaila da muga non dagoen zehaztea, baina bizitzan egoera guztiek muga bat dute».

**Jose Amedo Fouce, GALEko
izateagatik espetxean
dagoen komisarioorde
ohia.
Diario 16, 93-V-24**

G O R D E T Z E K O A K

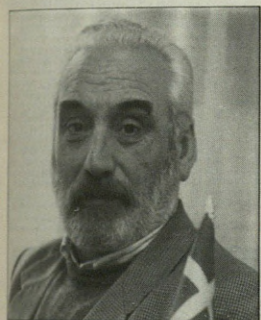
HB-REN TELEBISTAKO SPOTAREKIN GORA ETA BEHERA.

IU ETBn eskaintzen den HBren *spot*-aren aurka azaldu zen eta berau debekatzea ere eskatu du. Iuren ustez, alderdi honetako afiliatuen irudiak erabiliz HBrentzat botoa eskatzen baita. Iuk azaldu duenez, bere taldeko lau afiliatu azaltzen dira bideo honetan, Bizkaiko Labe Garaiein inguruan egindako manifestaldi batean. Afiliatu hauek azaltzen diren unean HBrentzat botoa eskatzen dela salatu du Iuk.

K A R T A J O K O A N

en bido...

...ordago!

«KAsen ETaren gaitasun eza kalean gatazkak sortzen betetzen du»

Jose Antonio Urbiola, EAJko Nafarroako hautagaia Senaturako. Diario de Navarra, 93-V-26

«Politikan jubilatuen abotsa izan nabiko nuke».

Jose Maria Sanz, PPko Bizkaiko hautagaia Senaturako. Deia, 93-V-25

«Ezinbestekoa da nazionalismoa gutxiengoaren gauza dela eta Araba horren prezioa ezin dela izan azalduko duen abotsa Madriliz izatea».

Anton Saenz de Santa Maria, UAKo Kongresurako zerrendaburua. El Mundo, 93-V-26

XABIER ARZALLUZ

Xabier Arzalluzek kritika gogorak zuzenduz zizkien HBko Mahai Nazionaleko kideei. Euskal preso politikoek daramaten gose greba izan zuen aipagai, baina ez zituen grebaren arrazoiak edo presoen egoera azaldu, HBri kritika egiteko erabili baitzuen preso politikoen greba ere. Zarautzen emaniko mitinean HBko Mahai Nazionaleko kideei gose greba beraiek egin dezatela eskatu zien. Arzalluzen ustez, «HB presoak erabiltzen ari da, eta hau egin beharrean, beraiek gose grebari ekitea izan beharko litzateke egokiena. Nik presoak gose greba utzi eta beraiek gose grebari ekin diezaioten eskatzen diet» ●

BEGOÑA GARMENDIA

HBko Gipuzkoako Kongresurako zerrendaburuak Lasarten emaniko mitin batean erantzun zion Xabier Arzalluzi. «Ez litzateke lehen aldia HBko kideek gose greba bat egin duguna espetxeetan bizi den egoera salatzeke. Askotan saiatu gara espetxeetara joaten presoen egoera ezagutu, beraiekiko elkartasuna azaldu eta giza eskubideak errespetatuak izan daitezkeen eskatzeko». Ondoren, Arzalluzen aurkako kritikak ere bota zituen. «Sakabanatze politika legitimatu du, begiak itxi ditu jipoiak, arratoiak, gaixotasunak eta bakartzearen aurrean», azaldu zuen Garmendiak Arzalluzek presoekiko egindakoari erreferentzia eginez ●

Karadzic-en barre algarak

ARGI ikusi da orain, duela hiruzpau aste, Balkanetako gerra zela eta, izandako eskuhartze hots ozena irudi hutsa besterik ez zela. Mendealdea ez dago Bosniako gerra militarki gertatzeko prest eta horren erakusle da '4 + 1 taldeak' (EEBB, Errusia, Frantzia, Erresuma Batua eta Espainia) hartutako azken erabakia. Alegia, musulmanentzat babeslekuak segurtatzearena.

Honen arabera, talde honek, serbiarrek setiatuta dauzkaten zenbait gune babestuko lituzke. Horrez gain, Serbiak Bosniako anaiei dituela lagunduko segurtatzeko, NBEk kasko urdinak bidaliko lituzke Serbia eta Bosniako mugara. NBEk onartu ez duen Jugoslaviako (Serbia eta Montenegro) agintariek, aldiz, iragarri du-

te jada ez dutela euren mugen kontrolik onartuko. Kontuan hartu behar da 1992ko udako Londreseko Konferentzian jada, Serbiako agintariek onartu egiten zutela mugetan NBEko so egileak izatea. Beraz, atzera ala aurrera egiten da?

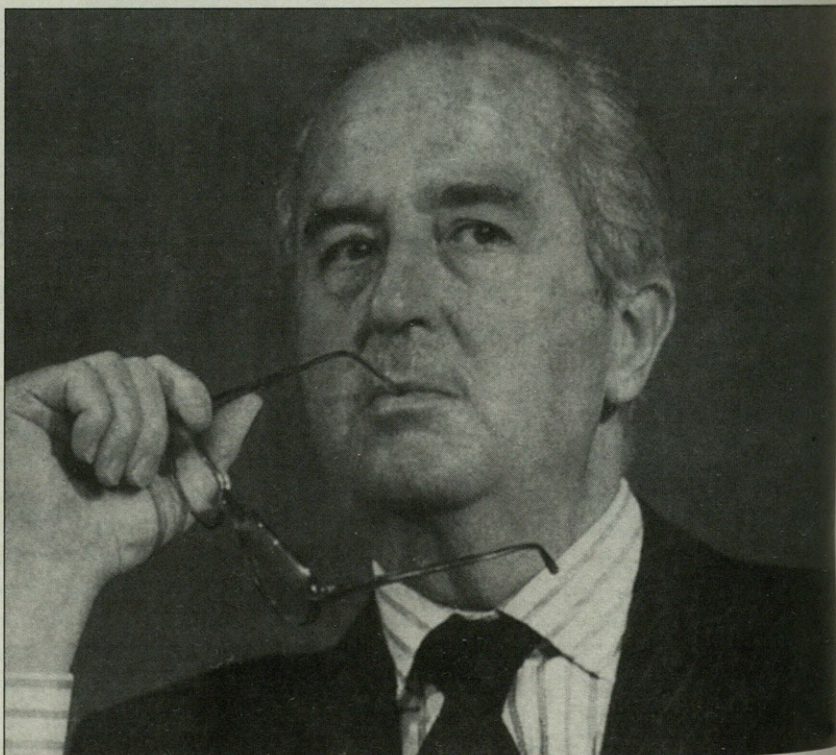
SERBIARREK Bosniaren aurkako erasoari ekin ziotenean, banaketa etnikorik ez zela onartuko jakinarazi

**— Gerra baretuko da
agian, baina serbiarrek
euren helburuak lortu
ondoren ●**

zuen nazioarteko komunitateak; europarrak batez ere, EEBB oraindik arazoan gehiegi sartu barik zeuden eta. Nondik atera jakin ezean, azkenik Vance-Owen bake plana jarri zen mahai gainean eta horren aldeko apustu garbia egin, oraingoan EEBBek ere bere presentzia gehiago agertuz.

Onartzen ez bada ere, horrenbestetan gaitzetsi zen banaketa etnikoa bere baitan hartzen zuen Vance-Owen bake planak. Bosnia politikoki ez litzateke zatituko baina errealtatean musulman, serbiar, zein kroaziarrek lurralde zehatzetan banatuta gertatuko lirateke. Serbia zein Kroazia Handiaren ametsak etorkizunerako atek zabalik zituzten horrela. Gerrari galga jarri beharrean, planak 'garbi-

Frantses eskuinak iragarrita zuen jada pribatizazio politika. Edouard Balladur lehen ministroaren gobernuak erabaki gogorak hartzen ari da bat bestearen atzean, horren adierazle azken biak: poliziari edonor eta edozein lekutan identifikatzeko baimenarena, eta azkena, 21 enpresa publiko pribatizatzearena, hala nola Renault, Thomson edota Air France. 1986an jada, Chirac eta Mitterrand-en arteko 'elkarbizitza' hartan, sozialista eta eskuintiarren arteko lehenbiziko arazoak izan ziren azken hauek pribatizazio politikari ekin ziotenetik. Orain ere, Mitterrandek pribatizazio osoaren alde ez dagoela jakinarazi du, eta horrek arazoak sor ditzake lehendakari eta gobernuaren artean. Alderdia erabat jota duenarik, Mitterrand bera dago orain ahularen lekuan.

Ipar Irlandako egoerak ez du aldaketa koalitatiborik ezagutu azken boladan, baina IRA erakundearen jarduera armatua biziki azkartu da azken hilabeteetan. Bai Erresuma Batuan, Londreseko zentroan zehazki, eta baita Ipar Irlandan bertan ere. Azken datu honen erakusle maiatzaren 20an burutu ziren udal hauteskundeak eta gero, astebete baino gutxiagotan, ezandarazi dituzten lau auto-bomba. Indar egoera honetan bi eragilek zerikusi zuzena dute: batetik IRAk bere egiturak berrantolatu dituela; eta bestetik, aipatutako azken hauteskundeetan Sinn Féin alderdi katolikoak lortutako emaitzak, gorantz egin baitzuen.

keta etnikoa' azkartu zuen halaber, oraingoan Bosniako kroaziarrek ere 'garbiketa' jarduera honetan bereziki nabarmenduz. Oraingoan '4 + 1' taldekoen plan berriak Vance-Owen plana bera ere atzean utzi du. «Oraingoz» omen. Baina plan berriak, aurrengo Vance-Owen plana martxan jartzea ahalbidetuko ei du.

Hori bai, guzti honen atzean —nahiko atzean— '4 + 1' taldekoek serbiarrek indarrez hartutako lurral-

deak utzi beharko dituzte. Baina orain arte, une batean eskuhartzearena sinesgarriagoa egin eta inongo jaramonik egin ez zenean, orain egingo al dute bada? Nekez sinets liteke horrelakorik. Bosniako serbiarrek gura zituzten lurraldeak jadanik eskuetan dituztenean, gerra akaso baretu ala geldituko da, baina serbiarrek euren helburuak lortuta. Jose Mari Mendiluze, oraintsu arte Bosnian UNHRCko (Nazio Batuetako

Errefuxiatuentzako Komisariatu Nagusia) arduraduna izandakoak, nahiko esaldi grafikoan azaldu du egoera: «*Karadzic barrez lebertzen ari da plan berriaren aurrean*».

BAINA diplomazia eta bulego kon-tuetatik, kaleko errealtate gordinera salto eginez, milaka dira arrazoi bat ala bestea medio, Europako estatu garatuenetara jotzen dutenak. Gero eta gehiago. Bosniarrak, kroaziarak, magrebarrak, turkiarrak, ekialdekoak... Gehientsuenak Europako 'zibilizazioaren' deiadarrak erakarrita. Horietako mordoska handia, zibilizazio horrek euren jaioterrietan eragindako baldintzetatik ihesi.

Alemaniak, istilu artean, iragan astean onartu zuen errefuxiatu ekonomiko zein politikoak jasotzeko murrizketa neurriak. Frantziak ere bide horretatik joko du eta dagoeneko, Poliziak edozein biztanle, itxurazko arrazoi barik ere, identifikatzeko eskubide osoa izatea onartu du. Besteak beste, etorkinen aurkako neurri garbia zalanza barik. Europar gazteluaren atak guztiz ixteko sasoia heldu da antza.

TERMINOLOGIA

Moda. Bereziki jantzi, ehun eta bitxien alorrean aldiune nabiz herri batean erabilera edo ohitura handikoa denari deitzen zaio.

Jantzi eta estiloetarako ei da, batez ere, moda. Baina zalanza barik bere erabilera gizarte zein bizitzako bazter guztietara guztiz hedatua dagoen berba dugu. Modako prakak, modako pentsaerak, modako estiloak, modako politikagintza... eta azken honetan autokolpeak ere modan jarri dira, antza. Edo modan jartzeko bidean daude. Horrela dirudi behintzat begirada Latinoamerikarantz zuzenduz gero. Fujikolpea lehen eta orain 'Serranokolpea'. Gertakizunaren izendapenean ere modak berebiziko eragina izan du kazetari honetan. Baina ez, 'Serranokolpea' ez du antzik ere Fujikolpe berbaren indarrarekin. Arte martzialen jatorriko lekuekin zerikusi gehiago bide du kolpe berbak. Latinoarekin baino orientaltasunarekin zerikusi gehiago du kolpe hitzak. Estetika aldetik behintzat. Errealitatean, oster, Latinoamerikak eta EEBBek Guatemalako autokolpea 'gogor' salatu badute ere, 'Serranokolpea', Fujikolpea bezain eraginkorra izango bide da.

Lukas Martinez

Serrano Elias Guatemalako lehendakaria, Fujikolpearen jarraitzaile

Demokrazia gaixoaren krisia

Aurreko astean Guatemalako lehendakariak, Jorge Serrano Eliasek, Fujikolapearen urratsak jarraituz, Errepublikaren Kongresua eta Justiziako Gorte Nagusia desegin zituen. Guatemala, miseria eta malkoetan murgildua den herrialdeak, aspalditik gaixo dagoen demokrazia ezagutzen du. Egoera ekonomikoa eta soziala ez da nolana hikoia: azken 30 urteotan 150.000 pertsona hil dira eta 40.000tik gora desagertu.

ERREPUBLIKAREN

Kongresua eta Justiziako Gorte Nagusiaren disoluzioa dira azken urteotako estatu krisi luze baten epi-

logoa. 1985ean lehenengo hauteskunde demokrati-koak burutu ziren, eta ordu-tik bazidurien itxaropen izpi txiki bat zabaltzen zela

Guatemalaren etorkizuna.

Prozesu historiko honek 1982ko martxoaren 23ra eramaten gaitu. Armadak, estatu kolpe baten ondorioz, Lucas Garciaren gobernu hondoratu zuen, Guatemalan inoiz ezagutu gabeko ustelkeria maila altuak zirela eta. Efraín Ríos Montt jenerala, lar fededuna, lehendakari izendatu zuten, hauteskunde demokratikoen deialdi berriak zokoratuz. 1983an beste estatu kolpe batek demokratizazio prozesua ekarri zuen eta 1985ean lehenengo hauteskunde orokorrak

burutu ziren. Vinicio Cerezo Arevalo Democracia Cristiana alderdiko hautagaia Guatemalako lehendakari berri izendatu zuten, baina hasieran zenbait emaitza lortu bazituen ere —Ertamerikako bake prozesu zabalitzea lortu zuen Esquipulas Akordia bultzatzaile izan zen—, gobernu ustelkeria maila kezagarrietara iritsi zen. Egun, Vinicio Cerezo lau epaiketa desberdinetan erantzun beharko luke ez zilegizko aberastasunagatik, baina Legebiltzarreko parlamentaria denez, inmutate eskubidean babesten da.

Jainkoa edo deabruaren babesean?

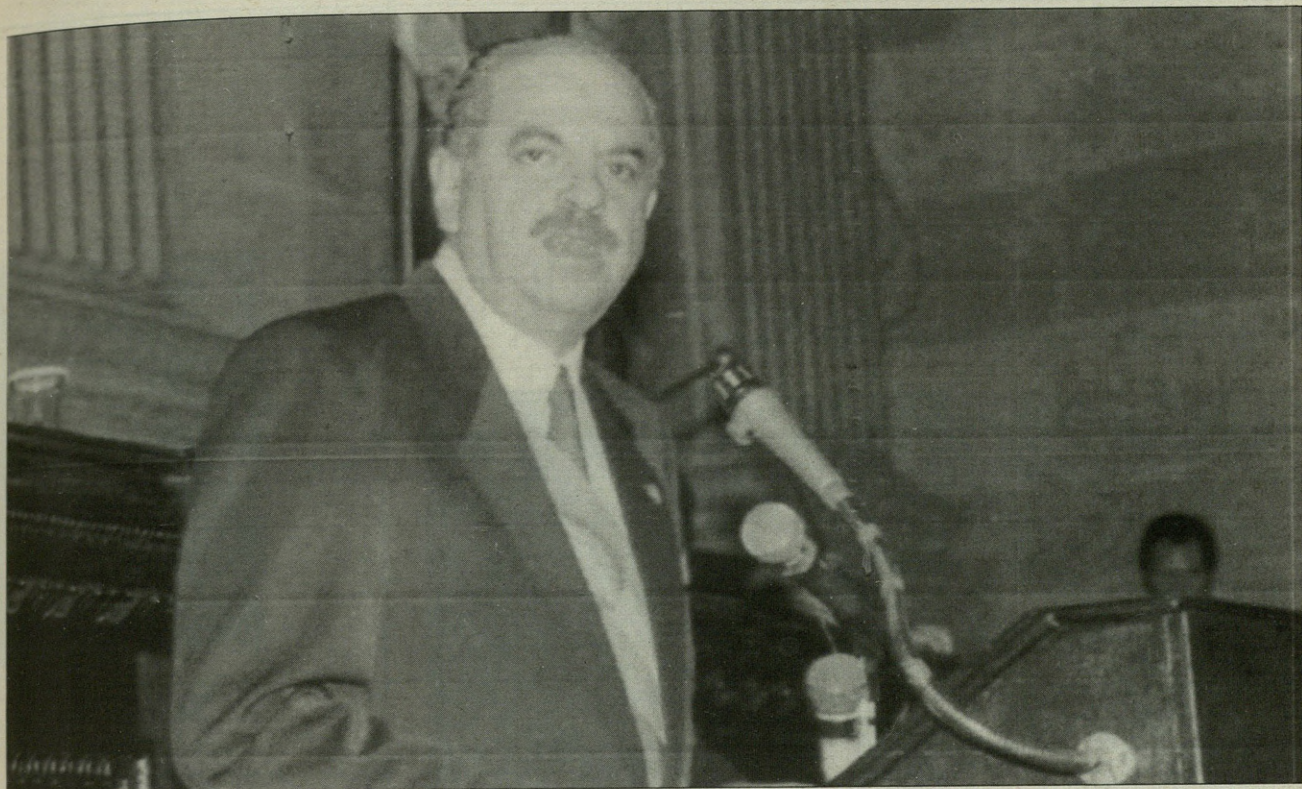
JORGE Serrano Elias 1991ko urtarrilaren 6an heldu zen Guatemalako gobernura. Abstentzioa % 54era heldu zen egun horretan, Guatemalako hautesleen % 68k hautagai demokrata-kristauaren aldeko botoa eman zuten. «Nire garaipena Jainkoaren laguntzaz lortu dut». Gobernuburu berriak 45 urte zituen une horretan eta Shadai eliza protestante integristaren kide zen.

Guatemalako beste politikariak bezala, burgesiaren barruan izan zen hezitua eta EEBBetan egon zen master bat burutzen. Bere oposizio kideek esaten dutenez,

Serrano Elias politikari herrikoia eta demagogoa da, eta honen adierazlerik argiena mundua honetan egin zuen sarrera izan zen. 1976an, herrialde osoa hondoratu zuen lurrikara zela eta, Serrano Guatemalako kaleetara atera zen, herria bererreraikitzeke plangintza batekin, EEBBetako eta talde protestanteen kapitalarekin. EEBBetan erbestaratu zen baina 1982an Efraín Ríos Montt jeneralaren estatu kolpearen ondorioz itzuli zen Guatemalako bizitza politikora. 1986an Movimiento de Acción Solidaria alderdia sortu zuen.

Indarkeriaren egutegia

Guatemalako hurrengo gobernuburua dugu, Jorge Serrano. Hauteskundeak baino 6 hilabete lehenago botoen % 4 eskuratuko zutela aurrikusten zen baina herrialde honetako lurrikara politikoak direla eta, 1991ko urtarrilean botoen % 68 lortu zituen. Jorge Serrano bere aurreko gobernuburu ustelkeria mailak gaitu ditu eta maiatzaren 24ean legebiltzarreko talde

Serrano Armadaren aginpean ari da gobernatzen, beste estatu erakundeetatik gogorki kritikatzeko zaion bitartean.

batzuk ikerketa sakon bat eskatu zuten Kontu Auzitegian.

Polizia eta ikaslearen arteko istiluak, soldaduak kalean, eta sindikatua ikasleen alde burutako greba orokorra ziren salbuespen egoeraren aurretik herrialdearen irudia osatzen zutenak. Ikasleei inposatutako nortasun agiri berezia, azken tanta besterik ez zen. Jorge Serranok azaldutako autokolpearen arrazoiak Guatemalan ez ditu inork sinesten. Uste denez, Armada izan da Serrano autokolpea burutzera behartu duena. Alde batetik, ikasleak eta langileak bildu dituen kale mugimendua dago eta bestetik, URNG gerrilaren (Guatemalako Iraultza Iraultzailearen Batasuna) berrindartzea iparraldeko zonalde batzuetan. Serranok 'laguntza' ona aurkitu du Armadan, gai nontzeko estatu erakundeetatik gogorki kritikatzeko

baitzaio, egun, ustelkeria zeina pertsona eta gobernu aldetik egindako gehiegikeriak. Armadak, bestetik, ez du Serranorengan fedehandirik baina, dirudienek, komeni zaio gobernuen izatea, euren adar zibila bihurtu baita.

Serrano gobernura heldu zenean bi helburu zituen:

daren arteko enfrendamenduetan —30 urte— 150.000 pertsona hil dira, 40.000tik gora desagertu, milioitik gora pertsona aldatu dira bizilekuz estatu barruan, 45.000 Mexikoko errefuxiatu kanpamenduetan bizi dira eta beste 50.000 barneratuta daude mexikar gizar-tean.

zari batek 4,5 ketzal (100 pezeta) jasotzen ditu. Egoera honen ondorioz, herriaren % 50 txiroa da eta % 25 miseria gorrian bizi dira. Bestetik, Amerika osoko alfabetatu gabeko tasa eta haur hilkortasun tasa altuenak ditu.

Agian bi esalditan labur dezakegu Guatemalaren egoera politikoa eta soziala. Kazetari batek esandako, «Guatemalan opositore bategen aukera gutxiago ditu Tejerok Hondarribiko alkatez lortzeko baino», eta espainiar diplomatiko batek esan zuena: «Odol zuridun guatemalar batentzat Rigoberta Menchu Nobel izendatzea, espainiar batentzat saria Jon Idigorasi eman eta gero Moncloara eramatearn parekoa litza-teke: oligarkiak eta Armadak onartuko ez duten zerbait da».

■ Guatemalan, lur ustiragarrien % 65 biztanleen % 2,2ren esku dago. Jauntxoek lurretan lan egiteagatik nekazariak 100 pezeta jasotzen dituzte ●

giza eskubideen defentsa eta herriaren berrindartze ekonomikoa. Ez du emaitzik izan. Guatemala, bitartean, malko eta hildakoen artean mugitzen da. Nazioarte zein Guatemalako giza eskubideen aldeko taldeek egindako ikerketen arabera, gerrila eta arma-

Ekonomikoki Serranok ez du etekinik sortu erabili dituen politika ekonomiko neoliberaleraino. Nekazaritza dute guatemalarrek diru sarrera garrantzitsuena. Arlo honetan, biztanleen % 2,2k lur ustiragarrien % 65 du. 'Jauntxoek' lurretan egun osoz lan egiteagatik neka-

Myriam Gartzia

HISTORIA ETA GERO

■ OZONO GERUZAREN ALDAKETA BITXIAK

EGON izan dira ozono geruza dela eta sekulakoak eta bi iragarri duten garaiak. Orainsu arte esan liteke. Orain bat-batean babes geruza horrek jadanik ez du ia arazorik. Horixe iragarri dute behintzat ikerlariek. Erteuropan zegoen arrisku handienetakoa dela eta gaitz ugari iragarri izan dira. Bat-batean, ikerlariek Erteuropa gainean zegoen zulo horrek bere neurri normalak hartzen ari dela konturatu dira, eta udarako ohi bezela izango dela iragarri dute. Salbu gaude beraz.

■ DENBORAREN MAKINA SORTUA DAGOENENKO

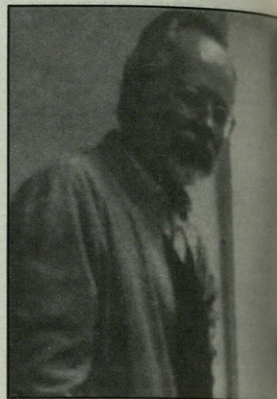
FILMEETAN ahozabalik ikusi izan ditugu nola makina argitsu eta distiratsu batean denboran zehar abiatzeko ahalmena zuten. Gaur egun jadanik ez da fikzioa, Iakir Aharonove fisikari israeldarrak asmatu duen «denboraren

makina» egiazkoa bada. Nazioarteko eremuan poztasun handiz hartzeko moduko berria, iraganera abiatu eta aurreko akatsak ez errepikatzeko aukera eman dezake eta. Edota etorkizunera, eta gure ondorengoei datorrenaz ohartarazi, horrela bitartekoak jar ditzaten. Alabaina, oraindik denbora apur bat itxaron beharko da, Aharonoveren esanetan etorkizunera abiatzeko akatsak daude eta ahalegina eginez gero, pertsona hil egin daitekeelako.

■ NESKA BATI TXISTU EGITEAGATIK ESPETXERA

LAU egun besterik ez ziren izan, baina Geoffrey Kilfoilek britainiarrak egun horiek espetxean iragan zituen, epaimahai bateko neska bati txistu egiteagatik. Ikusleek barre egin zuten mutilaren 'atrebentziagatik', baina epaileak bere atxiloketa eskatu zuen aretoko «ordena apurtzeagatik». Mutila aldegiten saiatu zen aulkien gainetik, baina Poliziak harrapatu egin zuen.

E L E M E N T E

«Herrialde honetan ez da askapen prozesurik ezagutuko gure borrokak bertako agenda politikoa agintzeko indarrak erakusten ez badugu».

Carles Riera eta Lluís Maria Xirinachs, Kataluniako Batasun Herritarraren Biltzarreko kideak.

«Musulmanek gerra bizirauteko egiten dute, ez beste ezergatik. Arma enbargua da Bosniako benetako borrarrea».

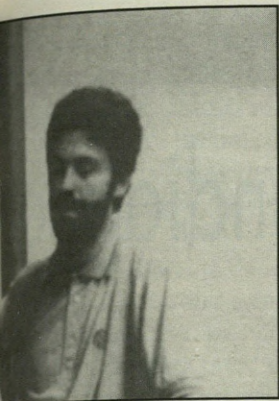
Zulfikar Alispago, «Zuka», Bosniako musulmanen buruzagi militarra.

«Kubako oposizioak gehiegiz manipulatu izan du nire pertsona, esan izan da torturatua nintzela, elektrotxokeak ematen zizkidatela, eta guzti bori gezurra da».

Maria Elena Cruz Varela, espetxetik atera berri den Kubako opositorrea.

O I H A R T Z U N A K

«Bosniako tragedia geraezina da eta borrek apurtu egin nau».

Jose Mari Mendiluze,
NBEko Errefuxiatuetarako
arduraduna Bosnian.

«Haria apurtu egin da eta klase herrikoiekiko komunikazioa berreskuratu behar dugu. Ezin dezakegu merkatarien Europa eraikitzen jarraitu».

Jean-Pierre Cot, Europako
Legebiltzarreko talde
sozialistako lehendakaria.

«NATO, osatzen duten 16 estatuetako tresna bat da. Beraz, Bosniako arazoan, osatzen duten 16 horien borondatea epaitu behar da; ez da jo behar erruduntzat tresna, baizik eta berori maneiatzen dutenen ezintasuna».

John Shaliskashvili,
NATOk
komandante-buruzagia.

«Populazio beltzak argi ikusten du aginduak egon arren —lehenbizi plebiszituarekin eta negoziazioekin ondoren—, aldaketa erreal bat bera ere ez dela izan».

Marcelo Alvarez, kazetaria
eta Askapena erakunde
kidea.

TURKIAKO PKK-K SU ETENA HAUTSI ZUEN

TURKIAKO Langileen Alderdiak, hilaren 24ean armadaren aurka egindako eraso batean, martxoan aldarrikatu zuen su etena apurtu zuen. Erasoan 150 bat gerrilarik parte hartu zuten, eta autobus batean zihoazen 31 soldadu tukiarrak hil zituzten. Turkiako gobernuaren esanetan, «su etena garai hartan armada burutzen ari zen ofentsiba geldiarazteko eta PKK-k bere indarrak berrantolatzeke tresna bat besterik ez zen». PKK-ko Libanoko errefuxiatuen —Abdula Ocalan, «Apo» buruzagia tartean— iturrien esanetan, oster, eraso negoziatzioren aurrean gerrilariak erakutsitako pazientzia ezaren erakusle besterik ez da.

ERITREA BERE ETORKIZUNA ERAIKITZEN

ERITREA Afrikako 52. estatua da iragan apirilaren 23tik 25era egindako erreferendumean bertako herritarrak, botoen %99ekin, independentziaren alde agertu zirenean. Isaias Afeurki da bertako lehendakari berria eta, nekazaritza berrantolatu arte, nazioarteko komunitateari bere herriari laguntzeko eskakizuna luzatu dio bere lehenbiziko adierazpenetan. Eritrea Etiopia barneko lurraldea izan da oraintsu arte, 30 urtetan Etiopiaren aurka gerran jardun ondoren, duela bi urte, Etiopiako beste talde gerrilari batzuekin batera Mengistu Haile Marianen erregimena deuseztu zuten arte.

Patxi Noblia, Sokoako zuzendaria

«Enpresa txikiok askatasun handiagoa dugu merkatuari egokitzeke»

Azken urteotan Iparraldean sortu diren enpresen artean ikurretako bat den Sokoako zuzendaria da Patxi Noblia. Bulegoko altzarietan ari den enpresa honek lantegi berri bat dauka Hendaian eta bera da Iparraldeko ekonomia animatzen duen Herrikoa taldearen bihotza ere.

ARGIA. Lanpostuak kentzen diren une honetan Sokoak oraindik sortzen ditu. Nolaz hori?

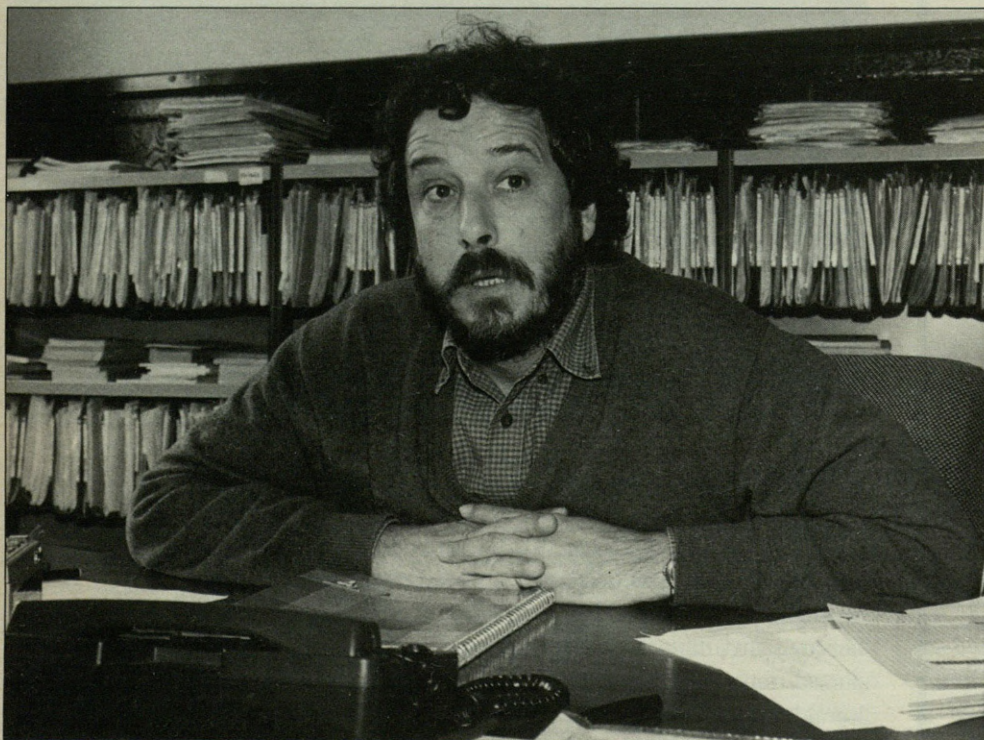
PATXI NOBLIA. Erran behar da lanpostu gutti sortu ditugula. Azken urtean gure taldeak % 10eko emendazioa izan du. Une honetan

bulegoko merkatua aski kaskar dabil eta gehien huntituak diren merkatuak Frantziakoa eta Espainiakoa dira. Azken bi urteetan merkatuak % 30eko jaitsiera jasan du. Pastiza ttipitu da baina pastel horretatik lortzen den zatia handitu da. Zergatik? Enpresa txikia garelako eta maila apaleko tresneria baliatzen dugulako: horri esker erraztasun handiagoa dugu modelo berriak eskaintzeko. Askatasun gehiago dugu gure merkatuari egokitzeke.

Bestalde, praktikatzen ditugun prezioak aski merkeak ditugu eta momentu honetan gehien sufritzen duen produktua maila goragokoa da. Horregatik ere gehiago saltzen dugu.

A. Mugen desagerketak zerbait aldatu ote du zure lan egiteko moduan?

P.N. Dudarik ez, baina zentzu txar eta onetan. Produktuak saltzeko eta baita erosteko ere erraztasun handi bat irabazi dugu, gaste guttiago dugu eta paper kontuak anitz arindu dira.

Iparraldeko merkatuak landu behar ditu Sokoak, Patxi Nobliaren iritzian.

Baina merkatuan gosez da-
biltzan asko dauzkagu eta
ari dira merkatuak jan
nahian. Hori dena bere le-
kura iritsi arte ez dugu bake
handirik izanen. Horrek
ondorio asko ditu gure po-
litika komertzialean. Adibi-
de bat emateko, Italiako
enpresa tiki batek ez badu
lanik prezioak jaisteko ma-
rabilak egiten hasiko da
merkatuak irabazteko. Horri
erantzun egokiena atzema-
ten saiatu behar dugu.

Bestalde, buruan dauz-
kagun mugak ez dira orain-
dik desagertu. Europa berri
horretan sartzeko prest ez
ginen agian, bereziki Euskal
Herrian uste dut egiturak
falta direla eta ez da ez eko-
nomikoki ez politikoki ezer
pentsatua. Hitz asko entzu-
ten dira baina ekintza gutti
daude.

A. Beraz, politika komer-
tzial berria pentsatu behar
izan duzue?

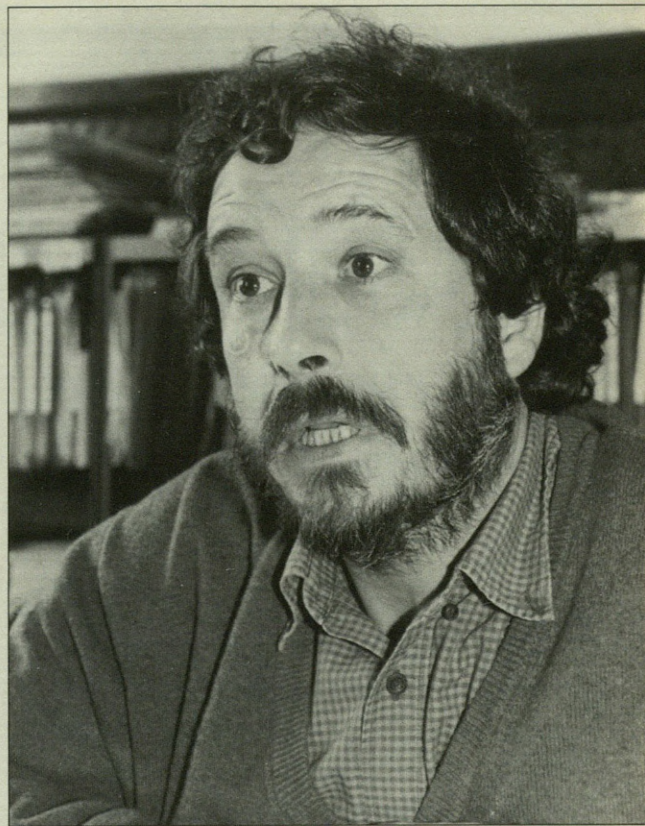
P.N. Gure azken urteetako
politika izan da beste enpre-
sa batzuekin elkartzea. Eros-
teko molde berriak antola-
tzeko, adibidez. Zeren oso
zaila da denetan bakarrik
asmatzea eta gauza guztiei
buru egitea. Beraz, Hegoal-
deko enpresa batekin elkar-

tu gara eta molde bat erdi
prezioan lortu dugu. Berdin
egiten dugu Italiako eta Ale-
maniako ekoizleekin, baina
praktika horiek ez dira hain
erraz sartzen herri horietako
ohituretan.

«Europa berrian sartzeko, Euskal Herrian ez dago ezer ez politikan eta ez ekonomian pentsatua» ●

A. Datozen hamar urtee-
tarako asmoak Sokoaren-
tzat?

P.N. Bizitza. Mundu zail
honetan gure egoera nahiko
ona da baina ez dakit nola-
koa izanen den bost urteren
buruan. Krisis latz batean
gaude baina etorkizuna ona
egon behar luke gure sek-
toarean, gero eta gehiago,
eserita lan egiten baita. Guk
gure produkzioaren % 84
Estatu frantziarrean saltzen
dugu, kanpoan exportazio-
ko heren bat Belgikan eta
laurden bat Hegoaldean.
Kanpoan egindako merka-
tuak askotan kasualitatez
egindakoak dira. Baina

saiatzten gara Europa Ipa-
rraldeko herrietako merka-
tuak lantzen, eta zabaltzen.

A. Sokoak zeukan irudia
aldatu ote da?

P.N. Irudia aldatu da,
errealitatea aldatu baita.
Langile kopuruaren bi he-
renak azken sei urteetan
sartu dira eta jendeak frogat-
u ahal izan du eskaintzen
dugun profesionaltasuna.

Gure irudia saldu nahi bage-
nu Madrilén, arazoak geni-
tuzke oraindik, baina hemen
gauzak aldatu egin dira. Gi-
sa guztiz, gure kezka nagu-
sia da merkatuari erantzut-
tea, ez dugu irudi berezirik
saldu nahi, ez bada gure
profesionaltasuna. Ez gara
marka handi bat merkatuan,
beraz, gure lan nagusia da
gizartearen aldaketak jarrai-
tzea.

A. Tresna berezirik behar
ote da Iparraldean ekono-
mia bultzatzeko?

P.N. Egoera ekonomikoa
txarra dugu eta nire ustez
hori aldatzeko gai den ardu-
radun edo buruzagirik ez
daukagulako, bai Iparral-
dean, bai Hegoaldean.
Agian krisiari esker jendea
konturatuko da hemengo
buruzagiek hartu behar di-
ren erabakiak ez dituztela
hartzten, eta aldatu behar di-
rela. Hori zen amets zahar
bat, agian dirau oraindik.

Xabier Etxebarria

Untzigintzako xafletatik hegazkin motoreak egitera

ITP du izena —Industria de Turbo Pro-
pulsors— eta hegazkin motoreak egiten
ditu Bizkaiko Zamudion. Espainia eta
EAEko gobernuek parte hartu zuten bere
sorreran, 1989an, eta iaz 15.000 milioi
pezetako (700 milioi libera) fakturaziora
iritsi da, 619 milioiko etekinak utziz.
Mundu osoko abioietan —militar zein
zibiletan— kokatzen diren motoreak
egiten ditu, lau urtetan ia 700 langile bil-
tzera iritsi da eta datozen bi urteetan beste
200 lanpostu sortuko omen ditu. Hirutan
banatzen da bere kapitala: Turbo 2000k
—Sener ingeniaritza enpresarena erdi bat

eta INI espainiarrarena bestea— dauka
% 51, Rolls-Royce britaniarrak % 45 eta
BBV% 4. Bertan ari den langile talde bat
80ko hamarkadan krisiaren ikur izan zi-
ren La Naval eta Euskaldunatik dator, eta
horietako asko untzigintzan xaflatzarrak
soldatzen jardutetik teknologia handiko
lanetara birziklatu dira. Laster polemikoa
izanen da ITPk langileekiko erabiltzen
duen politika. Enpresako arduradunek
diotenez, bakoitzari diseinatzen zaio ho-
betu eta aurreratzeko karrera. Aldiz,
erantzuten ez badu «hirugarrenean ikui-
lura, eta laugarrenean abisurik ere ez».

«OSASUNA ZAINDUZ» PLANA, OSAKIDETZARI DIAGNOSIA

Martxoaren 30ean, Legebiltzarrean onartu zen Osakidetza erakundea goitik behera eraldatzera etorria izango balitz bezala aurkeztu diguten «Osasuna Zainduz» plana. Osasun kontseilaria den Iñaki Azkunaren taldeak osatua, plan honek 54 estrategia orokor aurkezten ditu, osasun zerbitzu publikoko alor desberdinak ukitzen dituztenak. Osakidetzako anabasa konpontzeko sortutako plana, hainbat agente sozial bere aurka agertu dira.

EAE-ko biztanleen % 76 osasun sistema berritzearen alde dago, otsailaren 17an argitaratu zen inkesta baten arabera. Inkesta hau Eusko Jaurlaritzako Osasun Sailak egina zen. Horrez gain, eta inkesta berean azaltzen denez, EAEko biztanleen heurenaren arabera, osasun arloa litzateke inbertsioak egiteko lehentasuna behar lukeen saila. Hala ere, eta osasun sistema erreforma-

tzearen aldeko jarrera nagusia bada ere, EAEko biztanleen % 56rentzat egokia da Eusko Jaurlaritzak osasun arlora bideratzen duen aurrekontua. EAEko bost biztanletik laurentzat osasun sistemaren berrantolaketak lehentasuna duen bitartean, % 16k inbertsioa handitzea ezinbestekotzat jotzen du.

Esan bezala, inkesta honen egilea Gasteizko Osa-

1992an EAEn 77.867 kirurgi ebakuntza egin ziren, zentro publiko zein konzertatuetan. (Argazkia: J.C. Ruiz).

sun Saila izan da, eta Sail bera izan da «Osasuna Zainduz» plan estrategikoa —Azkuna Plana» izenarekin ezagunagoa egin dena— osatu duena. Azkuna berak iragarri bezala, plan honek hankaz gora jarriko luke egun Osakidetza duen funtzionamendua. Osasun arloko profesionalen lana, adibidez, soldata igoeren bitartez bizituko litzateke (beren esfortzuaren eta lan egiten duten zentroaren gastuen arabera-koak).

Proiektuan Osasun Sail baten eraketa proposatzen da, finantzatu, merkaturatu eta osasun politika gauzatzeko beharrezkoak liratekeen giza baliabideak planifikatzea lantzat izango lukeena.

Kalitatea, ez kantitatea

Osakidetza Javier Bergara zuzendari nagusiak esandakoaren arabera, «eskaintzen dugun zerbitzuen kalitatea hobetzeko, eta berretarako erabiltzen dugun diruaz abalik eta hobekien profitatze».

Kalitatea hobetzeko planen artean ondoko datu hauek erabiltzen dira: 1992an itxaron zerrendak % 20 gutxitu ziren. Urte berean, 77.867 kirurgi ebakuntza egin ziren, zentro publiko zein kontzertatueta. Ospitalduak 153.865 izan ziren, eta egonaldiak 1.477.118.

Pertsona guzti hauei eskaintako asistentzia hobetzeko, Lurraldeetako Erosketa Agentziak daude beste maila batean. Eskualdeka, bertako zentroen helburuak ezartzea litzateke agentzia hauen lana, eta helburu hauek betetzeko beharrezkoak liratekeen aurrekon-

Zentro desberdinetako zuzendarien balorazio desberdinak

«**OSASUNA** Zainduz» planak zuzenki eragingo dien zentroetako zuzendariekin hitz egin nahian, hainbat ospitale publiko-
ra deitu dugu. Basurtoko Ospitaleko zuzendaria den Joseba Ibarbiak bere balorazioa eman digu: «Plan hau batez ere proiektu bat dela esango nuke. Aldatu beharrekoa den sistema bat aldatzeko proposamen multzo bat besterik ez da. Nire ustez oso garrantzitsua da plana. Finantza eta funtzionamendu arazo handiak ditu Osakidetza, eta hori lehenbaithe-
lehen konpondu behar da».

Ibarbia doktorearen esanetan, Azkuna planaren eredia Europa osoan indarrean dauden hainbat ereduren antzekoa da. Plan hau gauzatzea, «Legebiltzarren esku gertatzen da, eta guk hor zeresan gutxi dugu».

tuak banatuko litzateke.

Zentro bakoitzak egitarau-kontratu bat ezarriko luke Lurraldeetako Erosketa Agentziekin, berauek agindutako helburuak bete ahal izateko, enpresa pribatu bat izango bailitzan aurkeztuz gero bere kontuak. Etekin aterako balitz, diru hori langileen artean banatuko litzateke.

Dirua. Izan ere, Gasteiztik iragarri dutenez, Osakidetza jasoko dituen aurrekontuak ez dira askoz gehiago haziko datozen urteotan. Iaz 176.000 milioi pezetakoa (7 bat miliar libera) izan zen osasun arlorako aurrekontua, eta honen % 98,8 Osakidetza zu-

Pribatizazioa aipatzean, «nazkatua nago hitz hori entzuteaz—adierazi digu Ibarbiak—. Ez dakit zer esan nahi duten hitz horrekin. Pribatizazioarekin gizarteko zati batek bere osasun egoera hobetzeko bere poltsikotik dirua jarri behar duela esan nahi badute, hori guztiz faltsua dela esan behar dut».

Hala ere, Basurtoko Ospitaleko zuzendariak hainbat zuzenketa egin beharko liratekeela adierazi digu, «baina uste dut plana orokorrean guztiz egokia dela eta une egokienean egin dela. Gainera agente sozialekin behar adina eztabaidatzen ari dela uste dut. Ezin da abaztu plan hau

proposamen bat dela batez ere, ez inposatutako lege bat».

Donostiako San Juan de Dios klinikako zuzendari gerentea den Ramon Castejonen hitzak, ordea, ez datoz bat Ibarbiaren azken esaldi honekin: «Osakidetzaekin kontzertazioaren bitartez lotuak gauden arren, ezin dut inolako baloraziorik egin. Nire iritzia pertsonala baino ez dut, komunikabide desberdinetan jasotako informazioa besterik ez baitut. Ofizialki Osakidetza ez digu igorri 'Osasuna Zainduz' planaren kopiarik. Beraz, ofizialki informatuak izan ez garenez, ezin dugu balorazio ofizialik eskaini».

zendu dira. Gastuen % 53,5 pertsonalaren gastuetara zuzentzen da, % 22 funtzionamendura eta % 21,1 ohizko transferentzietara doa. Farmazian aurrekontuen % 13,5 gastatzen dira. Gastuen murrizketa neurrien artean, nabarmena da joan den martxoaren 15etik indarrean dagoen dekretu bat: 800 botika kendu ziren

Basurtoko Makua pabilioaren inaugurazioa. Zentro hau sare publikora Azkuna kontseilari izendatu eta gutxira pasatu zen.
(Argazkia: Simal).

Iñaki Azkuna, Osasun kontseilaria:

«Sindikatu batzuk eta gu eztabaida berean ez garela susmatzen dut»

ARGIA. Nola finantzatuko dira zuk osatutako «Osasuna Zainduz» planak proposatzen dituen berrikuntzak bazi ez den aurrekontu batekin?

IÑAKI AZKUNA. Beharrezkoa da argitzea aurrekontuek hazten jarraituko dutela, nahiz eta ez diren igoko azken urteotako erritmoan. Hain zuzen, «Osasuna Zainduz» bezalako plangintza egitera bultzatu gintuen motiboetarikoa bat izan zen, ugariak izan arren mugatuak diren mozkinekin, hazkorra den osasun-eskaerari erantzuteko beharra.

Hasteko, antolaketa-marko berriaren aplikapenak ez luke diru gehiago kostatu behar, baizik eta beste gauzen artean, daukagunaren errendimendu askoz handiagoa bilatu.

A. Sindikatuek gogor ekin dute zure plan estrategikoaren aurka Osakidetza-

ren pribatizazio progresiboa bultzatzen duela esanez.

I.A. Pribatizaziotik ezer ez du. Gainera, sindikatu guztiak ez dira aurka jarri. Batzuk, egin genituen proposamenen alde daude; ahaztu gabe gainera proposamen hauek oraindik ideiak besterik ez direla.

Bigarrenez, esango nuke badirela beste organizazio batzuk, hauek ere errespetagarriak, oraindik posizionatu ez direnak edota aldeko jarrera hartu dutenak. Medikuen eta Eri-zaintza Kolegio Ofizialei buruz ari naiz.

Bestalde, zuk aipatzen dituzun kritika sindikalak aspektu oso partzialak eta gaiaren atalik garrantzitsuena ez diren etorkizunari buruzko gogoeta bultzetara mugatu dira. Edozein kasutan, harrigarria egiten da, ni pribatizatzailetzat salatzea, legealdi

honetan Sail honen ekinbide garrantzitsuenetako bat Basurtoko Ospitala sare publikoan integratzea izan denean. Nik uste dut «pribatizatzeko» hitza, sistemaren eraginkortasun handiago baten bilaketarekin nahasteten dutela, ez baita, nik dakidaneraino, plangintza honetan ezer pribatizatzeaz hitz egiten. Guztiz kontrarioa baizik, sistema publikoari kalitate eta herritarren osasun eskaerei erantzutea du helburu, kapazitate handiagoa emateko gai diren neurriak erabiltzea bultzatuz. Badirudi sindikatu batzuek nahiago dutela sistema monolitiko, bateragilea, gestiorako mekanismo egokirik gabea, beste gauza batzuen artean, gu gestore txartzat salatzeko balio diena. Taktika oso ezaguna da.

A. Zertan datza planean proposatzen duzun zentro eta profesionalen arteko

konpetentziak?

I.A. Ongi egindako lana ahalegina eta lortutako kalitatea onartzean. Eginkizun profesionala intzertatzean. Uste dugu konpetentzia akuilugarri onak dela gestoreak zein profesionalak gauzak hobeto egitera behartzeko. Orain daukagun sistemak hain zuzen, zeinaren bidez ospitale eta osasun-zentro guztiek aurrekontua ziurtaturik duten (urte bakoitzari dagokion igoera barnean), ez garamatza eraginkortasunaren bidetik. Bestalde, kategoriak sailkatutako soldatek ere ez dirudi lana geroz eta hobeto egitera bultzatzen dutenik, langile ona desmotibatuz, zeinak, egiten duena egiten duelarik, gainontzekoei bezala irabazten baitu.

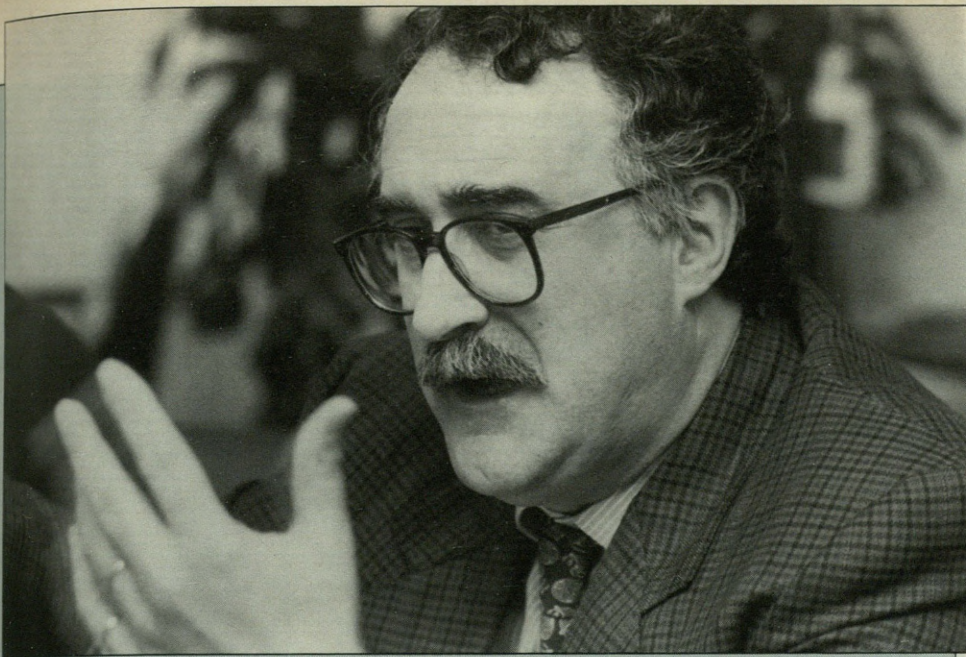
Horrenbestez, zentroak urtero bere aurrekontua eta profesionalak bere soldata

Martxoaren 15etik errezetaz eros zitezkeen 800 botika Osakidetza zerrendatik kendu ziren.

aseguru publikoko zerrendatik. Arrazoia izan zen botika horiek zalantzazko helburu terapeutikoa zutela. 2.000 milioi pezetako diru kopurua aurreztuko dio neurriak Osakidetzari. Guzti hau finantzatzeko oinezko bakoitzak 81.757 pezetako gastuak eragiten ditu. Datu honi gehitzeko, EAEko familia bakoitzak osasun zerbitzu pribatuak ordaintzeko erabiltzen duen zifra dago: 75.000 pezeta inguru gastatzen du urtero EAEko familia bakoitzak Osakidetza eskaintzen ez dituen zerbitzuak ordaintzeko.

Euskadiko Mediku Sindi-

igoeraren zati bat irabazte-
ra behartuko dituen siste-
ma bat proposatzen dugu,
gainera, betidanik bere
baitan itxita eta inkomuni-
katurik bizi izan diren kul-
tura klinikoa eta gestio
kultura hurbiltzera behar-
tuz.

A. Azken inkesten arabere-
ra, EAEko biztanle gehie-
nak Osakidetzaaren eral-
daketaaren aldekoak dira.
Hala ere, agente sozial bat-
zuek ez dira gustura agertu
plana ezagututakoan.

I.A. Egia da 1992ko Osa-
sunaren Euskal Inkestaren
emaitzek biztanleen zati
handi batek osasun-siste-
man aldaketa nahi duela
erakusten dutela. Baina
egia da, halaber, biztanlego
horren zati handi bat bere
funtzionamenduaz nahiko
pozik agertzen dela. Eta
gainera, gehiengo handi
batek aldaketak aurrekon-
turik igo gabe egin daitezen
nahi du. Suposatu behar
da, bestalde, aldaketa ho-
berantz nahi dutela. Uste

dugu «Osasuna zainduz-ek
erantzuna emango diela es-
kaera horiei. Agente sozial
batzuek plagintzari egin-
dako errefusaketari dago-
kionean, uste dut motibo
bat aldaketa orok sortzen
duten beldurra izan daite-
keela. Baina sindikatu ho-
riek eta gu eztabaida be-
rean ez garela susmatzen
dut. Guk eraginkortasunaz
eta kalitateaz hitz egiten
dugu, eta bitartean beraiek
pribatizatzeke ez dakit zer
asmo ilun aipatzen dute.

katua izan da arloko agente
sozialen artean planarekin
adostasuna sinatu duen ba-
karra. Deitu diegun arren,
ezinezkoa izan da ardura-
dun batekin hitz egitea.
UGT sindikatua ere, hasiera
batean plana eztabaida-
tzearen alde agertu zen
arren, duela hiru aste inguru
Azkuna kontseilariaren di-
misioa eskatuz agertu zen
komunikabideetan. Bertako
bozeramailea den Carmen
Garcíaren esanetan, «ezin-
bestekoa da osasun sekto-
reko langileen partehartzea
eta gestoreen koalifikazioa
bobotzea zerbitzuen hobe-
kuntza lortzeko, baina
plagintzari buruzko in-

*formazioa tantaka ematen
ari zaizkigu aspaldidanik.
Elkarrizketaren bat eman-
da ere, argi dago korapila-
tsua izango dela».*

Egun hiru kontratu mota
daude Osakidetza 21.000
langileen artean. Laborala,
funtzionarioa, eta estatuta-
rioa (azken mota honetakoa
dute 14.000-15.000 langilek,
eta Insalud-ekin lotutako
kontzertazio antzekoa da).

Azkuna planaren arabera,
kontratu laboralak bultza-
tzearen aldekoa da Gasteiz,
eta langile berriek mota ho-
netako kontratuak sinatuko
dituzte gehienbat, baina
lehendik Osakidetza lan-
nean ari direnek nahi dute-
na aukeratzeko ahalmena
izango dute.

Erizainen Sindikatuk o-
bozeramailea den Jose An-
tonio Lenizek, plana inten-

■ **«Zentro bakoitzak autonomia
handiagoa izan dezan ez da beharrezkoa
sistema guztia hankaz gora jartzea» ●**

ADOLFO MUÑOZ (ELA)

tzio onak besterik adieraz-
ten ez dituen agiri bat bezala
definitzen du: «Ez gaude
planaren aurka, funtsean
guztiok nahi dugulako zer-
bitzu publikoen hobetzea,
baina badira hainbat
puntu guztiz okerrak irudi-
tzen zaizkigunak. Poliza
konplementarioak eta ko-
ordainketa sistema dira
nagusiak. Hala ere, ez nin-
tzateke pribatizazioaz hitz
egitera ausartuko. Zentro
batzuetan jada hasiak dira
planaren hainbat estrate-
gia martxan jartzen, eta
badago pribatizazio nahi
bat. Planean agertzen den
kontratu laboraletarako
joera ere nabarmena da,
baina hala ere ez dut uste
azken hau moda kontua
besterik denik».

Pribatiza- zioaren mamua

Pribatizazioaren arazoa da
ESK-CUIS, ELA, LAB eta
CCOO sindikatuek plana-
ren orrietan ikusten duten
mamurik arriskutsuena.
ELAko Adolfo Muñozen
esanetan: «Zentro publiko
zein pribatuaren artean lehia
piztea neurri guztiz okerra
dela uste dugu. Zentro pri-
batuek beti irabazteko au-
kera handiagoak izango
dituzte, eta gaixoak horie-
tara joko du denborarekin.
Gainera, ko-ordainketaren
arazoa dago. Hasiera ba-
tean esan bazen hainbat
zerbitzu Osakidetza eta
gaixoa beraren artean or-
dainduko zirela, beharrez-
koak ez diren kontsultak
murriztearren, egun pla-
naren zati hori aldatu egin
da, eta orain ko-ordainketa
gaixoarekin abalmen ekono-
mikoaren arabera izango
da. Horrela, diru maila bat
ziurtatzen duen gaixoak

Iaz Osakidetza-
ko itxoin zerrendak
% 20 murriztu
ziren. Hala ere,
erakunde honek
oinezkoengandik
jasotzen dituen
kexu gehienak
zerrenda
horiegatik dira.
(Argazkia: A.
Gillenea).

zerbitzuaren zati bat or-
daindu beharko du, eta
maila hori ez duenak ez du
ordaindu beharko, txiro eta
aberatsen arteko desber-
dintasuna nabarmendu z
eta luzera bi zerbitzu des-
berdin sortuz».

Hipotesi hau ez du hain
garbi ikusten Gipuzkoako
Osasun Laguntzaile Tekni-
koen Eskola Ofizialeko
lehendakaria den Maria Je-
sus Zapiainek: «Gure bel-
durrik handiena da pla-
nean gauzak behar bezala

ez direla konkretatzen. Oso
ondo dago zerbitzuaren
kalitatea eta diruaren pro-
fitatzea hobetu babar dela,
eta horretarako neurriak
ezartzea, baina hor ez da
neurririk ikusten. Intentzio
onak besterik ez dira ageri.
Gainera, inork ez digu gal-
detu nola ikusten dugun
osasun zerbitzuen erreforma,
eta gu sektore horretako
langileak gara. Erabakita-
ko gauzak jakinarazi diz-
kigute, baina erabaki au-

egon daiteke, baina oso
zaila ikusten dut lortzea».

Profesional eta zentroen
artearen bultzatuko den
lehiak beldurra ere eragiten
omen dio erizainen kolekti-
boari, beti Zapiainen hitze-
tan: «Lana ongi egiten due-
nak ongi irabaztea bidez-
koa ikusten dugu, baina
nork esango du zein den
diru gehiago merezi duena?
Inork ez digu ezer esan eta
neurria hartu behar dela
jakin dugunean, beldur
pixkat ematen digu».

Dagoen diruarekin zerbi-
tzua hobetzea guztien hel-
burua dela adierazi digu
Adolfo Muñozek, «baina
ezin da proposatu osasun
zerbitzuen eraldaketa bai
agente sozialekin mintzatu
baino lehen, osasuna guz-
tion arazoa baita, ez lege-
biltzarrarena soilik. Gai-
nera, eta beraiek onartu
duten bezala, Osakidetza-
ren gaitzik txarrena sistema
zentralizatu egia eta gestio
desegokia izatea bada, ezin
da ulertu oinezkoek or-
daindu beharra efikaziaz
falta hori bere politzikotik,
ko-ordainketaren bitartez
eta pribatizazioa eraginez
Azkuna plana korporazio-

«Daukagun beldurrik handiena da planean gauzak behar bezala ez direla zehazten» ●

M.J. ZAPIAIN

rretik inork ez digu galdetu
zein diren guk ikusten di-
tugun arazo handienak.
Beste herri batzuetako ere-
duari jarraiki egin da pla-
na, baina ez gaude ko-or-
dainketaren alde. Hala ere,
ez dugu pribatizazio nahi
zuzenik ikusten. Agian

Soziolinguistika

BAT

aldizkaria

HIZKUNTZA ETABOTERE POLITIKOA

Pierre Etienne Laporterekin elkarriketa
Euskararen erabilera lekupublikoetan
Elkarteen euskalduntze-prozesurako fitxak

William Mackey - Aureli Argemi - Erramun Bachoc
Paulo Iztueta - Jose Manuel Odriozola
Eduardo Conde - SIADECO

Harpidedun orria

Izen-deiturak: _____

Helbidea: _____

Herria: _____ Posta Kodea: _____

Herrialdea: _____ Tfnoa: _____

Bankua/Aurrezki Kutxa: _____

Sukurtsala: _____

Kontuaren zenbakia: _____

**IZAN ZAITEZ
HARPIDEDUN!**

EKB, Baleazaleen kalea 12-1ª Donostia Tfnoa: 46 66 76 Fax: 46 68 94

nismoaren aldekoa da. Mediku kolegiatuen aldekoa da guztiz plana. Gainera, profesional asko daude sare publiko zein pribatuan aritzen direnak, eta azken horiek diru gehien ematen duenez, gehiago abalegintzen dira bertan. Hori Osasun Sailekoek onartu digute, eta hori da Osakidetza-ren gaitz handi bat».

Salaketei erantzuna

izkunik zuzendu dizkieten salaketen aurrean —betiko sistema mantentzea nahiago dutela, oso eroso daudelako bertan—, LAB, CCOO eta ELAko ordezkariak erantzun gogorra izan dute. Adolfo Muñozen hitzek laburbiltzen dute erantzun hau: «Osakidetza-ren deszentralizazioa exigitu genuen lehenak sindikatuak

Sindikatu gehienak «Azkuna Planaren» aurka agertu dira publikoan egin zenetik. (Argazkia: Simal).

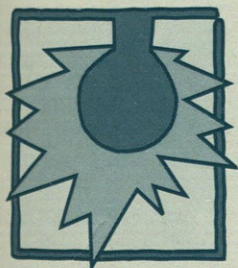
izan ziren. Egoera horretan eroso gaudela esatea erokeria da, erabaki bat hartu behar den bakoitzean Gasteizko bere bulegora joan behar izaten baitugu. Mediki batzuek dira ezer aldatzea ez nahi dutenak. Ados gaude zentro bakoitzak autonomia gehiago

behar duela bere funtzionamendua eta diruak behar bezala banatzeko, baina horretarako ez da beharrezkoa sistema guztia hankaz gora jartzea».

Bakoitza berearekin, Azkuna plana onartua izan da jada. Hainbat zentroan bere estrategia batzuk martxan

jarri dira. Alde batera edo bestera jota, guztiak dira ke-xu. Baina kexatzeko arrazoirik gehien, ziur aski, oinozkoek dute. Eta hauek ez dira hainbeste azaltzen komunikabideetan.

Amagoia |ban

ARGIA

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

HERRIA

HERRIALDEA

Tfnoa

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

SUKURTSAL ZKA

KONTU ZENBAKIA

HARPIDETZA SARIAK (BEZ barne): Hego Euskal Herria: 10.300 pzta. / Ipar Euskal Herria: 685 libera / Espainia: 10.300 pzta. / Beste atzerriak: 13.450 pzta. / Airez: 21.300 pzta.

ARGIA: Industrialdea 1-2. LASARTE-ORIA 20.160 Tel. 37 15 45 Fax. 36 10 48

PILOTAREN ERREGE AHANTZIA

Laxoa, errebotearekin batean, euskal pilotaren jatorrian dago. Gure artean mantentzen den modalitate zaharrenetarikoa bat (XVIII. mendeko agiritan ere aipatzen da) eta, ziur aski, ezezagunena. Ia Euskal Herria osoan jokatzen zen. 1870az geroztik, ple izeneko jokoa sortu zenetik, laxoak beherantz egin zuen eta galtzear egon da. Gaur egun, zaletu batzuen ahaleginei esker, Baztan eta Malerreka balaitetan dirau.

MAIATZAREN hasierarekin batera, azken 14 urteetan bezala, Doneztebe, Donamaria, Oitz, Elizondo, Errazu, Irurita eta Arraiotz

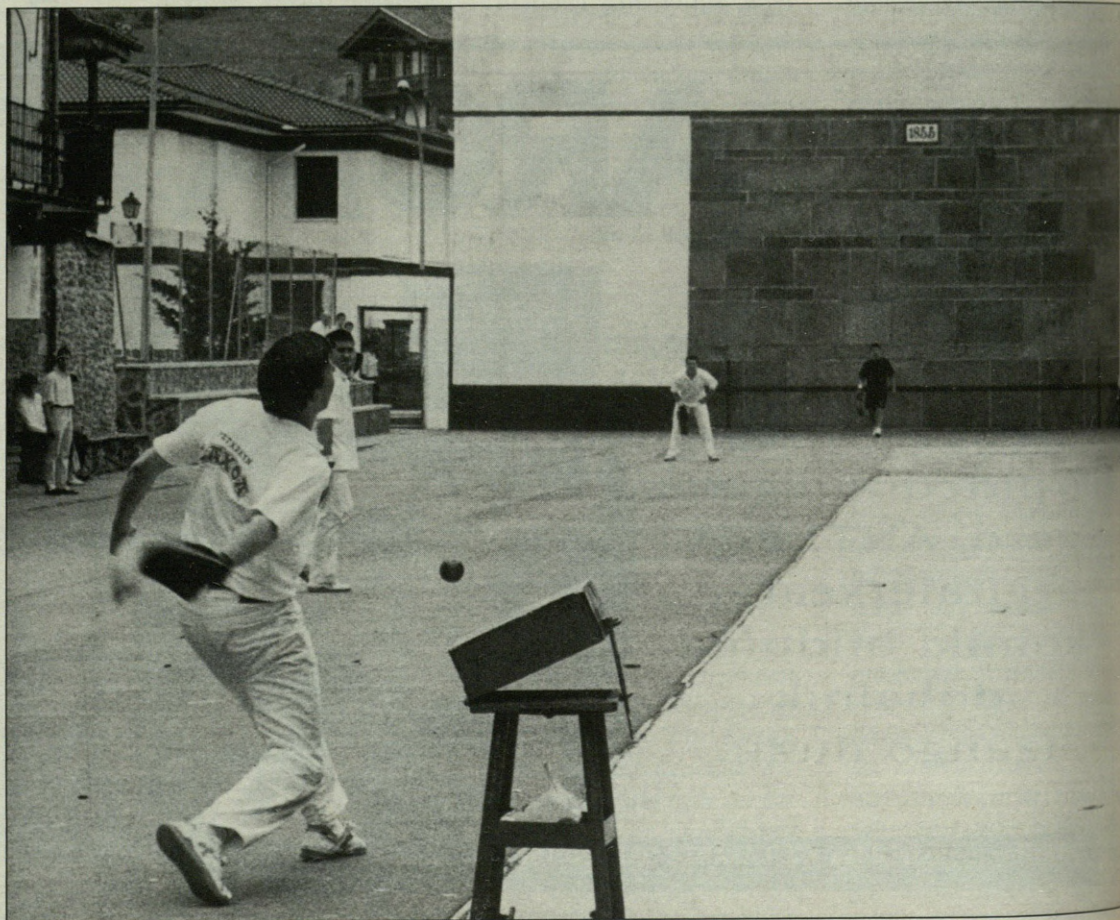
herrietako pilotariek, botarrian pilota sakatuz, Baztan Errekako Laxo Txapelketari hasiera eman diote. Ez da hau Nafarroako zonalde

honetan antolatzen den txapelketa bakarra, baina bai garrantzitsuenak. Partiduak igandero jokatzen dira, eguraldi ona baldin ba-

dago, eta finala uztailearen 4ean izanen da oraindik erabakitzeke dagoen plaza batean (ziur aski, Donezteben). Udan ere izaten da gazte mailako beste txapelketa bat, eta abuztuan Kopa txapelketa jokatzen da.

Kirol zahar hau berpizteko asmoz orain dela 14 urte sortu zen Laxoa Elkartea. Elkarte hau da txapelketak antolatzen dituen eta, laxoaren jarraipena ziurtatzeko, gogor bultzatu dute gaz-

Doneztebeko frontoian, zortzi jokalaria laxo partidu bat jokatzen. Lehen planoan, sakalaria, atzeko paretaren laguntzaz tanto egiten saiatuko da.

teen partehartzea gazte mailako txapelketan. Honetaz, Iruritako Jesus Mari Prim, pilotari ohia eta Laxoa Elkarteko kidea, baikor azaltzen da: «*Nik uste dut badagoela laxoaren jarraipena. Gazteen iazko txapelketan 6 taldek parte hartu zuten eta 40-50 mutil mugitu ziren gutxi gorabehera. Gure helburua ez da beste lekuetara laxoa hedatzea, hemen, Malerrekan eta Baztanen mantentzea baizik. Eta hau ziurtatzen ari garelakoan nago.*»

Bertakoen iritziz, laxoa da egun jokatzen diren euskal pilotaren modalitateen artean zaharrena. Aipatutako eskualdetan soilik gordetzen den joko honetaz, XVIII. mendeko idatziak badira, XV. mendeko berriak ere ezagutzen dira, laxo jokia aipatzen dute-

nak. Bere jatorria artzainek jokatzen zuten pilota jokoan aurki daiteke. Soropil eta pilota-soro izenez ezagutzen diren zelaietan aritzen ziren, herrira jaitsi arte, non kirolak jendearen aprezioa lortu zuen.

1870. urtera arte, laxoa eta errebotea kirol nagusiak omen ziren Ipar Euskal Herrian, Nafarroan, Gipuzkoan eta Bizkaiko zenbait lekutan. Baina paretaren aurkako jokoaren jaiotzearekin batera, *ple* izenez ezaguna, bere gainbehera etorri zen. Paretaren aurkako jokoak nagusitasuna hartzeak zerikusi handia du pilotak egiteko kautxoak erabiltzen hastearekin, jokoak bizitasunean irabazi baitzuen.

B Kontu zaharrak

Baztango Oronoz herrian, 1781. urtean sortu zen auzi bati buruzko paperak aurki daitezke Baztango Udalaren aktetan. Haietan, pilotarien eta «Bortenea» etxeko jabearen arteko tirabira azaltzen da. Aipatu etxeak Oronozeko plaza mugatzen zuen eta pilotak teilatuan eta baratzen maiz asko geratzen ziren laxo partidua zirela eta. Aldazeko Martin eta Errexilgo Maria, «Bortenea»-ko jabeek, Nafarroako Kontseilu Gorenera eraman zuten auzia eta Erresumak despatxu bat eskaini zien, non teilatuan geratutako pilota bakoitzeko lau marabedi (garaiko txanpona) eta baratzen geratutako bakoitzeko marabedi bana jasotzeko eskubidea ematen zitzaien.

Ez da hau, ordea, laxoaren inguruan dagoen istorio bakarra, ospe handiko lehen pilotaria, Perkain alduarra, izan zen protago-

Jokoaren azalpena

LAXOAN plazetan jokatzen da. Plaza errektangularra da eta 60-80 metroko luzera eta 12-20 metroko zabalera dauka, errebotetako pareta batek mugatua.

Bi taldek jokatzen dute. Bakoitzean lau jokalaridaude: «Sakalaria», saka egiten duena, «berezia» eta bi «kuarto»ak. Kuartoek guante motzak erabiltzen dituzte, eta sakalariak eta bereziak luzeagoak, sakalariarena luzeena eta estuena izanik. Guante guztiak, xixteran, erremon-tean eta beste modalitateetan ez bezala, larruzkoak dira. Jokalariez aparte, «txatxaria» ere izaten da, tantoak, eskasak eta jokoak kantatzen dituen.

Tantoa modu ezberdinez lor daiteke. Pilotak er-tzetako *eskas* izeneko marretatik kanpo bote egitea falta da, hala-nola, sakatzean erdiko eskas ez gaintitzea. Pilota plazatik kanpo botatzea ere falta da. Plaza alderik alde pasatzea, bestalde, tantoa da.

Modalitate guztietan bezala, pilota airez nola lehendabiziko botean jokatzen da. Baina bote gehiago eman eta gero pilotak jokoan jarraitzen du,

plazako ertzeetatik atera arte edota pilotari batek gelditu arte. Bi kasu haue-tan, *marra* bat paratzen da pilota atera edo gelditua izan den lekuan. Ez da talde baten tantoa, baizik eta esperoan geratzen den jokaldi bat —taldeek zela-liaz aldatu arte—. Zelai aldaketa bi marra daude-nean edota bat egonik tal-deetako batek *koarenta* egin duenean egiten da. Orduan jokatzen dira banderatzok seinalatzen dituzten marrak, eta marra gaintitzen duen taldeak irabazten du tantoa.

Kontatzeko era tenise-koa bezalakoa da: *kintze*, *treinta*, *koarenta* eta jo-koa. Garai batean partidua 10-12 jokoetara egiten bazen ere, azken urteotan 9ra jokatu ohi da.

Arau guzti hauen emai-tza berez ikusgarria ez izan arren, zaletasuna sortzen duen jokia da. Adituen esanetara, kirol txikitzailea da batez ere. Hala ere, ki-rol hau ezagutzeko era aproposena zuzenean ikustea da.

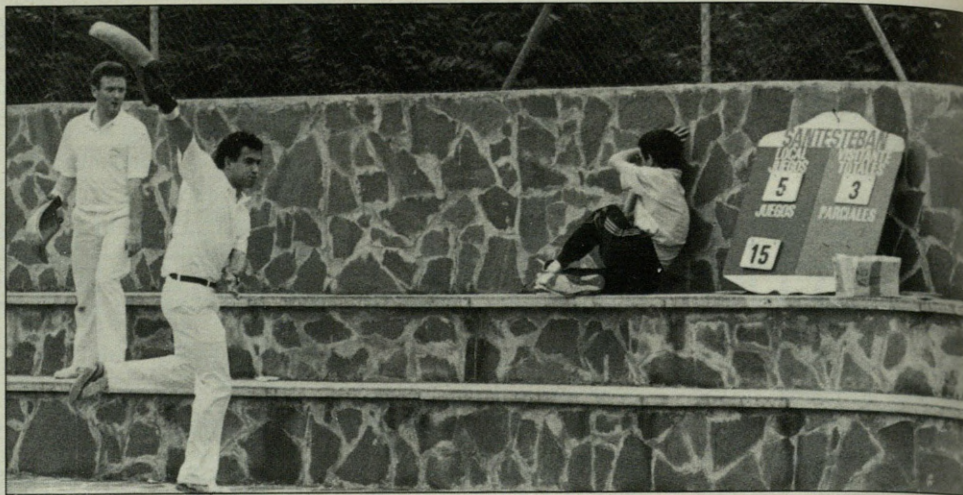
Sakalariak darama eskuan guanterik luzeena eta estuena. Argazkian pilotariaren eskuinera dagoen otartxoaren laguntzaz egiten da saka.

nista gertaera xelebre batean. Perkainek, 1760-70 tartean jaioa, frantziar iraultzaren aurkakoa izanik, Baztanera aldegin behar izan zuen. Egun batean, bere herrian jokatu behar zen partidua batera deitu zioten eta hara abiatu. Partidua jokatzen ari zelarik soldadu talde bat agertu zen plazan bera atxilotu nahian. Hau ikusirik, kondairak dioenez, soldadu taldeko nagusia

hain pilotakada zehatz eta bortitzaz jo zuen kopetan, han bertan geratu zela hilda. Sortu zen anabasaren erdian, aldegitia lortu zuen. Perkainez geroztik has daiteke pilotaren kondaira jarraipenez kontatzen.

Irungo desafioa

Ekula egon den laxo partidurik garrantzitsuenaren Iru-nen 1846ko abuztuaren 9an jokatu zen. Horrenbesteko jendetza bildu zen, Irungo Udaletxea kanpamenduak egokitzeko beharrean izan zela. Haietan idiak, behiak, txerriak eta gainontzeko animaliak ikus zitezkeen, apostuzaleek ekarriak, garai haietan paper-dirua ez baitzen erabiltzen (posturen kopurua 140.000 liberakoa

Laxoan tantoak zenbartzeko erabiltzen den sistema tenisenaren antzekoa da.

izan omen zen). Norgehiagoka Ipar Euskal Herriko eta Gipuzkoako taldeen artean jokatu zen, eta pilotaren egunik famatuena bihurtu.

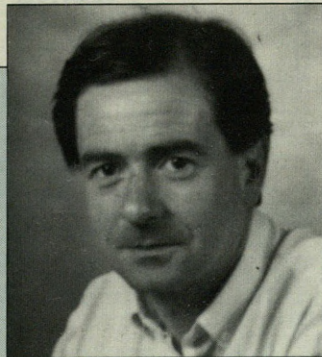
Desafioa Iparraldekoek irabazi zuten. Hauekin jokatu zuen Joaquin Gamiok,

Baztango apaizak, bazuen, garaipena lortu arren, ardura gehigarri bat. Erbestera joan behar izan zuen partidua bukatu bezain pronto, apezpikuak espreski galarazten baitzien apaiz guztiei

inolako ekitaldi publikoetan partehartzea, hauen artean, pilota partiduak.

Mende honen hasieran indarrean zegoen jokoa, gorabehera batzuk zirela eta, aldapan behera abiatu zen. Baina 1960an, Jesus Jaimerenari esker, laxoa berpiztu zen. Lau urtez txapelketak antolatu eta gero, berriro ere 15 urteko etenaldia izan zuen. Laxoa Elkartearen sorrerak, ordea, laxoa berriro plazaratu zuen 1980. urtean, egun daukagun Baztan Errekako Laxoa Txapelketarekin.

Pilotaren modalitateak mantendu nahi dituztenek asko zor diote elkarte honi. Bestaldetik, instituzioek eta pilota federakundeek, laxoazaleen ustez, gehiago egin beharko lukete laxoa ez galtzeko eta ahal den neurrian beste herrietara zabaltzeko. Dena, Euskal Herriko kiroleen artean erregea izan omen zenak etorkizunean bere koroa berreskura dezan. Jesus Mari Primek dioenez, «gure kirol bat ezezik, gure kulturaren zati bat ere baita».

bateko laguntza da, batez ere pilota federakundeek gure kirola sustatuz eta zabalduz eman dezaketena.

A. Ikusten al diozue jarraipenik laxoari?

T.A. Txapelketa direla medio mutiko asko aritzen dira laxoan. Gainera txapelketa hauen garrantzia ez da laxora bakarrik mugatzen, erremontetako eskola izugarria da eta. Honen adibide argia, Doneztebeko «Koteto» Ezkuraren kasua da, egungo promesarik handienetakoa.

Tiburzio Arraztoa, Laxoa Elkarteko Kidea:

«Pilota federakundeek laguntza behar dugu»

ARGIA. Noiz sortu zen Laxoa Elkartea eta nola dago antolatuta?

T. ARRAZTOA. Gure elkartea 1980an sortu zen, laxoari bultzakada bat eman nahian. 1979an desafio bat antolatu genuen, baina txapelketak hurrengo urtean jarri genituen martxan.

Elkartean txapelketan parte hartzen duten herri guztiek badute ordezkari bat, eta Baztan Errekako Laxoa Txapelketa antolatzen duen batzordean ere 7 edo 8 pertsona ari dira lanean.

A. Galtzeko zorian ego-nik, nola berpiztu zen laxoa?

T.A. 1960 inguruan Jesus Jaimerena, Iuritako apai-

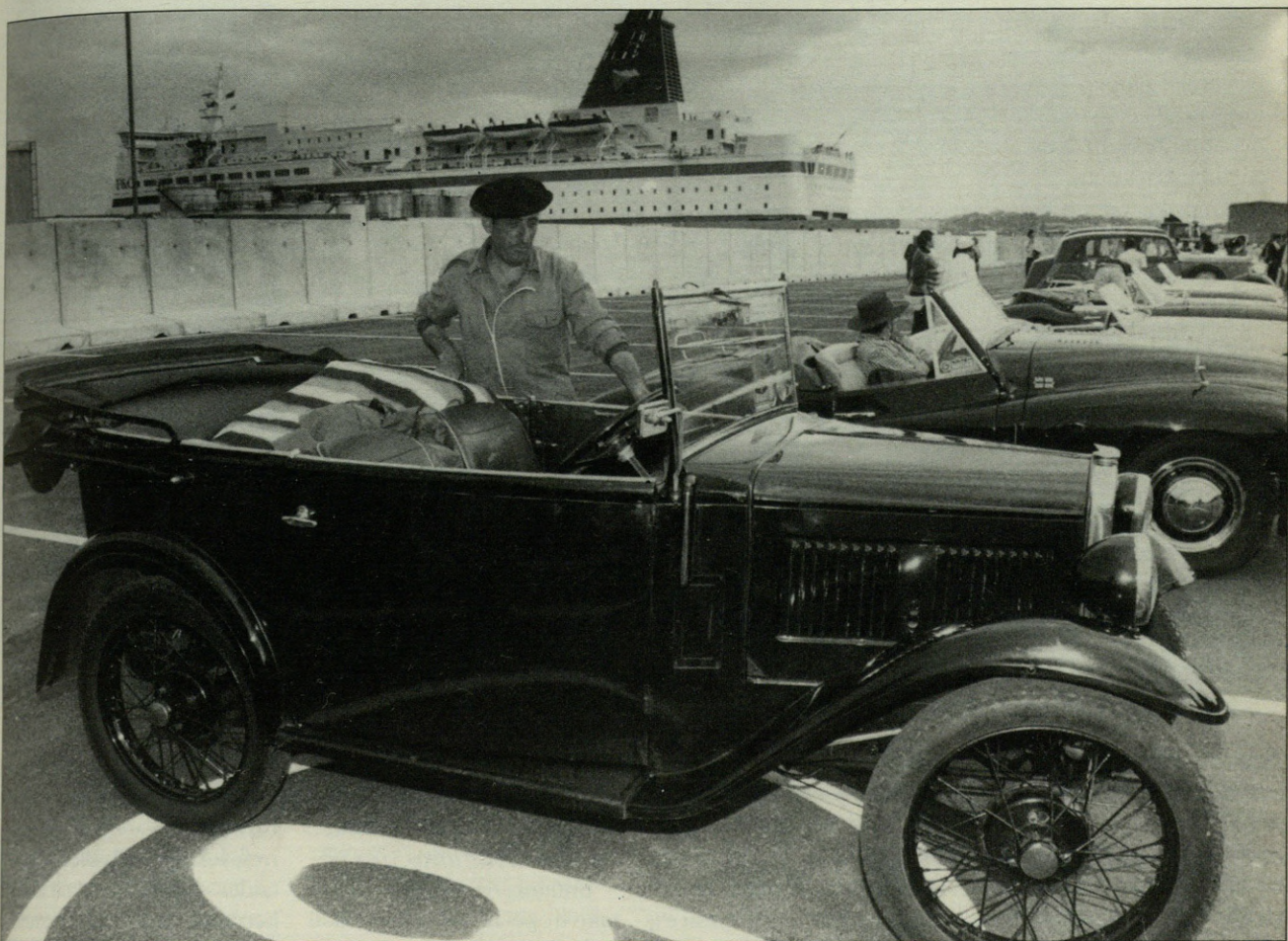
za, laxozale amorratua, guanteak biltzen hasi zen. Etxeetan oroigarri bezala zeudenak bildu, berriak egiteko eredu bezala hartu eta txapelketa bat antolatu zuen. Zazpi talde bildu zituen. 1960-1964 artekoa oso garai ona izan zen. Gero guk hartu genion lekukoa.

A. Zuen lanean ba al daukazue instituzioen laguntzarik?

T.A. Badaude dirulaguntzak, udaletxeetatik eta Nafarroako Diputazioaren aldetik. Egon dira laguntzaile batzuk ere. Momentuan patxaran etxe batek laguntza ematen die. Alde horretatik ezin gara kexatu. Gaur egun behar duguna beste mota

|naki |zquierdo

Ander Usabiaga

ERREPIDETEAKO AGUREAK

Asko ez diren arren, auto zaharrak biltzen eta zaintzen aritzen direnak gero eta gehiago dira. Etxeko garajeetan urtetan hautsez estalirik egon eta konpondutakoak batzuk, atzerriko merkatuetan erosita beste asko, 2.000. urtearen atari honetan oraindik ere errepedeetan ibiltzeko moduan daude.

Maiatzean Hego Euskal Herriko bideetan ikusi ahal izan ziren kondaira handiko ibilgailuon istorioa ezagutu nahi izan dugu, Claret and Classics elkarteko autoen argazkiak euskarri.

JOAN den maiatzaren 19an Bilboko portuan zeudenak zur eta lur geratuko ziren. Izan ere, P&O untzitegi konpainiaren eta Euskal Herriko hotel kate baten babesean, auto zaharrez maitemunduriko Claret & Classics elkarte britainiarreko hamahiru auto bitxi portuko protagonistak bihurtu ziren egun batez. Autook, Britainia Handitik untzian etorri berriak ziren.

Bilbokoa, Hego Euskal Herrian barna egitera zetozen txangoaren lehen etapa baino ez zen izan. Astiro astiro, Bilbotik hasi eta Gasteiztik igarota, autoak Gipuzkoako hiriburura iritsi ziren. Tartean, nola ez, Errioxako ardoa frogatzeko astirik ere izan zuten.

Ibilaldi koskor honetan benetako bitxiak ikusi ahal izan dira; 1936an 100 milak ordubetea egin zituen La-

Labearen beroan urtutako autoak

ZENBAT urte behar ditu auto batek zahartzat joa izateko? Sekula Seat 600 bat ikusi gabeko gaurko umeentzat, ez al da, tramankulu hori, beste sasoi batzuetako kontua? Norberaren ikuspuntuak, begibistakoa denez, zerikusi handia du zahartasunaren gorabehera guzti honetan. Autoei gagozkiela, dena den, sailkapenak egiteko langak zehatzagoak ditugu. 1940 bitarteko autoak zaharren taldean sartzen dira, eta hortik 1970 artekoak klasisikoen tropelean.

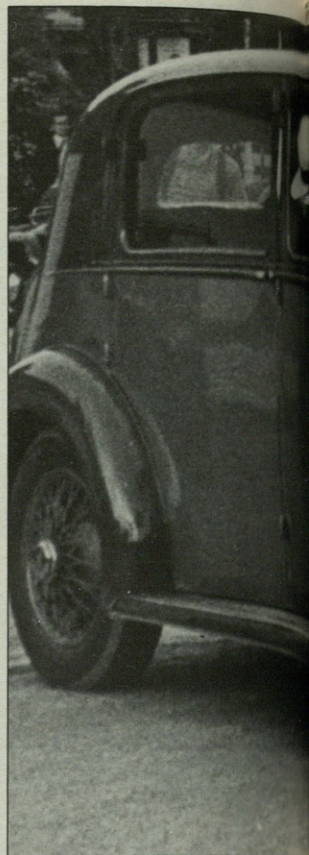
1902tik 1925era lantegi txikietan egindako auto ugari atera ziren. Meknikan iaio samarra zenak,

bere lantegiko bitartekoez baliaturik, bere auto propioa egiten baitzuen. Horrexegatik, auto zaharretan, oso arrunta da marka baten ordezkilearen sinadura agertzea. Donostian, esate baterako, auto bat baino gehiago atera zen Mañero y Mendiburu lantegitik, eta beste hainbeste esan daiteke Beasaingo CAFetik irtendako kamioiez. Ezaugarri berezietako auto hauek dira, dudarik gabe, edozein auto bildumalariren ametsa.

1930etik aurrera marka handien monopolioa etorri zen. Lehen Mundu Gerraren ondoren jazo zen, beraz, artesau kutsuko eta

industriaren aginduetara egindako autoen arteko etena. Orduan etorri zen garai batean Tinder eta gaur egun Mercedes diren autoen ugaritasuna, eta Ford, Renault eta Citroenen moduko marka indartsuenena.

Beste gerra batek, Espainiako Gerrak hain zuzen ere, Hego Euskal Herrian zeuden auto zahar asko labera eraman zituen. Beste asko gerra osteko burdinoletan suntsituak izan ziren. Hau dela eta, egun Euskal Herrian dauden auto zaharretatik, oso gutxi dira hemen bertakoak. Bakarren bat ezik, gehienak kanpoan erositako aleak dira.

gonda V-12 Sport Racer ikusgarria, Rolls Royce etxeak orain 80 urte aurkeztutako Rolls Royce Silver Ghost zoragarria, Ford etxeak 1930ean eginiko lehen produktuak, Austin,

Jaguar eta Daimler marketako auto dotoreak... *«Autoak gozatzeko eginak dira, errepidetan ibiltzeko, —adierazi digu martxa berezi honetan antolatzaile lanetan ibilitako Roger*

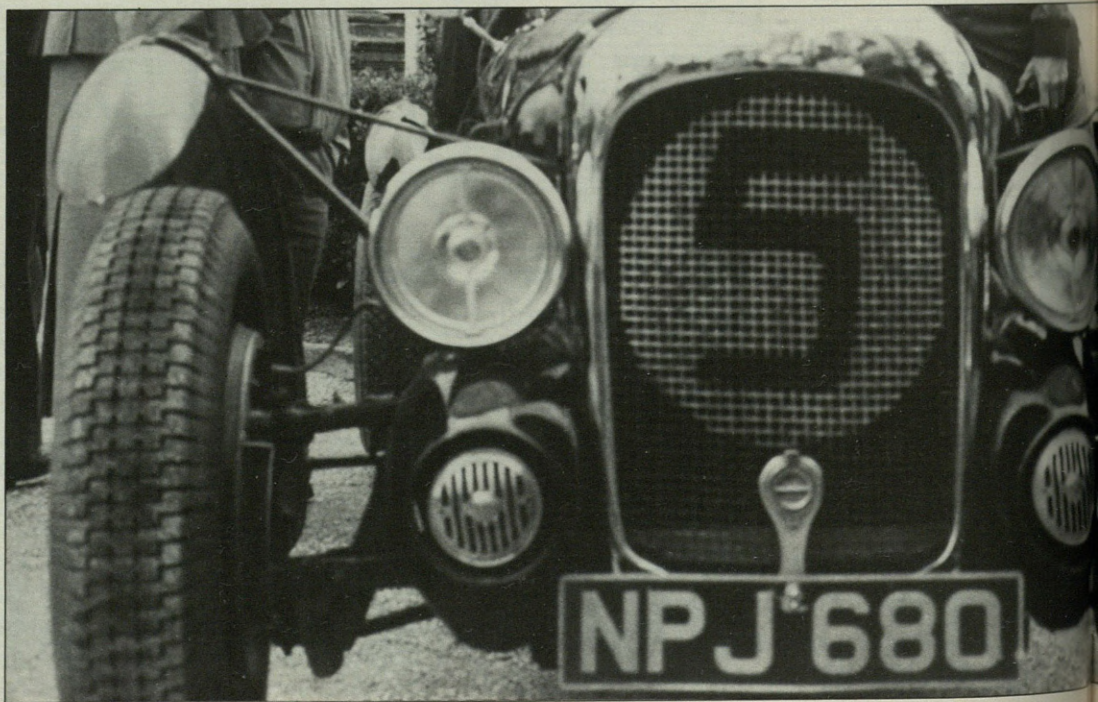
Deeleyk—, ez museoetan egon daitezen. Auto hauek, bala ere, kontu handiz zaindu behar dira».

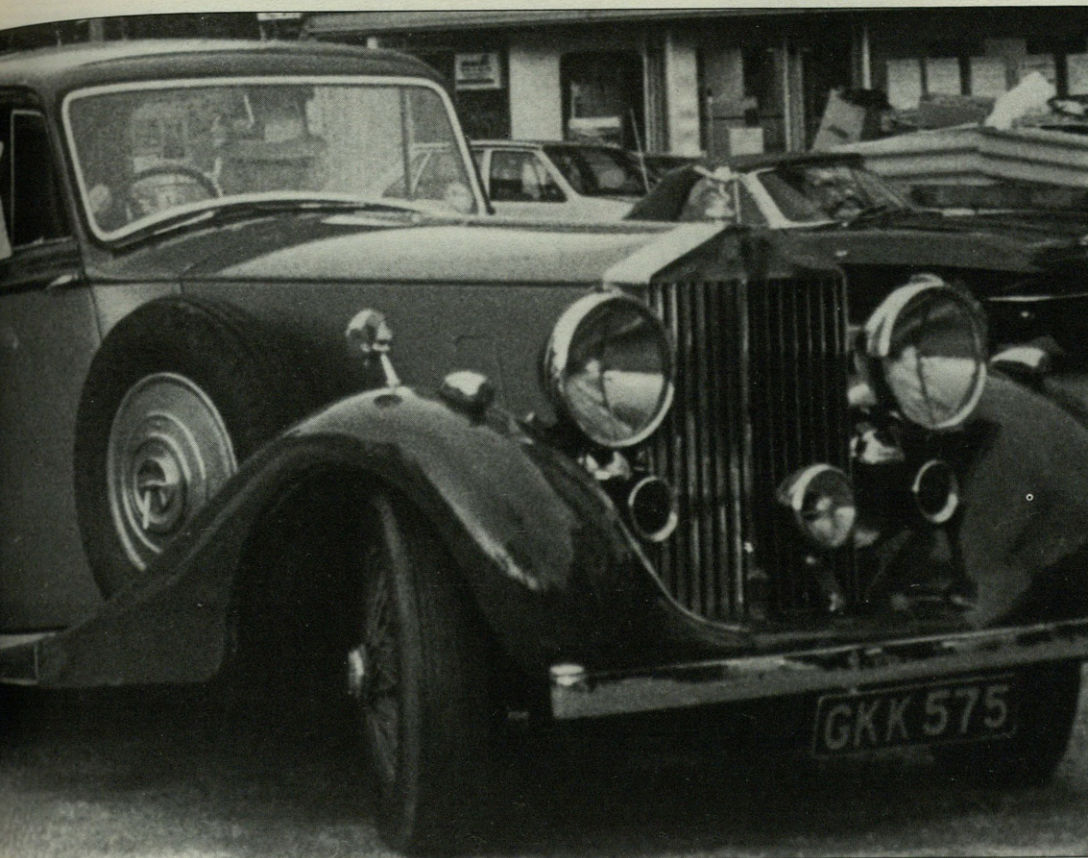
Britainia Handitik etorritako tropelak, dena den, baidu senitartekorik Euskal

Herrian ere. Oraintsu sortu berria den auto zaharren Nuvolari elkarteak dugu horren lekuko. Elkarteko partaidea den Jexux Mari Etxeberriak horren berri eman digu: *«Pixkanaka tankera*

Donostiako kaleetan harrapatu genuen Rolls Royce honetako gidarien antzera, autoaren garai bereko jantziekin jaztea oso ohitura zabaldua da auto zaharren rallyetan.

Kontuak gero etortzen dira, matxuraren bat konpontzeko goitik behera zikintzea baino beste erremediorik ez dagoenean.

Bost urte baino
gehiago ditu,
dudarik gabe,
argazkian ageri
den autoak,
baina ez da
nolanahikoa
horregatik!
Jendearen
ikusmira ere ez
da harritzekoa,
horrelakorik ez
baita egunero
ikusten.

onetako gero eta auto
gehiago daude hemen.
Nuvolarin 20 bat lagun
gaude. Zenbaitek horrelako
sei auto ere badituztela
kontuan hartzen baldin
baduzu, hemen dagoen

auto kopurua ez da horren
urria.

Jexux Mari Etxeberriak 1890eko auto bat du, garai hartan Parisen taxi gisa ibilitakoa. Tourbeni eta Tournement ingeniariak eginga, auto zahar hau 25-30 kilometro orduko abiaduran ibiltzeko moduan dago oraindik: «Garai hartako autoak gurdien antzekoak ziren, baina erabat esperimentalak. Nire honek, esaterako, bolantea izan beharrean burdina moduko bat dauka». Mende bat pasatxo duen auto honekin ibili ohi da Jexux Mari erakustaldietan: «Baina galgetan tranpatxoren bat egin ohi diot beti, autoa ez baita behar bezala gelditzen. Baten bat ez harrapatzeko adi ibili behar da».

Etxeberriarena bezalaxe, 1930a bitartean egindako auto gehienek, argindar bateriako motorra dute. Hortik aurrera gasolinazko

motorra erabiltzen hasi zen. Ingurugiroa dela eta argindarrezko motorraren beharraz gero eta gehiago hitz egiten den honetan, lehenengo haiek bueltan ez ote diren etorriko esan digu Jexux Mari: «Ni ez nintzateke harrituko, gero eta gehiago entzuten da eta».

Pieza bila, atzerria

Abrikatu zituen konpainia edota egilearen arabera, aipatu auto hauek elkarren oso ezberdinak izaten dira. Denetarik dago, bata bestearen atzetik milaka egingdako Ford arruntetatik hasita, pertsona zehatz baten zatitza eginiko parerik ez duen bitxira arte.

Testuinguru honetan, autoa zerbaitengatik mautxuratzen denean, askotan bere kasa aritu behar izaten dute auto hauen jabeek.

Ford eta Citroen konpainien kasuan, esaterako, ez da kaltetutako pieza lortzeko arazorik izaten: «Katalunian eta Valentzian, esate baterako, piezak erosteko feriak egiten dira urtero, —diosku Jexux Mari Etxeberriak—, eta Britainia Handian eta Frantzian ere oso obizkoak dira. Horrelakoetan ez baduzu behar duzuna aurkitzen, zerorrek moldatu behar izaten duzu».

Dirutan auto hauek zenbateko balioa ote dute, ordea? Milioietako gorabehera izan behar duela bururatzten zaio bati. Jexux Mari Etxeberriak, honetaz itaunduta, galga zanpatu du: «Gaizki zaindurik dagoen auto batek ez du ezer balio, konpontzen igarotzen duzun denbora da horren benetako balioa».

Alberto Irazu

«Zientzilari serio batek ezin du Frankenstein berri bat izan nahi»

Bilbon burutu berri den Zuzenbidea eta Giza Genoma Proiektua izeneko nazioarteko bileran mundu osoko ikertzaile, jurista eta adituak bildu dira. 130 inguru guztira. Bertan zen Santiago Grisolia, proiekturako Unescok sortutako Koordinazio Batzarreko lehendakaria. Genetikak dituen eta izan ditzakeen erabilpenei buruz askotan aritu izan den gizon hau gurekin ere aritu da.

ARGIA. Bilbora Giza Genoma Proiekturako Unescoren Koordinazio Batzarreko lehendakari bezala etorri zara. Baina zer da konkretuki Giza Genoma Proiektua?

rreko lehendakari bezala etorri zara. Baina zer da konkretuki Giza Genoma Proiektua?

NORTASUN AGIRIA

Valentzian jaio zen duela 70 urteko Errege Egunean ●«Kataluniarra naiz, baina amona euskalduna nuen, Donostiako Barroetatar sendikoa, eta pixka bat euskalduna ere sentitzen naiz» ● Duela 33 urtetik Kansas-eko (EEBB) Unibertsitateko irakaslea da ●Emaztea, Mary, bertan

ezagutu zuen ●«Hegazkinetan bizi naizen arren, Valentzia, Kansas eta Parise ditut egoitza nagusiak» ●Bere zaletasun handiena biokimika da ●«Abentura eleberriak maite ditut, zientzia-fikziozkoek aspertu egiten naute»

SANTIAGO GRISOLIA.

Proiektuaren funtsa pertsona guztien genoma bere osotasunean ezagutzea da. Izaki bizidun guztiek dute genoma bat. Genoma bat zer den ez dakitenentzat, esan behar da genoma bat bizitza duen edozerren gene guztien taldea dela.

Garai batean uste zen genoma horretan geneak baino ez zeudela, baina egun erakutsi da ADNaren ere hor sar daitekeela. Gizakiaren kasuan, bere genomak 100.000 gene ditu, eta hiru mila mi-

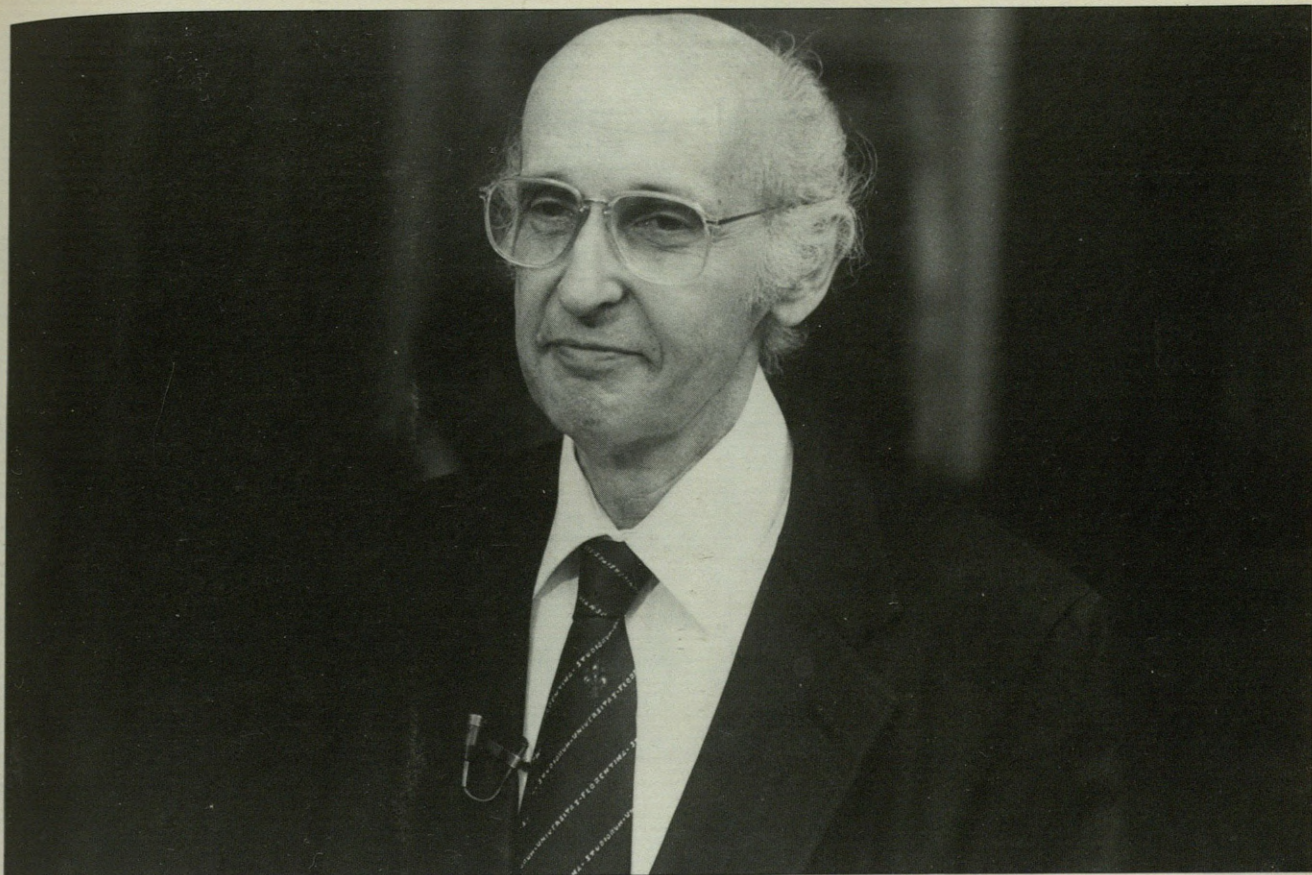
lioiz zati kimiko.

Proiektuaren sorburua duela bost urte inguru aurkitzen da. Minbiziaren aurkako ikerketetan aritzen direnek gene guzti hauen kartografia guztiz ezagutzea oso lagungarria litzatekeela adierazi zuten. Zure bidea jarraitu ahal izateko, mapa bat behar duzu, eta zenbat eta informazio gehiago izan mapa horrek, gero eta errazagoa bide zuzena hartzea. Mapa desberdinak egin izan dira. Gero eta zehaztasun handiagoarekin. Proiektuaren ideia mapa guztiz osatzea da. 100.000 geneak eta bere zati guztiak agertzen direla.

A. Noizko mapa genetiko hori?

S.G. Zehaztasun handi batekoa, urte honen amaierarako edota datorren urterako. Gene guztien funtzioa eta eraginena, hori hemendik 15 urtera egongo dela diote, baina hori teknologiaren arabera izango da. Teknologia bizkortzen bada, posible da hemendik hamar edota bost urtera egotea, baina nahiago dut 15 urteko epea ezartzea.

A. Zergatik da, ordea, baina garrantzitsua mapa hori?

■ «Geneen funtzio eta eragin guztien mapa teknologiarren berrikuntzen arabera osatuko da».

S.G. Gure ADNak, irekitzean, zelulei aginduak bidaltzen dizkiete, zer egin behar duten esanez. Geneen bat gaizki baldin bada, gaitz handi bat sor daiteke. Edota, gene multzo bat baldin bada txarto dagoena, beste gaitz mota batzuk sor daitezke. Ziur aski, gaitz gehienek eragin genetikoak dituzte. Zuzenean zein zeharka.

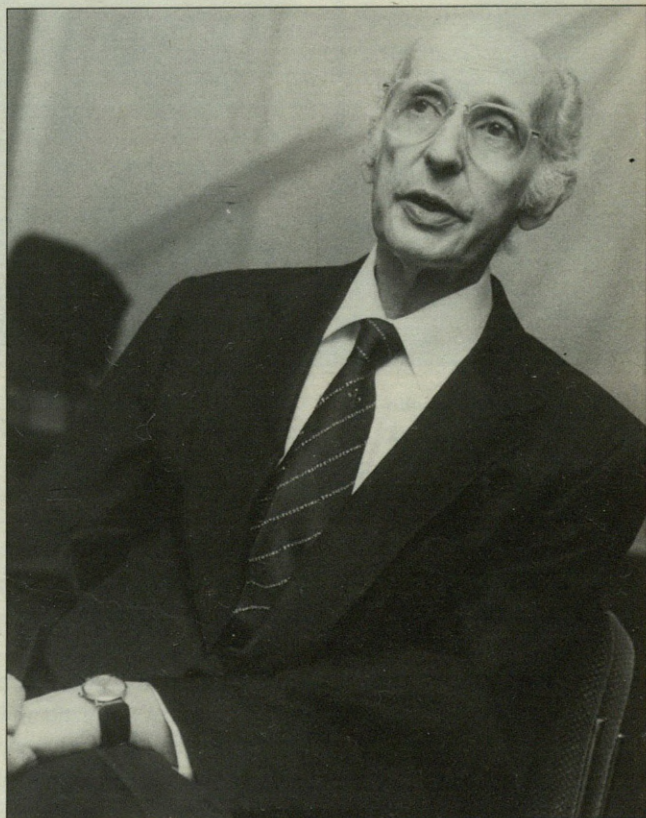
A. Beraz, Giza Genoma Proiektuaren helburuak medikoak dira espreski.

■ «Giza Genoma Proiektuaren helburua gaixoei laguntzea da, ez gizaki perfektora lortzea» ●

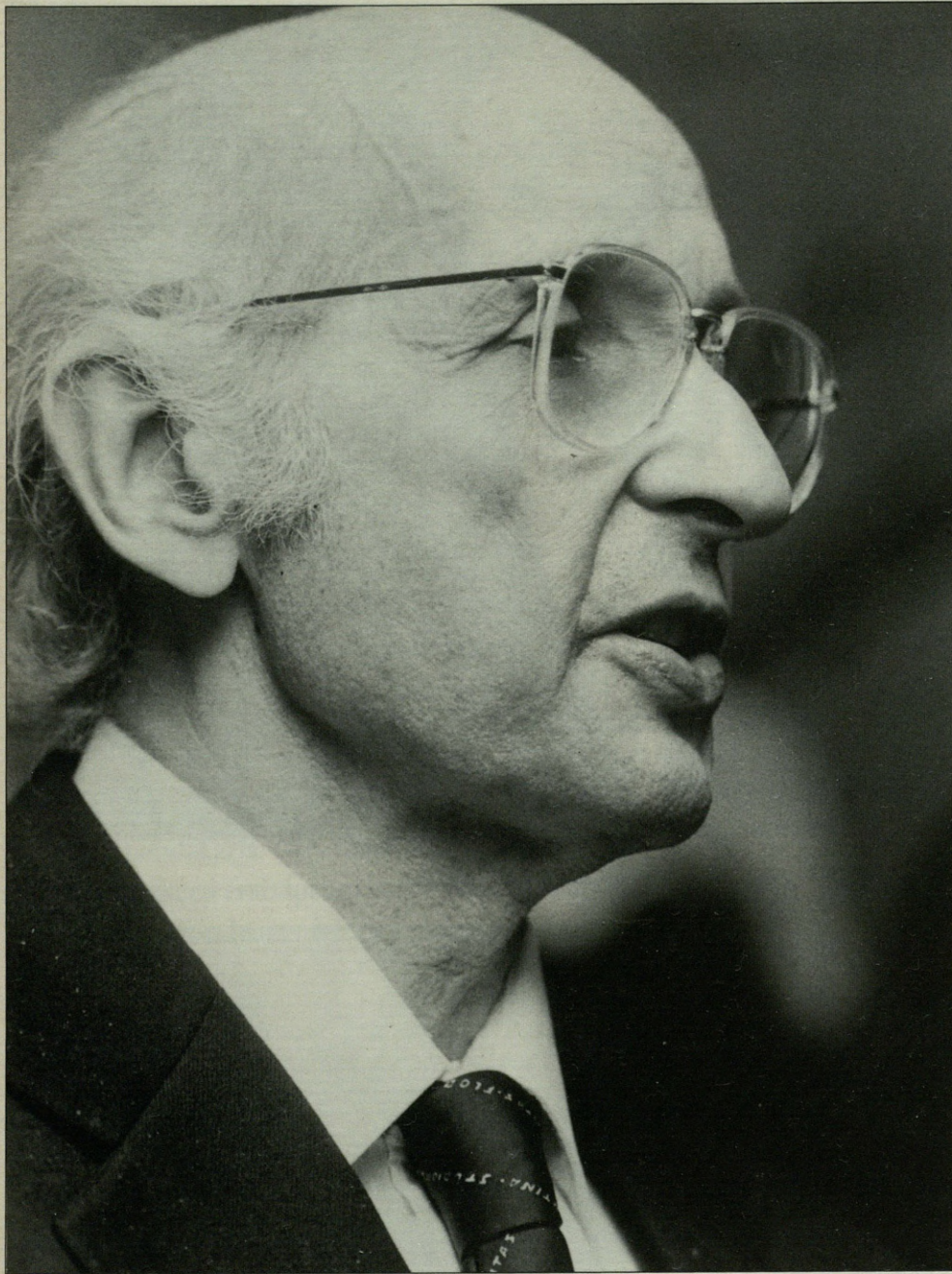
S.G. Batez ere medikoak dira, baina gizon zein emakumeen baitan dagoen beren izaera ezagutzeko grina ezin da ahaztu. Genomaren mapa erabat zehatza egiten den egunean, horrek ahalbideratuko du beste hainbat gauza ezagutzea. Gure espeziearen jatorria, adibidez, edota gure espeziearen etorkizuna.

A. Dena geneetan idatzia dugula esan izan da. Zure ustez hori egia al da?

S.G. Ziur aski ez. % 70 geneetan idatzia bide dugu, eta inguruak eragiten du gertatzen den % 30. Guztiz berdinak diren bizki unibitelinoak ere ez dira inoiz erabat berdinak, burmuin bariazio desberdinak baitituzte, adibidez. Inguruak asko eragiten du. Bi pertsona guztiz berdinak badira, eta bat mendian eta bestea hirian

■ «Dena geneetan idatzia ote dugun? Ziur aski ez».

«Gaitz bat sendatzeko erabilitako gene berak beste gaitz bat eragin dezake bere funtzioak ongi ezagutzen ez baditugu».

hazten badira, desberdinak izango dira.

A. Ezkutuko zientzia bezala ezagutzen da genetika. Oinezkook jasotzen dugun informaziorik zehatzena agian informaziorik ez dugula da.

S.G. Ezkutukoa da, egia da, baina hori zientzia guztietan gertatzen da. Zuk aurkikuntza bat egiten baduzu, lehena zara, baina argitaratzen baduzu, jada ez zara lehena, eta gainera bere era-

pilpen egokia ziurtatu behar duzu. Horregatik, ikertzaile asko beren aurkikuntza k ezagutza emateko oztopoak ezartzen hasten dira, ezkutukeria bultzatuz. Ziurtasun neurri bezala patenteen erabilpena aukeratu dute zenbait ikertzaile estatubatuarrek, eta horren ondorioz sortu da hain entzuetetsua egin den arazoa.

A. Izan ere, gizaki geneak patentatzen hasi direla jakinda, genetikaren beneta-

ko helburua zein ote den zalantza sortzen da.

S.G. Funtsean erabilpen teraupetikoak dira bere helburua. Baina genetikaren teknologia eta ingeniartza genetikoarena oso antzekoak dira, eta agian diru ahalmenak izan ditzake. Adibidez, aurki dezakezu gaitasun farmakologikoak izan ditzakeen proteina

«Mapa genetiko zehatza lortzen dugunean, gizakiaren jatorria eta etorkizuna ezagutuko dugu» ●

ekoiztuko lukeen gene bat, eta hori sal daiteke.

Hala ere, hori bidezkoa ez dela dioenik ere bada. Aurkikuntza guzti horiek gizateriaren jabegoa direla esanez. Erdibidean kokatzen naiz ni. Uste dut hainbat gauza patentez eman daitezkeela, baina kontrolpean beti.

A. Izaki klonikoak sor al daitezke?

S.G. Sortu dira jada. Erlee-kin lortu da, eta ahuntz bat ardi batekin nahastea ere posible da, baina inori ez zaio gustatzen Frankenstein izatea.

A. Gizaki klonikoak ere lor al daitezke?

S.G. Zientzilaria serio batek ezin du nahi izan horrelako izakirik lortzea, agian posible izan daitekeen arren.

A. Baina, erlijio ikuspuntu batetik hitz eginda, Jainkoa izaten saiatzen denik ere izan daiteke...

S.G. Baietz uste al duzu? Ez dut uste hori ematen denik.

A. Nola ulertzen da orduan

Bilboko topaketetan proposatu berri duzuen nazioarteko foro baten eraketa? Kontrol bide bat izan daiteke.

S.G. Oraindik ez dakigu gene batek izan ditzakeen ahalmenen berri. Horregatik izan daiteke arriskutsua bere erabilpena. Gaitz bat sendatzeko erabilitako gene berak beste gaitz bat eragin dezake bere funtzioak ongi ezagutzen ez baditugu. Horregatik kontu handiz ibili behar dugu.

Horretan datza Giza Genoma Proiektuaren garrantziak. Ez da ikerketa zientifiko soil, betidanik itxita izan ditugun ateak zabaltzeko giltza baizik. Iraultza industrialaz geroztik izango den iraultzarik garrantzi-

tsuena da hau seguruena. Kontuan hartu behar da eza-gunak diren gaitzen artean 4.000-5.000 inguru monogenetikoak direla. Hau da, gene bakar baten alterazioek sortutakoak. Mapari esker horiek sendatzeko ahalmen erreala izango genuke.

A. *Lehen aipatu duzun minbizia talde horretan sartzen al da?*

S.G. Minbizi batzuk monogenetikoak dira, baina badirudi gehienak multigenetikoak direla. Bularreko minbiziak, adibidez, hain hedatua emakumeen artean, badu bariante bat monogenetiko dena, eta eragiten duen genea ere lokalizatua dago, baina bularreko min-

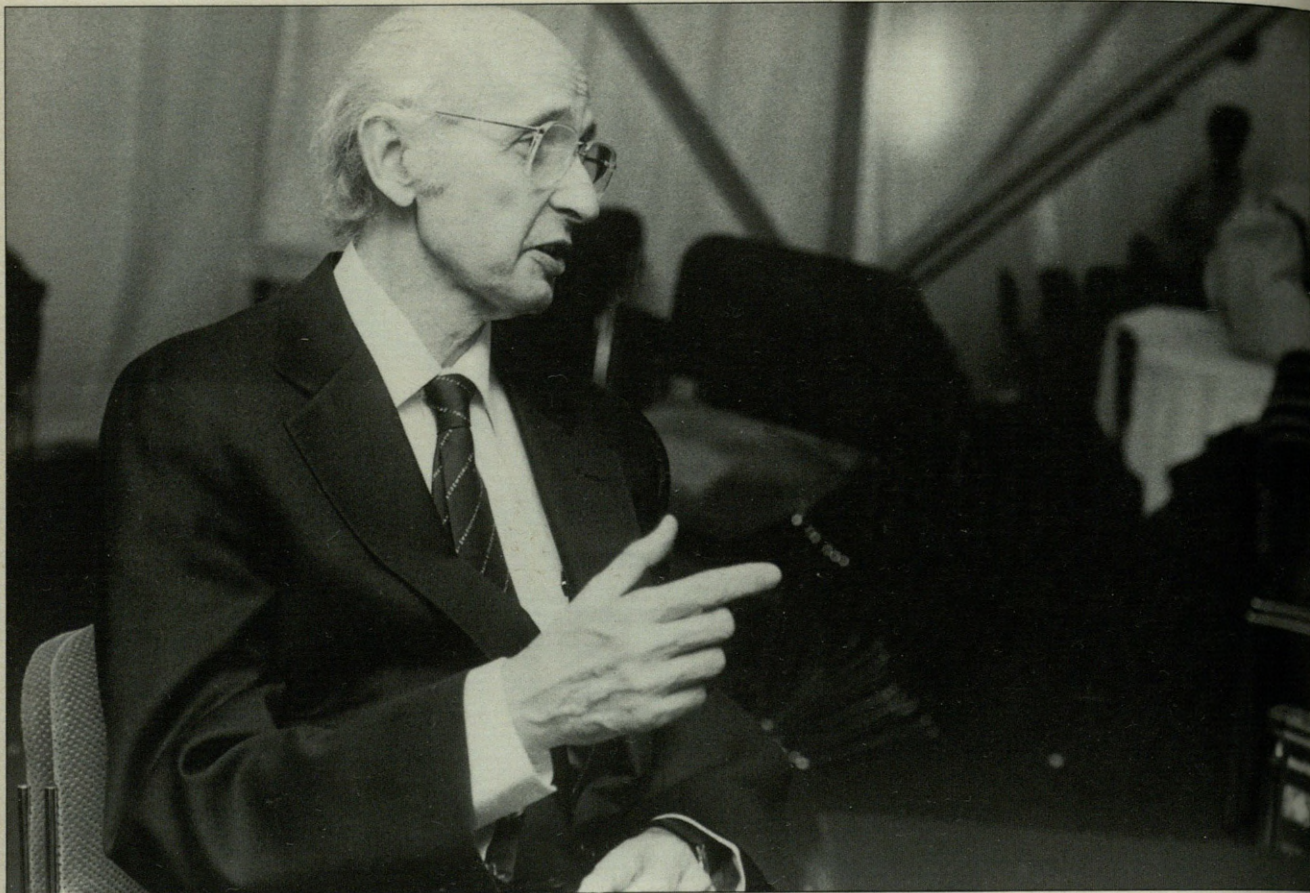
bizi kasuen % 5 besterik ez dira mota honetakoak. Beste guztiak zehazteke daude.

A. *Giza Genoma Proiektuaren helburuak ikusita, eta bainbat gene ikertzaile entzunda, badirudi etorkizuneko pertsonak ia-perfektoak izatea dutela helburu. «Supergizaki» antzeko bat.*

S.G. Hori ez da egia. Helburua gaixoei laguntzea da. Ez gizaki perfektua lortzea. Horregatik izan behar da kontu handia egiten diren ikerketak desbidera ez daitezen. Hirugarren munduko biztanleria, munduko % 80tik gora, dena guztira, gaitz genetiko gehien dituen da, eta beraien onurarako izan behar dute, batez ere, gure proiektuaren emaitzek. Gainontzeko guztia soberan dago. Zientzia-fikzioa gehiegi egiten da balizko manipulazio genetikoaren arriskua ikusten

«Aurkikuntza bat egiten baduzu, lehena zara, baina argitaratzen baduzu, jada denona da, eta gainera bere erabilpen egokia ziurtatu behar duzu. Horregatik, ikertzaile askok beren aurkikuntzak ezagutzera emateko oztopoak ezartzen dituzte».

■ «Izaki klonikoak sortuak dira jada, baina tajuzko zientzilari batek ezin du jainko izatera jokatu» ●

«Hirugarren mundua, lurralderik populatuena, gaitz genetiko gehien dituen da, eta beraien onurarako da batez ere gure proiektua. Zientzia-fikzio gehiegi egiten da manipulazio genetikoaren arriskua ikusten dutenen artean».

dutenen artean.

A. Hori zerbaitegatik izango da.

S.G. Mende hasieran EEB-Betan informazio genetikoaren erabiliz alkoholikoak, prostitutak eta atzeratuak antzutzeko ezarri ziren legeak eta Alemania nazien agindupean zegoenean espezie ariarraren garbiketaren ize-nean egin ziren esperimentu genetiko ikaragarriak irudi oso txarra utzi zioten zientzia genetikoari.

Ezin da ahaztu Stalinekin Soviet Batasunean egin zuena ere. Agintea eskuratu zuenean bertan zeuden ikertzaileak oso aurreratuak ziren, eta berak ezarri ziren errepresioa oso gogorra izan zen. Zigor ikaragarriak jaso zituzten. Horrek etenaldi handia ekarri zuen ikerketetan. Guzti honek genetikaren irudi txarra bultzatu du.

A. Deustuko Unibertsitateak iragarri berria duen Genoma eta Zuzenbide Kate-draren sorkuntzak zerbaitean lagundu al dezake ge-

■ «Zuzenbideak, genetikak planteatzen dituen lege hutsuneak lehenbailehen bete beharko lituzke» ●

netikaren ezagutzaren berrikuntza?

S.G. Ez dakit, zehazki, oinezkoen ezagutza ziurtatzen lagunduko ote duen, baina argi dago oso urrats garrantzitsua dela. Mundu guztian ez dago horrelako katedrarik, eta bazen ordua genetikak eta bere erabilpenak

lege aldetik sortzen dituen eztabaidak nolabait arautzeko.

Herri bakoitzak bere legeria du genetikaren arloan, baina dagoeneko nazioartekoa bilakatu da zientzia hau. Beraz, herri bakoitzaren legeriak ez dira nahikoak nazioartetik datozen hainbat berrikuntza barneratzeko. Horregatik sortu da, lehen aipatu dugun gene patenteen arazoa. EEB-Betan lege onartua izan da —orain arte behintzat—, baina Europar ez dago hain argi. Etika eta gizateriaren jabetza erabili dituzte patenteen aurkakoei. Zuzenbideak zezen horri adarretatik heldu behar dio, garaiz egiten ez badu hutsune nabarmenak suertatzen baitira. Hasiak dira nabaritzen, baina uste dut garaiz gaudela.

A magoia | ban

SOROTAN BELE E.H. SUKARRA

OIARTZUN

**MADALENSORO. 1993.eko EKAINAK, 5
Larunbata. Gaueko 10t'erditan.**

Babeslea

Olartzungo Udala

Laguntzaileak

Gipuzkoako Foru Aldundia
Kultura eta Turismo Departamentua

Antolatzailea

**EUSKADI
IRRATIA**

Egunkaria

SARBERRAK SALGAI:

OLARTZUN: Amakur Taberna, Madalenoro
DONOSTIA: Benta, Azoka, Frutis, Xanlen, Madalen B
ERRENTERIA: Asaketa, BOM, Berrio-Nop, Centro Mus
LESAKA: Zuko BAIONA, Zukal Liburutegia

Ikastolen beharra...

BUESAK EAEko eskola sareen epe luzerako estrategia moldatzeko orduan era guztietako jokia erakutsi du: atezain gisa iritsi zaizkion baloiak marratik harantza bidali ditu bat bera ere sartzen utzi gabe. Atzelari lanetan, amarrua eta azpijokoa erabiltzeko aukera guztiak baliatu ditu gero, txartel gorriaren arriskua ezagutu gabe. Erdilari moduan, jokia banatzen eta zelaia erdigunetik nahiz alboetik pase «zoragarriak» egiten ikusi dugu. Aurrelari fina, baloia oin artean beti, egindako erremateek golegile beldurgarria bihurtu dute, aurkako taldean printzadurak sortzeraino. Bereak zartatekoak izan dira, eta maiatzaren 25ean, partiduaren biga-

rreren denbora amaitu denean, luzapenerako egon zitezkeen duda guztiak baztertu ditu «dagoeneko ez dago ikastolez zertan hitz egin beharrik» epaiarekin.

Ikastolen Elkartek sare pribatuaren aukera bereganatu zuenetik —publikoan sartzeara euren proiektua aitzineratzeko galga daitekeela—, aukera horretan biziraupenerako baldintzak zehazten saiatu da, hots, Buesak botatako baloiak jasotzetik jokia erdigunera eramaten. Azken egunetako bilerak. Horretarako, lemazainaren paperean (arbitroa deitu, bestela) jarri den alderdiak tarteko pasabidea irekiko ziolakoan. Eskerrak publikoki luzatu zizkioten.

Pasabidea baina, ikastolei zor zaiena onartu nahiz etorkizunerako talde finko moduan jarraitzea zeramana, hesitua aurkitu dute. Lege-hesia.

Baldintza ekonomiko zailetan dauden ikastolak zelaia erdigunetan jipoitu —lemazainak ez du eskurik altxatu— eta baloiari jarraitu baino ostikoka ikusi ditugu *Buesatar* jokalaritrebata eta nekagaitzak. Ikastolen Elkartek, aldaketak gora, aldaketak behera, ez du joko sendorik gauzatzeko aukerarik izan bitartean. Ordurako, hala ere, markagailuak tarte handiegia erakusten zuen. Emaizten markagailu horretan jami ditugu begiak, maiatzaren 25ean. Publikoa ala pribatuaren arteko aukera

Iruñeko Larraona ikastetxean burutzen den Udako Euskal Unibertsitatearen 21. edizioa uztailaren 19tik 31ra egingo da. Aurtengoan, 24 ikastaro antolatu dituzte, bost sailetan banaturik: artea eta komunikazioa, giza eta gizarte zientziak, hizkuntzalaritza (non berrikuntzarik egongo den, ikasketa klasikoei dagokienez: latinaren eta euskararen parekotasuna aztertuko da), natur zientziak eta osasuna, eta zientziak eta teknikak. Hauek gain, mahainguru eta hitzaldiak emango dira egunero. 600 ikasle inguru bilduko da eta 23 milioi pezetako aurrekontua baliatuko dute. Joxe Lacalleren argazkian, iazko inaugurazio ofiziala.

Tontoa errege

Ez dut asmorik izenburuko hitzak alderantziz jartzeak gaiari emango liokeen zabaltzeaz baliatzeko. Maila horietaraino iristeko helbururik gabe ere, 'tonto' arruntagoekin badut nahikoa mami.

Egia esan, «hi haiz tontoa, hi!» norbaitek dioenean, ez dut haserre-zeko ohiturarik. Denok dugu listotik eta listo ustetik zatirik, eta kasik hobe da tontotik izatea listo ustekoan harrotasunak ez bait du, tontotzat hartu ohi direnen apaltasunak hainbeste balore.

ZORTE izugarria da seme-alaba *tontoak* munduratzea: ez duzu ikasketetan diru pila bat bota beharrik, askotan ezer ere ez lortzeko, ez karrerarik onenaren bila ibili beharrik ahalik eta azkarren aberastu dadin. Hamasei urterekin (orain arte hamalau) lanera eta *tontoak* beretzako lain aterako du. Eztabaidetan erraz garaituko zara edo ez duzu behintzat auzoko listo-ustekoa-rengana erantzun bila bidali beharrik izango, gutxiagorekin konformatuko da. Ez dizu ilargia lortzeko premia larririk adieraziko, tiragoma koxkor bat eman eta bestegabe, hurrengo Olen-tzeroak artekoa egina duzu. Bere lehengusuek erabilitako arropak janzten dizkiozulako, ez du isekarik nabarituko...

I N A K I M U R U A

HAUTESKUNDEAK datozenean, mundu guztia *indezisoen* (politikoei *tontoei* deitzeko asmatutako izena) atzetik dabil. Batzutan, botoaren truke, lanposturen bat lor dezakete edo eskupeko politik. Dituzten lagun berriez harriturik eta kokotea *soba soba* eginda ibiliko dira bolada horretan. Listoek aldiz, begirada txarrak jasan beharko dituzte, aukera egina bait dute.

Telebista kateek berentzat pare pareko programak egingo dituzte, besteekin pentsatu gabe, izan ere *tontoak* bait dira gehiengo. Publizitate iragarkiek gauza bera. Kirol taldeek fitxaketa izugarriak egin, ahalik eta *tonto* gehien atzetik izango badituzte. Bertsolariek ere pertsonairik ezagunenak eta ximpleenak aukeratuko dituzte bertsoari 'indarra' emateko eta aldi berean, publiko *tontoak* erraz uler dezan, horri esker lortutako txaloen animoz, beste okurrentziaren bat bota ahal izateko *fansei*.

Era honetan *tontoak* multzoka bilduko dira ekintza jakin batzuen inguruan, gainera ondo pasako dute, merke, aukeratzen burua nekatu gabe. Listo ustekoak bitartean, *tontoen* ongizate horren bila atsedenik gabe, leher eginda, estressaren pean, ariko dira, zerbait izatera iritsi nahian.

Nor da tontoa?

gauzatu zenekoa. Irabazlearen paperean golak zenbatu ditu Buesak. Ikastoletako jokalaria guztiek, bi ekipotan banaturik ere, *mele* berera bildu behar dutela aldarrikatu du Elkar-teak, sare pribatuan geratu den gehiengoaren akuiluaz. Ez du, ordea, Legearen besarkada jasoko galtzailak. Are gutxiago haren proiektuak. Proiektu bakarra Buesarena baitugu, normalizazioaren izenean, «dagoe-neko ez dago ikastolez zertan hitz egin beharrik» esatera eraman duena.

Guzti honen erdian, harmailetatik, adituek eta nahastuek, ezkertiarrek nahiz eskuintiarrek, txalo eta oihuez berotu dute giroa. Hezkuntza Sailaren

Ikastoletako jokalaria guztiek, bi ekipotan banaturik ere, mele berean bildu behar dutela aldarrikatu du Elkar-teak ●

tesiekin konforme azaldu direnek, kasu, aukera goraiatzarekin batera, hainbat denboraz zelai berean jokatu eta gero (oinpeko belazea sikatu daitekeelakoan), eguzkiak jotzen duen lekura moldatu dute aukera. Aurkakoei, itzalean jaio eta itzalean hazi ondoren, eguzki horretan azala lehortu dakiekeela iritzi dute. Gurasoak eta irakasleak, ikastoletako azken orduko protagonistak.

Ikastolen «mitoa eta pribilegioak» gainditzeko aukera ezin hobe ere ikusi du, hainbatek. Eztenkadak gora eta behera aritu dira hauek, Buesaren haizeak jaso eta birrikak puztuta.

Profetak adierazitakoa errepikatuz, baina, etorkizuna ikasteke dago.

J.J. Petrikorena

Julio Kageta ermuarren «Mestizu» bigarren diskoa kalean

Aniztasuna eta rock-and-rolla

Gor disketxearen eskutik kalean dugu Julio Kagetaren bigarren lana. «Bihar eta Berandu» 1991ko neguan plazaratu zuenetik denbora nahikoa izan du talde honek lan berri eta berritzaile hau plazaratzeko. Bost ermuar gazte hauek kezka ugari plazaratzen dituzte lan honetan, lehenengo eta hirugarren munduaren arteko urruntasuna hautsi nahi duten kantuen bidez, mestizaia aldarrikatuz.

ERMUKO boskote honek bere bigarren diskoa kaleratu berri du. Beraien «Bihar eta berandu» estreineko diskoaren bidez aurkeztu eta gero, oraingoan doinu berriagoekin datozki.

Musika estilo ezberdinak aurki ditzakegu lan honetan, baina oinarria rock-and-rolla da. (Argazkia: Ander Gillenea).

gu Julio Kageta taldekoak. «Mestizu» izeneko lan berri honek hamar kantu dakar tza disko formatoan eta hamabi konpaktoan. Taldeki-deek adierazi dutenez, disko hau «guk bakarrik egin dugu. Lehenengoan baize laguntzaile ugari sartu genituen eta orain, berriz, guk bostok baino ez dugu egin lan hau, teknika mailako zenbait laguntzarekin».

Gor disketxearekin batera landutako lan mestizatu honek zenbait berrikuntza iragartzen ditu. Hala-nola, fabrika batean grabatutako soinuak, *sampler* baten bidez egindako nahasketak eta beste pieza bat, berriz, galizieraz kantatu dute ermuar gazte hauek. Nahasketa da, laburbilduz, disko berri honen nondik norakoa: hitzen nahasketa, musika eta erritmo ezberdinen nahasketa, mezu eta ideien nahasketa.

Lanari izenburua jartzean musika eta hitzetan oinarritu dira. Hitzen mezua eta musika ezberdinak *mestizu* delakoaren baitan moldatu dituzte. Gainera, ermuar hauek aipatzen dutenez, «orain lehenengo eta birugarren mundua gero eta urrutiago agertzen dira, eta bori ere azpimarratu nahi izan dugu».

Mestizaia aldarrikatzen

Bestetik, beraien herrian bertan, Ermuan, mestizaia handia dagoela aipatzen dute: herrialde ezberdinetako etorkinak eta kultura ezberdinak. Gorka Mancisidorrek, taldeko kantariak zera gaineratzen du: «Gaur egun, aipagarria da herrira etortzen ari den magrebarrren kopurua». Aniztasun

■ Ermuko boskote honek bere musikaren bidez kultura ezberdinen mestizaia lortu nahi du.

horren erdian Julio Kageta-koek guzti horren euskalduntzea aldarrikatzen dute, beti ere bakoitzaren kultura errespetatuz, «ezer alde batera utzi gabe, galiziarra izatea edo euskal herritar izatea, horrela mestizaia gauza positibotzat joz». Jarrera itxiek integrazioa ez daramatela baiteritxote.

Azken disko honetan musika estilo ezberdinak aurki ditzakegu. Beraiek hiru hitzetan azaldu dute: «*Lan honetan musika lasaia, musika ez hain lasaia eta musika bizkorra aurki dezakegu, baina oinarra beti rock-and-rolla da*». Baina aspaldi honetako kantuak landuagoak dira, bi gitarren bidez joko politak egin izan dituzte, eta ahotsa jarraitzea ez da horren erraza, landua baita, landuegia. Argi eta garbi sumatzen zaizkie *funky*-aren eraginak eta beraiek horrela aitortzen dute: «*Bai, Red Hot Chili Peppers, adibidez, asko atsegin dugu*».

Hamar kantu hauen artean denetarik esaten da,

abesti denek hitza daramate berarekin, eta bat ezik denak dira euskaraz, euskara argi eta txukun batean gainera. Hamargarren hori galegoz eginga dago. Sarritan

■ Nahasketa da, laburbilduz, «Mestizu» disko berri honen nondik norakoa ●

aipatua izan da, Bizkaiko herri hau, Ermua alegia, Galiziako bostgarren herrialdea dela, eta horri aurre egin nahian edo, «Fusion na forxa» kantua galizieraz konposatu dute ermuarrek. Gainerako kantuak egunerokotasuneko hitzak dira, komunikabideei eskainitako kantuak, torturaren aurka idatzitakoak edota lehenengo eta hirugarren munduen arteko ezberdintasunari buruz aritzen direnak.

Hitzak eta musikak, hamar kantu hauez osatutako

«Mestizu» bigarren disko honek arrakasta izan dezake. Hori da, azken batean, bai disketxeak baita taldeak ere espero dutena. Disketxeari dagokionez, «Mestizu» lan hau da Julio Kageta Gor zigiluaren eskutik plazaratzen duen bigarren diskoa. 1991ko Durangoko Azokan kaleratu zuten lehen lana, «Bihar eta Berandu», eta orain bigarren hau. Ekoizpen lanetan ere Gor zigiluko Marino Goñi izan dute eta grabaketa Berrizko Lorentzo Records estudioetan egin dute.

Erdi langabezia irauten duten bost ermuar gazte hauen asmoa zuzenean aritzea da. Hori daukate egitasmo nagusi, horrek erakutsiko baitu beren benetako izaera, kalekoa baita benetako Julio Kageta taldea. «*Zenbat eta kontzertu gehiago egin, hobe*», gaineratzen dute taldekideek serio, beraien jotzeko gogo bizia ezagutaraziz.

Patxi Gaztelumendi

Bere lehen hiru liburuak plazaratu ditu Alberdania argitaldaria

Liburu bat argitaratzearen abentura

Argitalpen munduan bide berriak arakatu asmoz sortu dute Inazio Mujika Iraola eta Jorge Gimenezek Alberdania argitaldaria. Testua zaintzeaz gain, garrantzia handia eman diote alde estetikoak lantzeari plazaratu duten lehen hiru liburuetan suma daitekeen bezala: Felipe Juaristi, Juan Garzia eta Mikel Azurmendik idatzitako poesia, prosa eta saiakera lanetan.

ALBERDANIA, XVIII. mendean sermoilariak erabiltzen zuten hitz bat da. Lotsagabea, lohia edo jolas lizuna da bere esanahia. Juan Bautista Agirre

asteasuarrak idatzitako testu batean irakurri zuen Inazio Mujika Iraolak hitz hau: «*Orai ipui ciquiñac contatzen, guero dantzán, edo dantza ondoan alberda-*

nian».

Argitalpen munduan zerbait berria eta ezberdina eskaintzea da Inazio Mujika Iraola eta Jorge Gimenez Alberdaniako arduradunen

asmoa. Liburuak argitaratzearen abenturan murgildurik, interesgarriak izango diren produktuak modu duinean plazaratzea. «*Argitaletxe bakoitzak bere bideari jarraitzen dio eta guk beste bide bat jorratu nahi dugu*», aipatu digu Inazio Mujika Iraolak.

Gozamen produktua

Beste arduraduna den Jorge Gimenezek, berriz, «*egitura txikia dauka Alberdaniak. Muntaiak handiek behar handiak eskatzen dituzte, eta azkenik desbideratu egiten dira argitaletxearen hasierako asmoak*».

Produktua zaintzea, bai itxura, bai formato, bai testu aldetik dira, azpimarratu duten bezala, abiapuntuak. Kalitateak izan dezan lehentasuna. Kalitatea testu aldetik eta diseinu aldetik ere.

Antton Olariaga marrazkilaria arduratu da maketazioa eta alde estetikoaz. Inazio Mujikaren ustez: «*Askotan ez dira gebiegi zaintzen letra tipoa, espazioak, kuxak eta beste horrelako hainbat elementu. Guzti horretan egin dugu saiorik*

Iragan asteko ostegunean izan zen Alberdania argitaldariaren aurkezpena.

bandiena, diseinuan», liburu bera gozamen produktua izan dadin. «Eleberri bat formato txarrean eleberri bat da, eta ona baldin bada ona izango da formato txarrean ere. Baina formato polit batean jartzen bada gozamen ariketa bat da». Bai Jorge Gimenezek bai Inazio Mujikak, liburuen maitale, artikuluen maitaleztat dute beren burua, eta argitalpenaren alde hori zaindu nahi dute.

Denbora asko daramate mundu honetan. Gimenez «Plazara» aldizkarian aritu zen eta Mujika Iraola Erein argitaldarian. «Hortik ikasi dugunari esker martxan jarri dugu proiektu hau». Hori eta laguntzaile onez inguratzea dira, hain zuzen, Alberdania eraikitzeke erabili dituzten oinarriak. Antton Olariaga maketazio arduradun gisa, eta Mitxel Murua eta Jose Luis Agotek jardun dute muntaian.

Literatur eremu guztiak jorratzea da Alberdaniaren xedea. Horrela, lehenengo hiru liburuetan beste hainbat jenero landu ditu. Felipe Juaristik idatzitako «Laino artean zelatari» poesia liburua da, Juan Gartziairen «Itzalen itzal» narrazio laburrez osaturik dago eta Mikel Azurmendiren «Nombrar, emburjar» saiakera lana da. Azken liburu hau gatzeleraz

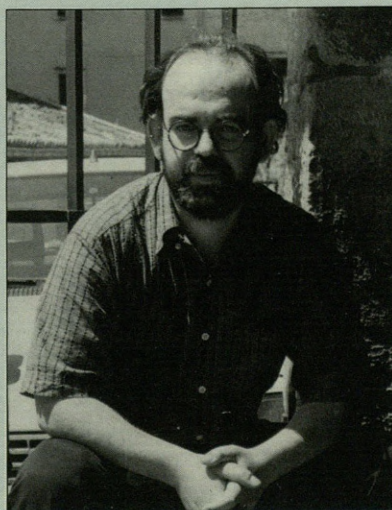
Felipe Juaristi: «Apustu handia da Alberdania, kalitateko literatura argitaratzea baita»

ARGIA. Zuk idatzitako «Laino artean zelatari» poema liburua argitaratu du Alberdaniak.

FELIPE JUARISTI. Liburu zaila da, go-goeta lana baita. Poesia filosofikoa landu dut. Nire burutazioak denborari buruz, entropiari buruz. Denboraren joan-etorria, entropiaren teoria eta maitasun modernoari buruz eta harrokeriari buruz ere aritu naiz. Tonu horretan dago. Nahiko liburu sendoa da, eta trinkoa batez ere.

A. Urte batzuk pasatu dira aurreko poesia lana plazaratu zenuenetik.

F.J. Zazpi urte inguru. Dena den, liburu honetan dagoen poema zaharrenak bost edo sei urte ditu. Ez naiz geldirik egon, beste poesia klase bat egin nahi nuen eta horrek beti behartzen zaitu lan ezber-

dina egitea. Ni oso eroso sentitzen nintzen «Hiriaren melankolia» argitaratu nuenean, poesia tonu hori landuz. Baina pentsatu nuen poesia beste zerbait ere bazela eta orduan tonua aldatu nahi izan nuen. Guzti honen ondorioa da lan berria. Geldirik egon baino beste epe eta eritimo batez jardun dut.

A. Zeresango zenuke Alberdania argitaldariari buruz?

F.J. Oso goiz da Alberdaniari buruz hitz egiteko, hiru liburu besterik ez baititu argitaratu. Argitaldaren baten garantia ez da lehenbiziko liburua plazaratzea, baizik eta hauei jarraipena ematea eta batez ere hasierako to-

nu horri eustea. Apustua handia da. Azken batean kalitateko literatura argitaratzea da, eta euskal literaturaren egoera ikusita apustua nahiko zaila dela uste dut. Baina hor daudenak ezagututa ondo aterako da. Ilusio pixka bat egiten dit argitaldaren berri bat zabaltzea. Beti izaten da pozgarri.

idatzita dago. Nahiz eta bere asmoa euskaraz argitaratzea izan, Alberdaniak ez baitizkie bideak itxiko erdarazko lanei.

Irunen izango du egoitza argitaldaren honek. Nahiz eta

hasieran horri esker bizi ahal izatea erraza ez izan, jardura profesional izateko asmoz abiatu dira abentura honetan kudeatzaileak. Gaur egun, krisi hitza denon ahotan dagoen garai haue-

tan, abentura arriskutsua bilaka daiteke argitaldaren bat martxan jartzea. «Lagun guztiek esaten digute hori: krisialdian sortzea ez ote den oztopo bat. Beharbada bai, baina guk badaukagu

EDARITEGIA - JATETXEA

SALEGI

eguneko menua * betiko sukaldaritza * karta zerbitzua

Barren plaza, 3 Telefonoa: 13 32 72 - 20800 ZARAUTZ

GARAIAK GARAIAK JAKIAK

TXARTEL · TxOKO
Jatetxea

TXARTEL HOTELEAN
Urrut.: 37 01 92
Teléf.:
LASARTE-ORIA

Juan Garzia: «Liburua nahiko berezia da berez jeneroz eta planteamentuz»

ARGIA. Hamaika narrazio laburrez osaturik dago «Itzalen itzal» plazaratu berri duzun liburua.

JUAN GARZIA. Istorio nagusi batek lotzen ditu istorio solteak. Autonomia handia du bakoitzak baina lotura dago denen artean. Ez da ipuin bilduma bat, dena batera pentsatutako liburua da. Lotura dago leku eta gaien artean, baita zenbait pertsonaiaren artean ere hamaika zatitan zehar.

Solapan agertzen den bezala, «Decameron» eta horrelako liburuen antzera istorio ezberdinak bildu ditut baina lotura baten bidez. Bada ibilbide bat, badira Italiako hamaika hiri, eta hiri bakoitzean gertatzen da istorio horietako bat. Pertsonaia batzuk gurutzatu egiten dira, eta gaiek ere zerikusi handia dute. Denak planteamentu berdintsu baten inguruan eginak daude.

A. Azpimarragarria da erabili duzun prosa.

J.G. Ez naiz horretaz bereziki arduratu. Istorioek badituzte batzuetan abiapuntu nahiko fantastiko eta onirikoak, kokatu egin ditut eta guzti hori kontatzeko tonu bat bilatu dut. Hari nagusiaren ikuspegia garbi eduki dudanean nahiko automatikoki idatziz dut. Istorio horrek eskatzen zidana zen, eta nire aldetik ez da lantze berezirik izan idazkera aldetik. Istoria ahalik eta zuzenen kontatzea izan da nire asmoa, baina egia da irakurri duten guztiek prosa honi erreparatzen diotela. Niretzat hori da istorioak eskatzen zidan idazkera.

Ni ez naiz aritu saiaketak egiten, baina liburua nahiko berezia da berez jeneroz eta planteamentuz, eta euskal prosan beste hainbat alorretan bezala ez dago hori oso landuta. Honek sor dezake eragin arraroa hasieran. Jendeak komentatu dit hasieran gogorra egiten dela idazkerara pixka bat ohitu arte. Nik uste dut hori dela: ohitura falta.

eta zenbait txiki ere.

Azken hau haustearren eta beste era batera jarduteko muntatu dute Alberdania: idazleen lan originalak bideratzeaz gain idazlearen sorkuntzan eragiteko, hau da, idazlea lan egiten jartzeko. Liburu ezezagunak edo agortuta daudenak berrargitaratu edo beste modu batera berrargitaratzeko. Azken batean, zirikatu eta mundu honetan eragiteko. Argitaldaria izan dezan ekimena.

Dena den, krisialdian ere sor daitekeela dio Mujika Iraolak: «Krisialdian sortzen dira ideiarik onenak. Gauzak geldirik daude, nean eta aldatzen ez diren bitartean, horrek esan nahi du urak geldirik daudela, eta urak geldirik daude, nean usteldu egiten dira. Ur horiek biziartezaren alde egin dute apustu berak eta Gimenezek. «Lakua baino urak erreka izan daitezten. Argitaletxe guztiak beharrezkoak dira baina guk gure ekarpena eskaini nahi dugu».

■ Literatur jenero guztiak jorratzea da Alberdania argitaldarien asmoa ●

Bere ustez liburuak erosteko eta irakurtzeko gogo daukanak ez dio uzten nola-hala liburuak erosi eta irakurtzeari. Jende horren ateetan jo nahi dute. «Oso jende lehiala izaten da eta jende horri gozatuko duen bazka eman behar zaio. Esaten denez liburu gutxiago saltzen dira, baina gauza onak egiten direnean eta kalitateko apustua egiten denean aurrera atera daiteke proiektu bat. In-dimena behar da, eta hori jorratu nahi dugu».

Kalitateko obrak argitaratzeaz gain, bide berriak arakatu eta idazleek beren eskutik argitaratzeko gogo izan dezaten dinamika egokia sortzea espero du Alberdaniak. Idazleengan ilusioa piztu.

Joxi Goikoetxea

Argazkiak: Ander Gillenea

«Itzalen itzal», narrazio laburrez osaturiko lana plazaratu du Juan Garziak.

zer esan eta badaukagu gure tokia. Aspaldiko partez, mundu bonetan, inertzia handiz aritu dira bi edo hiru argitaldари bandi

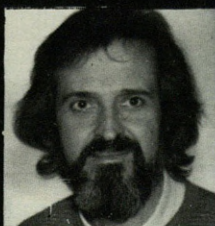
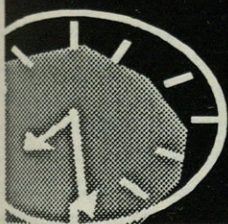
OM 1224

FM 99'8

ENTZUN!

20.30 - 21.00

MUGAZ GAIN

**Txema
Auzmendi**

BISECTOR

OM 1.224 DONOSTIA

LOIOLA FM 99'8

**Radio
POPULAR**

**HERRI
Irratia**

G I P U Z K O A

Pello Ibaibarriaga, Kutxako gizarte ekintzetarako arduraduna:

«Kulturgintzaren esparruetan koordinazioak huts egiten du»

Aurrezki Kutxa Munizipaletik Kutxara, hamar urtetik gora egin ditu Pello Ibaibarriagak bere arduraren euskal kultur munduari loturik. Etekinak eta diruak gizarte mailako egitasmoetan xahutzea du zeregina. Honetan, interes handiko emaitzak jasotzen ari direla aipatzen digu, nahiz eta hondorik gabeko lan honetan, laguntza guztiak motz geratu eta zuloak handiak izan. Beharrak eta nahiak zertan diren laburtu digu.

GIPUZKOA Donostia Kutxan atipikoak direla aipatzen digu Pello Ibaibarriagak solasaldia hasi aurretik. «Ez gaude merkatuan errekurtsioak sortu eta inbertitzeko, baizik eta Kutxak lortzen dituen emaitzetatik gizarte ekintzetarako jartzen dituen diruak bideratzeko. Gure harreman mundua desberdina da, hemen ez gara dirua jokatzeko ari». Harreman mundu hori guztiz aberatsa dela gehitu du: «Gizarte osoarekin ari zara batera edo bestera. Azken batean, gure etxea, gipuzkoar guztientzat erreferentzia baita».

ARGIA. Adieraziko al diguzu zertan mamitzen den zuen egitasmoa?

P. IBAIBARRIAGA.

Fusioaren ondoren gizarte ekintza osoa bi bloke handitan banatu dugu: kultur ekintzak (guk sortzen ditugunak eta beste entitateei eskaintzen zaizkien laguntzak barne) eta gizarte mailakoak. Hemen sartzen ditugu gure esku dauden Onkologikoa, Don Bosco trebakuntza eskola, Nazaret zentroa, Zabalegi nekazari eskola... Arlo ezberdinetakoak ditugu, hezkuntza, osasungintza eta besteetara jarriak.

Kultura alorreko gure zerbitzu propioak dira: Fototeka (ez dago Espainian foto-

tekarik duen aurrezki kutxarik); urtetan zehar hazi den ondare artistikoa: autore euskaldunak, eta gipuzkoarrak batipat, biltzen ditugu; argitalpen zentroa: merkatu mailako entitateek, normalean, argitaratzen ez dituzten liburuak kaleratzen ditugu, gure historiari buruz gehientsuenak, eta arte munduko biografiak (antolatzen ditugun hainbat erakusketarekin batera egin ohi ditugunak). Urtero, 25-30 liburu kaleratzen dira. Gero, Donostian, Doctor Camino liburutegia dugu, erakustaretara eta beste.

■ «Elkarren arteko lankidetzaren aldeko apustua egin dugu; errekurtsioei beste etekin bat ateratzen zaie honela» ●

Hainbat lehiaketa ere gauzatzen ditugu: artista berriena (Gipuzkoako Foru Aldundiarekin erdibana); Irun Hiria literatura saria eta Donostia Hiria saria (sari bakoitzaren jarduna berdefinitu dugu: Donostiakoa, ipuin eta antzerkita jarriko da; eta Irungoa, olerki, entsegu eta eleberrira).

Dirulaguntzen alorrean, Donostiako Hamabostaldia, Zinemaldia, Tolosako Abesbatzen jaialdia... eta herriz-herriko ekitaldiak, euskal giroko jaiak, hainbat entitate eta kirol motari laguntzen diegu. Euskararen sustapenari oso gertutik erreparatzen diogu, Kilmetroak dela, Herri Urrats, sortu eta sortu ari diren herrietako elkarteak... Azken urteotan, hezkuntza eta ikerketari begirako jarduna indartu dugu, bestalde.

Guzti honetan, noski, ez dugu planteamendu merkatalik baliatzen eta baliatuko.

A. Fusioaren ondoren zer bilakaera izan dute zure esku dauden aurrekontuek?

Gizarte ekintzetan 600 milioi pezeta xahutuko dituzte, **erdia** dirulaguntzetan eta beste erdia euren esku dauden egitasmoetan.

P.I. Fusioa egin zenetik urtebetera, batez beste, % 10 igo dira aurrekontuak. Kolpea gorantz ematen saiatzen gara, beti ere. Jaso ditugun 600 milioi pezetatik erdia dirulaguntzetan, eta beste erdia gure egitasmoetan, xahutuko ditugu.

Kulturari dagokionean, hezkuntza eta ikerketa eta euskararen sustapenaren atalak dira sail nagusiak.

Diruok gehiago igotzen ez badira, baina, Kutzak gizarte alorrean zama handiko ekintza zenbait dituelako da —Onkologikoa, kasu—. Gizarte ekintza hauek, beren mantenurako, aurrekontuen ia erdia eramaten dute, eta besteentzat dira, gero, mugak.

A. Ez al da Donostian biltzen, gehienbat, egitasmoa?

P.I. Duela 12 urte arte herriak ia erabat utzita zeuden. 80ko hamarkadarekin bate-

ra heldu zen filosofia aldaketa, eta ordundik, gure ekintzak ahalik eta hobekien banatzen saiatzen gara.

Izan ere, Gipuzkoako herrietako indarrek eragiten duten eskariari erantzutea da gure lehen helburua:

■ **«Gipuzkoako herrietako indarrek eragiten duten eskaerari erantzutea da gure lehen helburua» ●**

kultura mailako errekurtsioak oro har neurtuta, zuzenean egiten ditugun ekintzak eta dirulaguntzen multzoa parean daude. Ona litzateke —gero eta mugimendu gehiago dagoen sei-

monografikoa = mugapean

SUSA
literatura
aldizkaria

30

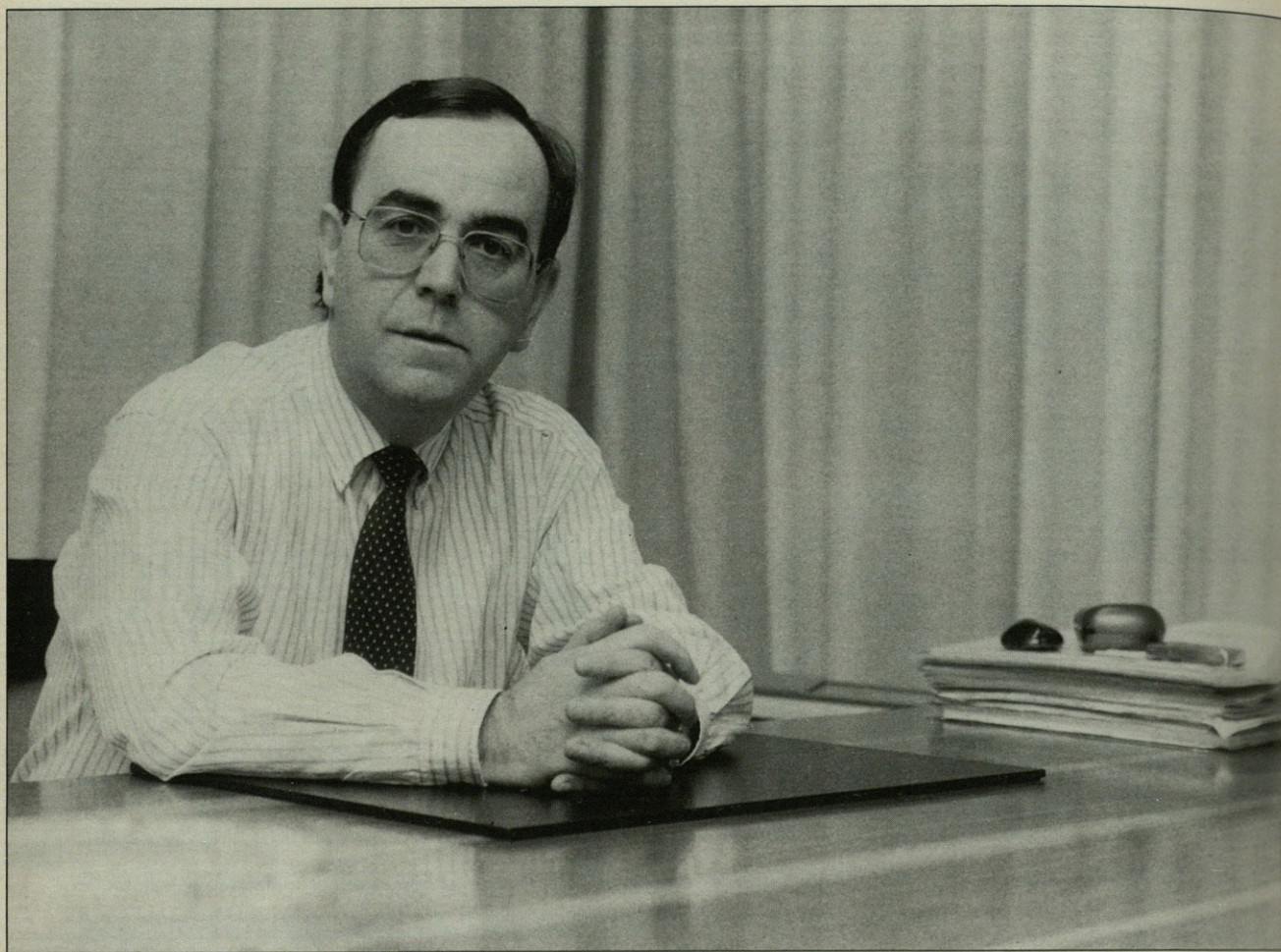
zenbakia
liburudendetan

16 orrialdeko eraskina dohan
(Xabier Lizardi + Jean Etchepare)

x

1938. urteko Igarobidea (euskal pasaportea) kolorezko argazkiez

S U S A © (943) 37 07 38

«Herri honen kultura ez da pentsatzen dugun bezain zabala; lehentasunak jarri eta jendea erakarri behar dugu».

nale— proportzio hori kanpoko ekintzen alde aldatzea.

A. *Kanpoko ekintzak jasotzeaz gain, Kutzak antolatzen dituenetan lebentasunek nondik nora joko dute aurrerantzean?*

P.I. Fusioaren ondoren, helburu koalitatiboak finkatu eta horren arabera epe erdiko eta luzeko plangintza estrategikoa osatzen ari gara. Azken urteotan, adibidez, gizarte mailako ekintza berririk ez da sortu atzekoek zekarten zama ikusirik. Kultura mailan, gero eta herri gehiagorekin gabiltza lanean. Eta euskararen alorrean, hainbat elkarterekiko harremanak estutu ditugu...

A. *Euskararen aldeko erronka zuenganatuz?*

P.I. Garbi daukagu. Euskararen egoera beste bat balitz ez ginateke horrela arituko. Oraingo, eta pentsatzen dut luzerako izango dela, beharrezkoa da atal honetan indarrak jartzea. Oro har, Kutzaren jarrera ere bada honakoa. Ez dut uste antzeko aurrezki kutxarik dagoenik Euskal Herrian.

«Lehen mailako premia handiak gauzatzeke baitaude, kultura beste momentu baterako geratzen ari da» ●

A. *Kultura alorrean zer berezitasun ikusten diozu Gipuzkoari?*

P.I. Oso dinamikoa da. Zentzu honetan (eta onean), asko eskatzen digu gipuz-

koar gizarteak. Hainbat ekintza antolatzeke orduan, ordea, koordinazio falta nabari dut. Bakoitzak berea ateratzen du aurrera, nor bere protagonismoari (zilborrari) begira jarduten da. Hori ez da ona.

Kutzak, elkarren arteko lankidetzaren aldeko apustua egin du. Hain zuzen ere,

Zer kezka dituzu bonen gainean?

P.I. Lehen mailako premia handiak betetzeke kultura beste momenturako geratzen ari da. Herri honen kultura ez da pentsatzen dugun bezain zabala, ordea. Lehentasunak jarri eta jendea kulturara ekarri behar da. Eta honetan huts egiten dugu: gogoeta eta ikerlanik ez da egin, gutxieneko oinarriak ez dira finkatu... Guzti hori gabe zaila da baliabideak ongi erabiltzea eta ez dira ongi erabiltzen.

Kultura hondorik gabeko untzi bat da, ez dago neurririk, eta mugarik ez dagoen tokian edozer gauza antolatzeke arazoak beste era batekoak dira.

J.J. Petrikorena

Ez dute Madrilen hutsegindakoa errepikatu nahi

Lisboa, datorren urteko kultur hiriburua

Larogeita hamabian izan zen Madril Europako kultur hiriburua eta, portugaldarrek gauza bat atera zuten argi ordukotik: Lisboakoa ez da horren modukoa izango. Irizpideak: promozio handiagoa, kalitatezko ikuskizunak eta ospakizunera bildu nahi dutenentzako ate irekiak.

IKUSKIZUNAK ez daude oraindik guztiz erabakita, baina bide nagusiak markatuak ditu dagoeneko Victor Constanciok, ospakizun horretako antolakuntzaren arduradunak. Sosak ere esleiturik daude eta 50 milioi dolar izango ditu Constanciok bere asmoak gauzatzeko. Hasteko esana du ehuneko 15a dibulgazioan erabiliko duela, bere ustez Madrilen horixe izan baitzen akatsik nagusienetakoa.

Kultur hiriburua izatea suertatu zaion honetan, Lisboak zubiak luzatu nahi dizkie gainerako kontinenteei eta, hiriaren arraza aniztasunean oinarrituz, Brasil eta Afrika nahiz Asiako beste herrialde batzuetako arteak agertaraziko ditu datorren urtean zehar.

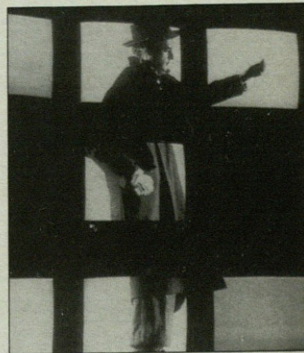

La Fura dels Baus izango da parte hartuko duen taldeetako bat. (Argazkia: Darius Koehli).

Azkenik, antolamendu ofizialeatik kanpoko kultur agenteei zabaldu nahi zaizkie ateak, azken batean helburu nagusia hauxe baita antolatzailearen hitzetan: «Urte bonetaz baliatu Lisboa nazioarteko kultur zirkuitoan sartzeko».

J.M. Heritz

Z I P R I Z T I N A K

Maiatzean antzerki gaztea Dijonen

Gaztea da Dijoneko antzerkialdia baina, urtez urte, sendotzen eta animatzen doa.

Aurtengoan maiatzaren bigarren hamabostaldian zehar luzatuko dira ikuskizunak, eta Frantzian oraintxe mugitzen ari diren antzerki talde gazteen lanak eta proposamenak entzun eta ikusteko aukera egongo da.

Bernard Shaw-en herendentzia eztabaidagai

Orain arte erakunde bera ziren Londreseko Museo Britaniarra eta Liburutegi Britaniarra, baina elkarbanaketa eta diru arazoak direla medio salaketa heldu zaio museoari. Arrazoia, George Bernard Shaw idazle irlandarraren herentzia legez kanpo eskuratzea eta autorearen iritziak bazter uztea.

EKAINAK

5

OLEO ETA AEROGRAMA ERAKUSKETA AZPEITIAN

EKAINAREN 5era arte egongo da zabalik Azpeitiako Antxieta aretoan **Enrique Velazquez** margolariak egin duen erakusketa. Astelehenetik larunbatera, arratsaldeko 6etatik 8etara ikus daiteke oleo eta aerograma lanez Velazquezek osatu duen bilduma hau.

EUSKADIKO BALETA arituko da ekainaren 5ean Basauriko Social Antzokian. Hamar urte itxita egon ondoren zabaldu ditu ateak Basauriko kultur zentro honek, eta aurtengo egitarauan dantza, zinema, antzerkia eta musika ekitaldiak eskainiko ditu. Besteak beste, Euskadiko Baletak ekainaren 5ean, eta Mikel Laboa kantariak ekainaren 12 eta 13an jardungo dute.

EKAINAK

5

RANTXERA KANTALDIA GOIZUETAN

GOIZUETAKO pilotalekuan arituko dira larunbatean **Kojon Prieto Azabache y los Guajalotes**. Gaueko 11.30etan hasiko da kantaldia, eta bertan entzun ahal izango dira rantxera estiloko kantuak laster bere lehen LPa plazaratuko duen talde honen eskutik.

EKAINAK

6

MARGO ERAKUSKETAK IRUÑEAN

BI margo erakusketa daude zabalik Iruñeko bi arte galerietan. Conde Rodezno aretoan **Mariano Viejo Lobera** artistaren obrak daude ikusgai egunotan, eta Gotorlekuko Mixtos aretoan **Joaquín Ribes Torresenak**.

EKAINAK

7

ALFONSO DOMINGUEZEN OBRAK HONDARRIBIAN

ALFONSO Dominguez margolariak egin dituen azken margoak ikusi ahal izango dira ekainaren 7a arte Hondarribiko Mensu arte galerian. Lane-gunetan arratsaldeko 6.30etatik gaueko 9.30etara, eta jaiegunetan eguerdiko 12etatik 2etara nahiz arratsaldeko 6etatik 9.30etara ikus daitezke obra hauek.

BEGOÑA GOIENETXEREN ESKULTURAK BILBON

ASTELEHENA bitarte erakutsiko ditu Bilboko Windsor arte galeriak Begoña Goienetxek egin dituen azken eskulturak. Bi motako obrak biltzen dira erakusketa honetan: gehiago lan daitezkeen eskultura txikiak eta tamaina errealekoak direnak. Lagungarri gisa **marrazkiak eta ispiluak** erabili ditu Goienetxek.

ARTE EKOIZPEN BIDE BERRIAK

EKAINAREN 7tik 18ra bitarte egongo da martxan Donostiako Artelekun, arte ekoizpen modu berriak jorratuko dituen tailerra. **Jose R. Alcalá** eta **Jesus Pastor** izango dira arduradunak, eta artea teknologia digitalen bidez lantzea nahiz zenbait teknika ezagutzera ematea dira tailerraren helburu nagusiak.

■ OIER VILLARREN LANAK SAN TELMO MUSEOAN

DATORREN ostegunean emango zaio amaiera Donostiako San Telmo Museoan dagoen eskultura erakusketari. Oier Villar artistak burutu ditu museo honek egunotan erakusten dituen lanak.

■ MARGO ERAKUSKETA IRUNEN

EKAINAREN 10a bitarte egongo da zabalik Irungo La Pecera arte galerian **Ricardo Azkargortak** buruturiko margo erakusketa. Artista honek egin dituen azken obrek osatzen dute bilduma hau.

■ KARKAXA TALDEA ALTSASUKO GAZTETXEAN

OSTIRALEAN izango da Karkaxa taldea Altsasuko gaztuxean. Andoaingo laukoteak laster plazazatuko du maketa bat, eta gaueko 9.30etan hasiko den kontzertu honetan Leatherface talde britaniarrarekin batera arituko da.

■ BOLINTXU EUSKALTEGIAREN 10. URTEURRENA

BASAURIKO Bolintxu AEKko euskaltegiak hamar urte bete ditu, eta hau dela eta datorren asteburuan burutuko diren zenbait ekitaldi antolatu ditu. Hasteko, ekainaren 11n ikasle eta irakasleei zuzenduriko jaia izango da euskaltegian bertan; hurrengo egunean **Su Ta Gar** nahiz **Kepa Junkera eta Garik** joko dute gaueko 10.30etatik aurrera Soloarteko pilotalekuan; ekainaren 13an herri bazkaria izango da Soloarteko pilotalekuan ere eguerdiko 2.30etan, eta ondoren **Les Mecaniciens** taldeak kantaldia eskainiko du.

■ 12 ARTISTA GARAİKIDE BILBON

HAMAR pintorek eta bi eskultorek parte hartu dute BBK-k Bilbon daukan aretoan antolatu duen erakusketan. Hamabi artista hauek 1989ko urritik 1990ko otsailera bitarte Madrileko El Prado Museoan egin zituzten hitzaldien jarraipena da erakusketa hau. **Andreu Alfaro, Eduardo Arroyo, Miquel Barcelo, Eduardo Txillida, Ramon Gaya, Luis Gordillo, Guillermo Perez Villalta, Albert Rafols-Casamada, Manuel Rivera, Gerardo Rueda, Antonio Saura eta Gustavo Torner** artistek egin dituzte «El Prado Museoa hamabi artista garaikideen ikuspegitik» izenburua duen erakusketako obrak.

Mikel Sarriegi: «Badira hiru edo lau urte maila altua dagoela Euskadiko Aurreku Txapelketan»

ARGIA. Euskadiko 13. Gipuzkoar Aurreku Txapelketa irabazi duzu.

MIKEL SARRIEGI. Egia esan, ez da lehenengo urteetan irabaztea bezala, urte asko baitira, baina hala ere ilusioa ikaragarria da. Beharbada, azkenetakoa izan daitekeelako.

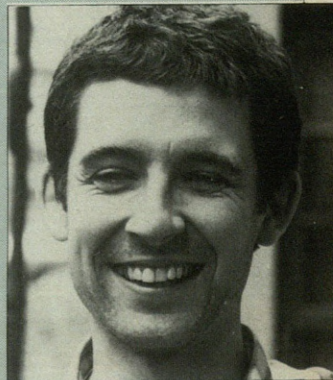
A. Zortzigarren txapela irabazi duzu aurten.

M.S. Iaz eta orain hiru urteko txapelketa irabazi zuen Ramon Sanchezek eta orain bi urtekoa nik irabazi nuen. Orain dantzarion maila berdintsua da eta lehen neukan diferentziarik ez dago. Horrek beti beste motibazioa ematen du.

A. Hain zuzen, aurtengo txapelketan nabarmena izan da parte hartu zenuen hamabi dantzarien maila handia.

M.S. Aurten goi maila horri eutsi egin zaio, baina badira honezkero hiru edo lau urte maila oso altua lortu dela.

A. Zeintzuk dira zure bu-

rren go asmoak dantza munduan?

M.S. Ez da esaten erraza. Izango bagenu dantza profesional gisa lantzeko aukera... Denak amateurrak gara, beraz, dantza ez da gure bizitzan lehentasuna daukan zerbaite. Beasaingo dantza talde batean jarduten dut, eta lan egiten jarraituko dut bertan, gurekin egin duten bezala gazteei dakidana erakusten. Martxa horri eutsi eta sortzen diren gauzak aurrera eramaten jarraituko dut. Ez daukat dantza munduan izugarritzko helbururik.

■ ARTE ERAKUSKETA BEASAINEN

BEASAINGO senpere merkatari zentroan ikusi ahal izango dira ekainak 12 bitarte arte arlo ezberdinetako obrak. **Argazki, eskultura eta margo** lanak biltzen ditu erakusketa honek.

■ AMPARO REKARTEREN OLEOAK DONOSTIAN

EKAINAREN 15ean emango zaio amaiera Donostiako **El Muro** tabernan Amparo Rekarte margolariak burutu duen erakusketari. Artista honek egindako zenbait oleok osatzen dute maiatzaren 27an zabaldu zen erakusketa.

L I B U R U A K

**«ILARGIA LAGUN BETI
HEGOALDERANTZ».**

FERNANDO PRESA «NANDUS».
TXALAPARTA.

LAU urte eta erdi dira Nandusek Houstonetik (Texas) Buenos Aireserainoko bidaia burutu zuela. Txangoaldiak iraun zuen 418 egunetan 20.000 km. egin zituen ibilgailu bakarra bizikleta izan zuelarik. Bidaian zehar izandako bizipenak, hausnarketak eta denetarik iruzkinak zehaztasun osoz agertzen dizkigu Gasteizko IKako irakasle honek argitaratu berri duen «Ilargia lagun beti hegoalderantz» izeneko liburuan. Egilearen sentiberatasun sakona eta hango egoera sozio-politi-

koarekiko ikuspuntu kritikoa direla bide, ohizko bidai-liburuekin ez du inolako zerikusirik gasteiztarren lan honek, xehetasun geografiko eta historikoez ederi horniturik egon arren ■

**«KARKARA». ORIOKO
ALDIZKARIA. 1993KO**

MAIATZA. 21. ZENBAKIA. 24 or.

HILABETEKARI honek herriko kontuak biltzeko asmoa du, berriak, pasadizoak, jende ezagunaren hitzak... Maiatzeko ale honetan Patxi Sarasuari eginiko

elkarriketa da ekarri nagusia, azala eta guzti, eta kirol portuaz mintzo da. Oriotarren irakurtzeko zaletasunari buruzko erreportaia ere bildu dute orrialde hauetara. Eta besterik ere bada ■

«ARETXAGAZETA».
**ARETXABALETAKO
ARETXAGAZETA ELKARTEA.**

1993KO MAIATZAK 13. 29.
ZENBAKIA. 16 or.

«MAIATZEKO komeriak» izenpean, Aretxabaletan hiru aldiz burutuko diren antzerki jardunaldiak

D I S K O A K

«TRIKRISIA».

IMUNTZO ETA BELOKI. ELKAR.

TRIKITIXAREN ohizko erritmoetara mugatu gabe, bikote ospetsu honek bide berriak jorratu nahi izan ditu lan honetan: folk, rock, cumbia... Eurek diotenez, historiari uko egin gabe, plazaz plaza erakusten duten estiloaren bilduma da hau, freskoa eta zuzena. Musika tresna ugari janzten dute trikitiaren soinuak. Gaiak, amodioa, dantzarako gonbidapenak... ■

«MAITASUNEZ BA OTE...».

JOJO ETA RAMUNTZO. ELKAR.

IPAR Euskal Herriko bikote honen bigarren diskoa da eta isilaldi luze baten ostean eman da argitara. Erritmo berriz egin, inguruan dituzten musikarien aholkua eta partehartzea ere jaso dute —Niko Etxart adibidez—, talde-lana eginez. Kantu gehienak Jojo berak idatziz dira, baina bada Xalbadorren bertsorik. Hamabi kantuk osatzen dute eta gai nagusia amodioa da ■

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

ematen zaie azala. Bestela, era askotako informazioa dakar ale honek: Jose Luis Arratibel sakristauarekin el-karrizketa, «Gurasoak gaiz-toak al gara?» izeneko iritzi artikulua, odol-emaileei el-karrizketa, berri laburrak, Patxi Alzolari elkarrizketa, kirol berriak... ■

**«KORONELARI EZ DIO
INORK IDAZTEN». GABRIEL
GARCIA MARQUEZ.
ITZULTZAILEA: TOMAS
SARASOLA. IBAIZABAL. 78 or.**

IBAIZABAL argialetxeak sail honen bidez literatura unibertsaleko lan garrantzi-tsuena euskaratzeari ekin dio, Eusko Jaurlaritza, EIZIE eta argialetxeak berak sinatutako akordio baten eraginez. Honako lana, Garcia Marquez kolonbiarraren ezagunetarikoa, 1961ean

idatzi zuen, European bizi zela ■

**«AIZU!». AEK. 123. ZENBAKIA.
1993KO MAIATZA. 66 or.**

XABIER Erro mendizaleari eginiko elkarrizketak jaso du hil honetako aldizkaria-ren azala, eta bertan, Hima-laia nahiz Euskal Herriko mendietan izaniko espe-

rientzia mintzo da. Besteak beste, honako gaiak ere aurki daitezke: batasun sin-dikala maiatzaren lehenera-ko, arrantzaleak bandera ipinita... noiz arte?, Lurdes Alkorta soinuariarekin el-karrizketa, bidesariari bu-ruzko artikulua eta, oro har, betiko sailak, ariketak, aholkuak, argitalpenak... ■

**«GAZTELUA». ASKOREN
ARTEAN. ITZULTZAILEA: JON
SUAREZ. SM JÁKIN..**

LIBURUSKA hau, antzeko beste batzuekin batera, umeei hainbat gai azaltzeko prestatu den sail batekoa da. Irudi adierazgarri eta trans-parentzien bidez, gaztelu bateko kanpo nahiz barruko bizitzaren berri ematen da eta, horretaz gain, gerrak eta erasoak gauatzeko modua ere bai ■

**«HERIOA VENEZIAN».
THOMAS MANN.
ITZULTZAILEA: XABIER
MENDIGUREN BEREZIARTU.
IBAIZABAL. 90 or.**

OSAGAI autobiografiko ugariak ditu eta horien in-guruan fikziozko mundua osatzen da beti ere heriotza hurbil dagoela. Bost kapi-tulotan biltzen da eta erraza egiten da oso irakurtzea ■

B E G I B E L A R R I

L I B U R U A K

Bizkaia maitea (II)

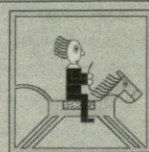
HITZA, orano, hitz beit da gure ar-tean, Andres Urrutia bizkaitar ida-zlearen «Orrialdeak» izeneko ipuin bildüma aipatüren dügü egüngo saioan. Labayru Ikastegiak agertzen düan Galburua ildoko hamabigerren üztareki datoz «Orrialdeak». Eta, gure ustez, gostüak gostü, argitalpen sail hortan ba da zer irakurri.

Andres Urrutiak ez dü nahi izan libürü «normal» bat *kometitü*: gaurkotarzünez apaindü geiak baztertü dütü, eta fantasia, zonbai-tetan krüdelaren kontakizünak es-kentzen deizgü. Ondoranenez, ai-tortzekoa dügü, «Orrialdeak» ipuin zaharrekilako azkazgo zerbait ba düela, arabiar edo asiatar aide bat, fabulak direla ausartzen ez girelarik, ürrentzean «erakaspén morálík» ez beit düe. Erakatsi goyo dü Andres

Urrutiak, bizitzea errota erraldoi bat dela, destinüaren menpe, lehertzen gütüan eta aldi berean idekitarzüan amiñi bat düan errota bat.

Bizkaitarraren ixtorioek hargatik, bizitzako güne beilenak hünkitzen dütüe, leitzean halako min sen-dimentüa sortzez: heriotzaren ülüna, hürüneko bidajeak, gerlako trahi-tzeak, Gernikaren süntsitzea; atzoko eta biharko hitzetan bildürík dira, nahas-mahas. Andres Urrutiak, hitz izkribatüa abia-püntützat hartzen düalarik, «Orrialdeak»-etan, idaztea bera, esperientzia «fantastiko» baten gisa papereratzén zaigü.

Peru Abarka nekez sar litake An-dres Urrutiaren leihorik gabeko edo leiho gütirekilako ipuinetan, bena, halarik ere, Txinako lürralde maji-koak egokiak lirateke, erromantiko

Andres Urrutia

ORRIALDEAK

**«ORRIALDEAK». ANDRES URRUTIA.
LABAYRU. 106 or.**

elibaten arrats apal epelen betetzeko. Imagina dezakegü Peru Abarka aski erromantikoa zela!

ITXARO BORDA

T E I L A K

■ EUSKAL KULTUR ERAKUNDEA PARISEN

1990EAN sortu zen Euskal Kultur Erakundeak bere buruaren aurkezpen ofiziala egin berri du Parisen, Txomin Heguy zuzendaria eta Beñat Oihartzabal euskaltzain eta Elkarteko idazkariaren eskutik. Institutioetatik (Frantziako gobernua, Pirinees Atlantiques Departamentua eta udalak) jasotzen dituen dirulaguntzak zabaldu, eta Ipar Euskal Herrira begirako kulturgintzan elkarteekiko zubi lana egiten du EKEk.

■ IRALE PROGRAMA

IRALERI, irakasleak euskalduntzeko programari, 100 milioi pezetako (4,8 milioi libera) diru kopurua zuzendu dio Eusko Jaurlaritzak, datorren udaldian eta 1993-94 ikasturtean zehar egingo diren ikastaroak abiatzeko. Bestetik, 200 milioi pezeta emango ditu, Hezkuntza sailaren proposamenari erantzunez, ikerkuntza taldeei lagundu asmoz.

■ GILTZA ARGITALETXEA

LOGSE legearekin hezkuntza munda datozen aldaketek, liburugintza alorra erdi-erditik harrapatu dute. Izan ere, maila guztietako liburuak lege berrira egokitzen ari diren honetan, eliza katolikoari loturik dagoen Edebe argitaletxeak, EAeri begira, Giltza izeneko sortzea erabaki du. Hezkuntzan ezezik, haur eta gazte literaturaren esparruan ere euskarazko hainbat liburu argitaratzeko asmoa agertu du.

■ USURBIL ETA ORIOKO UDALAK

USURBIL eta Orioko alkateek, EAEko Auzitegi Gorenari idatzi bat helarazi diote, herriotako Bake Epaitegirako behar diren bi funtzionariak aukeratu aurretik, euskaraz jakingo dutela ziurtatzea eskatuz. Euskaldunak diren biztanleen gehiengoaren eskubideak errespetatu daitezkeen aldarrikatu dute honela.

E R R A N A K E R R A N

«Joera handiegia dago, poeta gazteen artean batez ere, lexikologia egitera: euskalki bateko hitzak hartu bemendik, ez dakit nongo egile baten aipamen erudito edo sasieruditoak hortik, eta guztiak bilduz ulertezin eta bandinabiak egin».

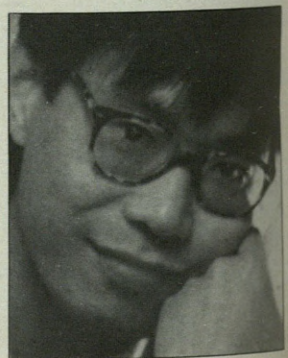
Joseba Urizar, idazlea.
Egunkaria, 93-V-22.

«Bertsolaritzarekiko halako aureola dago, errespetu gehiegi akaso: inor ez da bertso programa bat kritikatzeko ausartzen, denak loreak dira».

Joxerra Gartzia, kazetaria.
Egin, 93-V-23.

«Euskal Herrian pinturak ez du irtenbiderik».

Nori Ushijima, pintorea.
El Diario Vasco, 93-V-23.

«Hizkuntz normalkuntzaren ikuspegitik, askoz ere garrantzitsuagoa da euskal biritar gebienen jarrerak konbentzimenduz euskararen alde aldatzea, marko politiko bat edo bestea eskuratzea baino».

Jose Maria Zeberio, Eusko Jaurlaritzako Euskara Gizarteratzeko Zuzendaria. Egunkaria, 93-V-23.

«Marrakzi bizidunetan, irudi errealeko zinemagintza edo beste edozein kultur arlotan gertatzen den legez, ez dago kultur politikarik. Ez dakite, eta are okerrago, ez diote inori entzun nabi».

Juanba Berasategi, ekoizlea. Egin, 93-V-23.

«Euskal Herrian ez dago gaur ikasturte oso batez ordu erdiko programa egiteko prest dagoen antzerki talderik; ez dago 12 urtetik 18ra bitarteko neska-mutilok entretenituko dituen gidoirik egingo duen gidoigilerik; ez dago kazetari ezagunik elkarriketarako ingelesez egiteko gauza denik...».

Amatiño, ETBko zuzendaria. Egunkaria, 93-V-25.

T X U T X U - M U T X U K A

ARABA EUSKARAZ-EKO SALTSA

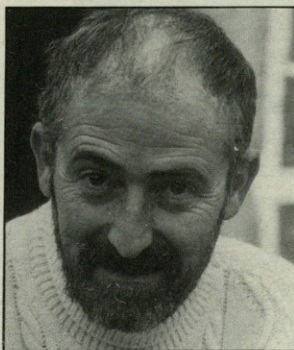
EKAINAREN 20an Laudion egingo den Araba Euskaraz-ek *salsa* giroa ekarriko digu. Dagoeneko kalean dagoen doinua Danba taldeak konposatu du, Juanjo Respaldizaren bertsotan oinarriturik. Antolatzaileek abestiarekin osatutako *spot*-ean berriz, Taugres Bakoniako Marcelo Nicola eta Pedro Laso jokalariek, Maite Zuñiga eta Martin Fiz korrikalariek, Jon Unzaga txirrindulariak, Karra Elejalde eta Patxi Biskert aktoreek eta Iñaki Landak, *Celedon*-ek, parte hartu dute, besteak beste. Aurtengo ikastolen azken festa nagusiko (urrian Ordizian egingo den Kilometroak ekitaldia) doinua, bestalde, Sorotan Bele talde arrakastatsuak egingo du. Etorkizuna gazteen saltsan baitago...

N O R - N O R I - N O R K

J. MEDEM

zinema zuzendari donostiarra saritua izan da Cannesen. Gazteen alorreko lehen saria lortu du «La ardilla roja» bere bigarren filmearekin. «Behiak» pelikularekin hasitako bide arrakastatsuan nazioarteko txaloetara ohitu den Medemek, azkenaldian jasotako kritikak hutsean utziko ahal ditu honela ●

K. AZPIAZURI

Jorge Oteizaren Agiñako eskultura apurtzea leporatuko diote, bertan idatzitako testuaren peritaia kaligrafikoek salatzen dutelako akusaziopean. Salaketa partikularren izenean, Juan Cruz Alli, Nafarroako lehendakaria, arituko da. Hitzezko arrastoa bihur daiteke, honela, Azpiauren aurkako mailua ●

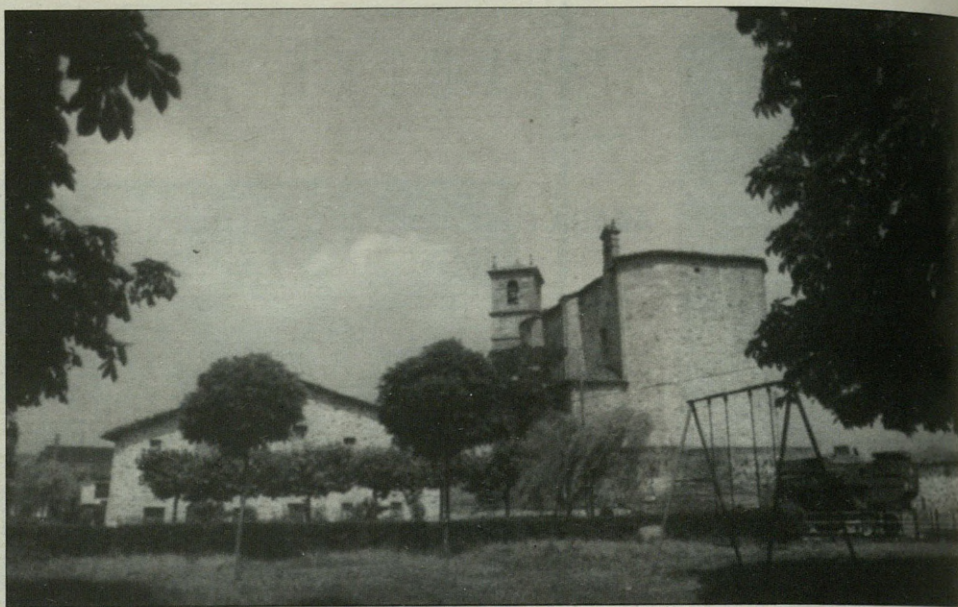
T. AGIRREGOMEZKORTAK

Sabin Bikandirekin batera, «Txistulari» aldizkariaren zuzendaritza hartu du bere gain, Jose Inazio Ansorenak utzi eta gero. Hiruhilabetekaria, 1.800 ale banatzen dira, Euskal Herrian eta munduan zehar. Txistularien Elkartek, datorren hilaren amaiera aldera, egingo duen kongresua doinu berriez dator, beraz ●

Arabako Lautadan zehar, Zalduondo helburu

ARABAKO lautadan ere bisitaleku ugari daudenez, guk lautadako ekialdeko muturreraino joko dugu, Arabako iparrekiialdera hain zuzen. Gune moduan Zalduondo hartuko dugu gainera, Aratz mendiaren hegoaldeko herrietako bat. Ekainaren 11, 12 eta 13an Saturnino Deunaren festak ospatzen dira bertan, eta aukera ederra eskaintzen dute bertako giro zein inguruak ezagutzeko.

Ikuskizun gisa, inguraturiko gaituen naturaz gain, Lazarraga jauregia izan daiteke deigarriena —bere har-marri izugarria sarbidea emanek—, XVI. mendekoa. Gaur egun museo gisa erabiltza da. San Saturnino he-

rriko santuaren parroikia eta San Julian basiliza ere ikusgarriak dira paraje honetan.

BIZIKLETAZ zein mendiz egiteko irteera ederrak daude Zalduondo inguruan. Mendi aldetik, bada irteera klasiko bat Gatzaga herriko Dorletako Andra Maritik hasi eta Urbiaraino abiatzen dena. Elgea mendilerroa lehenbiziko zatian eta Urkilla Mendilerroa azken zatian. Irteera gogor samarra, dena den, mendian edo kirola egitera ohituta ez daudenentzat: bospasei ordu Urbiaraino, Araba eta Gipuzkoa banatzen duten mendi kateetatik gora eta behera. Hamahiru bat mendi tontor dira, baina Aumategigañakoaz gain —hirugarren tontorra— gainerakoetan ez da igoera gehiegizkorik egin behar.

Proposamenen, dena den, ez ginateke iparraldean geratzen den Urbiaraino abiatuko, Malkorran jadanik Zalduondora joko genuke, hegoaldera edo es-

kuineko norabidea hartuz gero. Bidean ez dago iturriarik ia, eta daudenak nahiko ezkutuan. Beraz, urez ondo horniturik joatea komeni da. Polita da ibilbidea, lainorik ez badago galtzeko oso gaitza eta, akaso ederrera, begiz dastatzeko eskaintzen diguna: Arabako lautada alde batean eta, Arantzazu erreferentzia moduan hartuta, Gipuzkoa menditsua bestean.

Bizikletaz goizpasan ibiltzeko ere ez da eremu makala Arabako Lautadaren ekialdea. Oraingoan lautadatik bertatik gainera. Gasteiztik Donostiara abiatzean sarritan pasatutako bidea izango da seguruenik, baina errepide nagusitik atera eta herriskak poliki-poliki eza-gutzeko aukera ederra dago. Ibilbidearen hirukia Ozaeta, Agurain, Zalduondo izan liteke, edo bestela, Agurain utzi eta Ozaetatik Zalduondora zuzenean abiatzea: 20 bat kilometro besterik ez dira eta luzatu

Inauteria ikuskizunik ezagunena badu ere, Zalduondok jai famatuak ditu ekainaren 11ren inguruan.

gura izanez gero Gordoatik Agurainera jo dezakegu.

Mendiz zein bizikletaz eginez gero, ekainak 13 igandea izan liteke egunik egokiena, horrela Zalduondon eguerdiko 12etan ospatuko den Bermut-dantzaldira helduko gara. Udaletxeak eskainiko *lunch*-a dastatu ahal izango da eta lehenxeago helduz, 12.30-etan, pilota partidura ■

BELAGOA KIROLAK

Easo kalea 9

DONOSTIA

Tel: (943) 42 22 91

MOKO FINA

● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA

MENUA

HURA OTORDUAI

MARIBEL
AIZARNA

Kazetaria

«Ogiaren arbola» eta Blaight Kapitaina

Patata tortilarekin konformatzen den horietakoa dugu Maribel, baina ez, behinik-behin, baka-rik hemengo sukaldaritza frogatua dagoelako. Aizarnakoak, izan ere, munduko bazter urrunenetako jakiak dastatu eta gozatzeko aukera izan du: Txinatik hasita, India, Thailandia, Israel, eta Sri Lankakoak arte. Azken honetan, hain zuzen ere, abentura ize-na eta historia duen «Ogiaren arbola» frogatu zuen Maribelek. Kondairak dioenez, XVIII. mendean, Blaight Kapitaina bidali zuten britaniarrek Sri Lankara «Ogiaren arbola» izeneko horren bila. Patata eta gaztaina arteko zaporea duena, britaniarrek esklabuentzat nahi ei zuten jaki hori. Thailandian ere, sekula ahaztuko ez zaion zopa eman zioten Maribeli, bixi-bixia. Ondo jateko, hala ere, ez dago horren urrun joan beharrik. Aizarnako «Portu» jatetxean etxean bezala emango baitigute jaten.

Entsalada, eguerdi nahiz gaueko plater bakarra

OSAGAIAK

SEI LAGUNENTZAT

90 gr. ogi ehotu
●koilarakada bat gatz
●limoi azal birrindua
●arrautza 1 ●400 gr.
arrain (izokina, legatza...)
●olioa ●150 ml ardo txuri
●150 ml ur ●400 gr txibi,
garbitu eta pusketetan
ebakia ●500 gr. muskuilu
●6 txangurro-hagin
egosirik ●12 ganba egosi
●150 ml maionesa

PRESTATZEKO ERA

UDA aldea hurbiltzen ari garen honetan, gero eta gogo gutxiago ematen du sukaldetan egoteko urte osoko jaki beroak prestatzen. Tarte-ka entsaladaren bat aholkatuko dugu, prestatzeko erraza eta elikadura mailan oreka emango diguna.

Arraina prestatzeko, na-

hastu behar dira ontzi batean ogi ehotua, gatz eta limoi birrindua. Arrautza beste ontzi batean irabiatu. Arraina pusketetan moztu eta arrautzetan nahiz ogi ehotuan albardatu; ondoren, bat edo bi minutuz frijitzeari ekin.

Ondoren, eta beste ontzi batean, ura eta ardo txuria nahastu eta irakiten jarri.

Txibiak bota eta bizpahiru minutuz prestatzen utzi. Ondoren, hozten utzi eta muskuiluak ontzian erantsi eta irekitzen diren arte bertan eduki.

Azkenik, arraina, txibiak, muskuiluak, txangurro ha-ginak eta ganbak ontzi be-rean txukun ezarri. Limoi puskak erabili itxura egokia emateko ■

BARATZAKO BOTIKA

Berbena belarra, gaitz guztien aurkako sendagaia

GURE artean haxe duze sendabelarrik ezagunetari-ko bat. Badirudi auzune ba-koitzean erabilpen ezberdin bat ematen diotela. Lehen mesedea edozein motatako sukarrari aurre eginez lu-zatzen digu. Enplastu mo-duan lepoan ezarririk senda-bide aparta da anginen aurka. Burukominak ere uxatu egiten ditu, egunero hiru aldiz zukua edanez.

Kolpe edo zauri txarren bat jasanez gero, bere zukua gatzari nahastuta edaten da, baina beste aukera zuzenean zauriaren gainean barreiatu eta oihal batekin bil-tzea da. Aho barnean zauri-

ren bat egiten bazaigu, ber-benarekin gargarak eginez zauria itxia lortzen da.

BAZKALOSTE batean, neu-rririk gabe aritu bagara mahaian, berbena belarrak urdaila garbitu eta jandako guztia bota araziko digu.

Besteak beste, mesede-garria da kumunera gehie-gitan joaten diren pertso-nentzat, urdaila eta hesteak normaldu egiten baititu.

Beraz, herrialde gehie-netan oso arrunta den ber-bena belarra badu erabil-penik eta horregatik da ho-rrren estimatua Asiatik Ameriketara eta, noski, Eu-ropa osoan ■

BATA ZURIA ERANTZITA

JOSERRA
AIZPURUA

Elhuyar-eko kidea

Hizkuntzaren
industria

OHITURAZ, industria hitza metalarekin, papera-ekin, elektronikarekin edo kimikarekin lotu izan dugu. Hortaz, industri sektore desberdinak izan ditugu inguruan, batzuk besteak baino indartsuagoak, baina guztiak *industria* osatuz. Industri sektore desberdinetan batetik garapen teknologiko itzelak gertatu dira eta batetik aipatu garapen teknologikoak gauzatu ahal izateko informazio-kantitate mugagabea erabili eta sortu behar izan da. Egun, sortutako informazio-kantitate izugarri hau maneiatzea eta une bakoitzean interesatzen dena atzitzea gero eta neketsuago bihurtzen ari da edozein industriarentzat.

Bestalde, ez dugu ahaztu behar informazioa ez dela hizkuntza bakar batean egoten, hizkuntza askotan baizik. Beraz, ekonomi eta praktikotasun arazoak direla medio, enpresek mugatu behar iza-

ten dituzte ez bakarrik bere informazio-iturriak, baita atzerriko beste enpresekiko harremanak ere.

Aipatu arazoen eraginez joan den hamarkadaren bigarren erdialdean «hizkuntzaren industria» kontzeptua sortu zen. Nire lagun baten hitzetan, «hizkuntzaren industria» *informatika hizkuntzaren erabileraren eta hizkuntzalaritzaren zerbitzutan alde batetik, eta hizkuntzalaritza informatikaren zerbitzutan bestetik jar-tzen dituen ibardueren multzoa* dela esan dezakegu.

Hizkuntzaren industriako produktuak eta ikerketa-lerroak gizakiaren adimena bezain mugagabeak dira; besteak beste, ahotsaren sintesia, ahotsaren interpretazioa, karaktereen ezagutza optikoa, testuen sorkuntza automatikoa, ordenadorez lagunduriko hizkuntz irakaskuntza, sistema adi-tuen garapena, dokumentazioaren gestiorako sistemak, hiztegi elektronikoak, hizkuntz zuzentzaile automatikoak, ordenadorez lagunduriko itzulpena eta itzulpen automatikoa, datu-base terminologiko, lexikografiko eta entziklopedikoak eta abar aipa ditzakegu.

Hizkuntzaren industriak ia ez du arazo ekologiko-rik sortzen, hizkuntza bera indartzen du eta gainera garatutako produktuak edo teknologia atzerriara esporta daitezke. Ez al zaigu komeni Euskal Herriaren horrelako industri sektorea edukitzea?

Ondokoak ongi lo egin dezan
zurrungalarientzat aholkuak

ZORTZI biztanletik batek zurrunga egiten du gauero, zurrunga kronikoa. Beste askok, aldiz, noizean behin egiten dute. Arrazoi ugari daude, eta hauentzat irten-bideak ere badaude kasu gehienatan. Zurrunga k pertsona berari kalterik egiten ez badio ere, ondokoarentzat jasangaitza izaten da. Albokoak ongi lo egin dezan zenbait aholku zurrunga egiten dutenentzat.

Buruz gora edo eserita lo egiteak zurrunga errazten du ahuspez lo egiteak baino, horregatik, askotan al-bozka edo ahuspez lo egiten ohitzearekin nahiko izaten da.

LODIEK ere zurrunga gehiago egin ohi dute, horren arrazoa ezagutzen ez bada ere. Pertsona hauek pisua galdu ahala, zurrunga

ez dute hain ozen egiten eta askotan, zurrunga egiteari ere uzten diote.

GIROAK ere eragin handia izan dezake, gela oso lehor batean zurrunga egiteko joera handiagotu daiteke. Giro hezea ere ez da batere egokia. Beraz, gelaren giroa ongi zaindu behar da.

AHOA lo egiten den bitartean itxita mantentzen ikas-tea ere oso garrantzitsua da. Honetarako oso ariketa sinplea dago eta askotan emaitza onak ematen ditu. Lo hartu baino lehen hamar hortzak elkarren aurka jarri behar dira.

METODO berriagoak ere badaude. Lepoko berezi bat jarri ohi zaie zurrunga ugari egiten dutenei, era honetan burua tente mantentzen denez zurrunga gutxitu egiten da ■

Zurrunga ez da berez txarra, baina ondoan lo egiten duenarentzat oso arazo larria bihur daiteke, loak hartu ezinik igaro baititzake gauak.

ETXE ZULOAN

● ETXE ZULOAN ● ETXE ZULOAN ● ETXE ZULOAN ●

USAIN TXARRAK

Usain txarrak uxatzeko moduak, norberaren esku

ETXEETAKO usain txarrek askotan, udaberri eta udako beroekin areagoturik, buruhauste galantak ekartzen dizkigute. Beharrezkoa da konponbide ezberdinak aurkitzea, baina zerorrek, pazientzia apur batez, uxa ditzakezu.

POTEAK: Aldez aurretik bestelako erabilpenik izan duen pote horietako batean beste zerbait bildu nahi izanez gero, oso erraza duzu, uretan garbitu eta ordu batez hozkailuan utzi. Metalezko ontzia izanez gero, alkohol tanta batzuk jarri barruan eta su eman.

SUKALDEA: Etxe osoan barreiatzen dira sukaldeko usainak. Eta sukaldeetik ateratzea nahi ez baduzu,

nahikoa da gela guztietan amoniako baporea barreiatzea, hark jango baititu usain guzti horiek.

ESKUAK: Sukaldean ari zarela, barazkiak, zuritzean, usaina uzten dute. Ur ozpinetan jarri eskuak eta gero xaboiak garbitu; bestela, patata irakin batekin igurtzi eskuak. Azkenik, modu batean zein bestean, limoi zukuz igurtzi behar dira eskuak.

HOZKAILUA: Elikagaiak pilatuta egun batzuetan usain txarra izan dezake hozkailuak, baina usain hori jateko

nahikoa da esne irakina duen potea barrura sartzea. Azken errekurso gisa, egur ikatza barrura sarturik, usain guztiak desagertuko dira ■

Poteak, txukun garbitu eta gero, hozkailuan sartzen badituzu, aldez aurretik bildurik izan duten jakiaren usaina galduko dute.

23 BILBO AZKEN ARGITALPENAK

☛ Lekua: Arriaga ondoan

☛ Ordutegia:

-lan egunak

11,30 - 14,00 / 17,30 - 21,30

-jai egunak

12,00 - 14,30 / 17,30 - 22,00

IRAKURRIZ BIZI

EUSKADIKO LIBURU AZOKA

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4

Telf. 42 06 24

20004 DONOSTIA

TELEBISTA-IRRATIA

● TELEBISTA-IRRATIA ● TELEBISTA-IRRATIA

BOTOIA SAKATU AURRETIK

IKUSI BAIETZ

● Asteartean, ekainaren 8an, 14.50etan, **Spike Lee** zuzendari amerikarri buruzko dokumentala eskainiko zaigu. Malcolm Xren bizitza kontatzera datorren bere azken filmea izango da, besteak beste, aztergai.

● Marrakzi bizidunen atalean astero dago berrikuntzarik. Oraingoan, bi saio aurkeztu zaizkigu:

• **Tom eta Jerry** ezagunek, katuaren eta saguaren arteko etengabeko borroka erakutsiko digute, as-telehenetik ostiralera, 19.20etan. Ostiralean, ekainaren 11n, 13.30etan, **Droideak** izeneko hasiko da, D2 eta C-3P0 droideen abenturak dakartza-

na.

● Espainiako Errege Kopako final erdiko futbol partiduak emango ditu ETBk: Asteazkenean, ekainaren 9an, **Real Madrid Barcelonaren** aurka, 21.10etan; ostegunean, ekainaren 10ean, **Valencia eta Zaragoza** lehiatuko dira, 21.10etan. Haue- z az gain, larunbatean, ekainaren 12an, **Real Madrid eta Atletico de Madrid** arteko Liga partidu- a izango dugu ikusgai, 20.25etan.

● Ostiralean, 21.40etan, **Erpe leunak** telesailaren 4. atala, sarraskijaleen gainean (animalien munduko gaizkiletzat jotzen direnez) arituko da.

Ostiralean, «Erpe leunak» dokumentalen telesailak sarraskijaleen bizitzari buruzko xehetasunak emango dizkigu.

TXORI BATEK ESAN DIGU

ETBren udako eskaintza osatzera datorren programa berria dugu «Egan». Orio ekoiztetxeak burutua, izen bereko musika taldearen 23 urteak gogoratzera dator, eta Xabier Saldiasak aurkeztuko du. Uztailean hasiko da emititzen, guztira 12 programa, ordubetekoak. Musikari lotutako magazina izango da: Egan taldeak egindakoak gogoratuko ditu pasarte, elkarrizketa eta kantuen bitartez; eta honez az gain, musikari hasi berriak, izen eta ospea lortutakoak, herrietako kontalariak eta esketxak (aktore profesionalen eskutik) tartekatuko dituzte. Lehen plazaz-plaza lortutako arrakastaren ondoren, telebistako plazak emango ahal die lultzeko aukerarik.

Ametsetako auto

Asteazken gaueko filmean, autorik ederrena erostera doan senargaiak saltzailearen eskutan ezusteko maitasun abentura ezagutuko du.

ASTEAZKENAK 9,
23.25etan, ZINE GAUA: «HAR
EZAZU PATXADAZ, LAZTANA».
ZUZENDARIA: DAVID BEAIR.
ANTZEZLEAK: TRAVIS ROGERS,
STEPHI LAWRENCE ETA
JHONNY TIGERSMITH.

SENARGAI lirain batek, bere ametssetako autoa erostera doanean, saltzaile anderea- rekin duen harremana (se-

nargaiaren aurreko planak zalantzan jarriko dituen) du oinarritzat filme honek.

Komendia erromantikoa dugu «Har ezazu patxadaz, laztana». Autoen publizitate iragarkietan erakusten zaigun emakumearen ametsa nola gorpuzten den ikusiko du antzezle nagusiak, es- ku-balaztarik gabe, lau gur- pilen gainean, joan etorriko abentura eder batean ■

● **EKAINAK 8, 00.15ETAN,**
«ZAHARRAK BERRI».

EUSKAL Kantu berriaren sorrera eta ondorengo ga- rapena aztertuko dira 36. atalean. R. M. Azkue eta Aita Donostiaren ikerketa lanek sorrera horretan izan zuten eragina eta Nemesio Etxani- zen «Kanta kantari» liburua ere gogoratuko dira ■

● **EKAINAK 12, 13.35ETAN,**
«ANTZAR EGUNA».

BIZKAIKO Lekeitio herrian San Antolin jaia ospatzen da. Antolatzen diren ikuskizun guztien artean ospetsuena Antzar Eguna dugu, urtero, zintzilik dauden antzarak burua hautsiz harrapatzen direna. Horretaz jardungo du dokumentalak ■

Roberto Lopez: «Nahiago nuke irratsaio guztiak euskaraz balira»

Euskara, Euskal Herriko hizkuntza delako eta jasan duen zokoraketa tarteko; eta urteotan jasaten ari den gorakada» lirateke Eibarko Onda Cero eta «...eta kitto!» erakundeek, euskararen aldeko irratiri erronka burutzeko, azaldu dituzten arrazoiak. Hitzarmen hau medio, uda hasiera arte, irratiri honetako entzuleek, asteazken eta larunbatetan, albistegi eta elkarrizketak euskaraz dastatzeko aukera izango dute. Hortaz, euskararen aldeko pauso berri honetan, akordioaren sinatzailea izan den Onda Ceroko Eibarko lehendakaria den Roberto Lopezekin solasalditxo bat izango dugu.

ARGIA. Zerk bultzatu zintuzten, asteen bi aldiz, euskarazko saioak egitera?

ROBERTO LOPEZ. Lehengo urteko iraila aldera, entzuleen lehen indizeak jasotzearekin batera, zera ikusi genuen, gure entzule gehienak, euskaraz hitz egiten zuela eta ikasketa maila altu batekin gainera. Ikuspegi lokaletik, gure lankide

askok euskaraz badakite ere, «...eta kitto!» herri erakundearekin, elkar laguntzeko aukera aztertu eta berau burutzea, interesgarria iruditu zitzaigun.

A. Zer nolako programak eskainiko dizkiguzue?

R.L. Uda garaira arte, euskarra hutsezko hamalau saio egin eta asteen bi aldiz, aireratuko ditugu. Asteazke-

netan, ordu laurden batez, eskualdeko albistegiak jorratuko ditugu, eta larunbatetan, ordu erdiz, asteburuko kultur agenda eta pertsonaia ezagunen bati elkarrizketa. Aurkezle lanetan, «...eta kitto!» erakundeko bi partaide izango ditugu, Jose Luis Gorostegi eta Letizia Gomez. Guk gure aldetik azpiegitura ipiniko dugu, emanaldiak ahalik eta kalitate onenean entzuleen etxeetara irits daitezen. Ondoren, uda partean, euskararen presentzia mantentzen ahaleginduko gara, eta ia berri ere, iraila aldera edo, asmo berri honi berriro ekiten diogun.

A. Programaketa guztiak euskaraz egingo den eguna, gertu ikusten abal duzu?

R.L. Kataluniako emisorak adibidez, emanaldiaren zati haundiena katalanez egiten du. Ondorioz, helmuga hori gertu ikustearekin batera, esperantzatsu nago. Nahiago nuke programa guztiak euskaraz balira, baina badakigu gure entzule kopuru haundi batek ez dakiela euskaraz. Beraz, oreka bat aurkitu beharra daukagu. Hala ere, etorkizunean irratinobelaren bat balego edo, aurrera ekingo genuke, zeren eta ez dugun euskeraren presentzia testimonial bat soilik eman nahi, su honek pizturik irautea nahi dugu. Nire iritziz, euskarazko kazetaritzak maila altu bat izan dezake.

Roberto Lopezek —argazkian, «...eta kitto!»ko lehendakaria den Elena Lakarekin—, itun hau goraipatzeko, Bogart aktorearen hitzak gogoratu zituen: «Adiskidetasun luze baten lehen urratsa izatea espero dut».

IKUSITAKOAK

IKUSITA

Dokumentalak

DOKUMENTAL zaleak mota honetako saioak ordurik txarrenetan eskaintzen direlako kexatzen dira askotan. Kexa egiteko arrazoiak dute, telebista kate gehienek ikusentzuleari programa dokumentalak ikusteko aukera eskasa ematen baitiote. Lehengo oso dokumental gutxi ematen direlako eta bigarren ez direlako inoiz kokatzen *prime-time* delakoaren barruan, hau da, gaueko bederatzietatik hamaikak arte.

ETB-1ek bere programazioaren parri-lan «Erpe leunak» izeneko dokumental saio berria sartu du eta oso leku berezian, ostiral gaueko hamarrak hogeitxitan. «Un, dos, tres» jasan ezin dutenek badute, beraz, aukera ona animailen bizitzari buruzko dokumentala ikusteko.

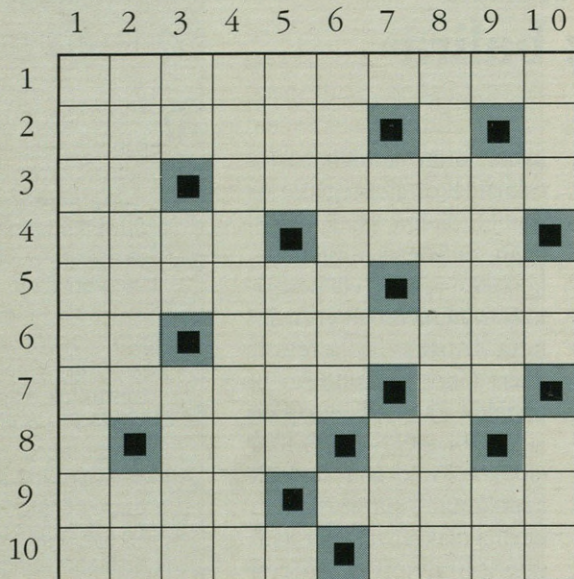
Erpe leunak saioaren aurkezlea Felipe Uriarte dugu, mendizalea eta mendiz mendi ibiliz bidaiari egin dena. Uriartek programaren hasieran bera telebistan ikustea arraroa dela onartu zuen. Horregatik kamara aurrean momentuz ez dagoela oso eroso nahiko nabaritzen zaio. Programaren lehenengo minutuak hobeto aurkezteko badauka zer ikasia.

JON ODRIÓZOLA

JAIONE OGIZA

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Eraikitzen, den edozer. 2.- Oskoldunek izaten duten azal gogor antzekoa. Hamar. Berrogeitamar. 3.- Aurrizki latinoia. Uretako biziduna. 4.- Nagi. Adi. 5.- Sumendietako aho. Alegera. 6.- Iridioa. Gaisoak zaintzen dituen pertsona. 7.- Gorputz atala. Jainko egyptiarra. 8.- Uranioa. Gipuzkoako herria. Utik! Kontsonantea. 9.- Anaia. Arabako herria. 10.- Alderantziz, haragia. Animalia adardun.

GOITIK BEHERA: 1.- Ikuskizunak. 2.- Detektagailua. Alderantziz, egile atzizkia. 3.- Artsenikoa. Kasik. Bizkaian eta alderantziz, zuen. 4.- Ikatza gordetzeko lekuak. 5.- Euskal atzizkia. Zorua. Zero. 6.- Urrezko gauzek osatzen duten multzoa. Lehenengoa. 7.- Nitrogenoa. Ez eme. Azkenekoa. Oinarritzko edaria. 8.- Erretzen ari den zerbaitek jalgitako zatiki goriak. 9.- Kontsonantea. Gas mota. Alderantziz eta bizkaieraz, omen. 10.- Edo. Zina hitzaren kontsonanteak. Su.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Aroztegi
Itxialdi
Sariketa
Zaraitzu

7 letra

Aratzak
Ariltza
Kirolak
Otarrea

4 letra

Agor
Aker
Aran
Atal
Atea
Auzi
Duin
Egin
Esan
Ezin
Gara
Iaio

Laia
Latz
Naun
Oslo
Otan
Otia
Ozen
Tati
Txar
Zaik
Zera
Zian

2 letra

Ag
En
Et
Ka
Ka
Ni
Ta
Tz

3 letra

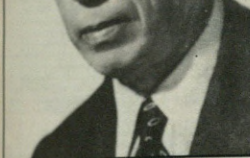
Ata
Lur
Sor
Tua

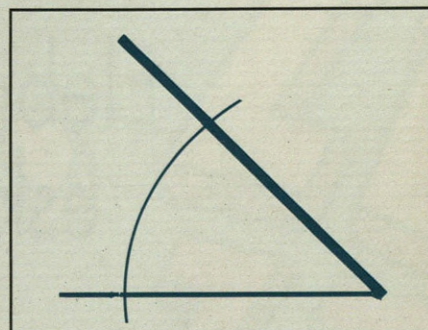
ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza
 ngokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena,
 bizkaitar musikagile baten izena alegia, ageriko zaizu (1893-1986).

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14

		Barik	Legez	Lasai	Kontuak zabalzen dituen
		Txalupak	Infusio mota	Ontzi gidaria	
		8			
Antzaria- le mota	Bereiztu	Eguneroko erosle			
Galtzarbe	Lapurdiko herria	10	Biarnoko hiriburua		4
			Hala bedi (Pl.) Intsektu mota		
Beharra		Edo		Tona	
Aurtzazu- ren ondoko aldia		Kiskali		9	Interjekzioa
2	12				7
Barrekin			Behorra atreske egon		
501		11	Su	6	
	Urania	Letoniako hiriburua			Bokala
13	Joan den urtean	Telebista sistema	14		Suitzako ibia
Musika nota		Tristezia			Ez eme
Ipar- ormatza		Sodioa			Musika nota
			(Gip.) Arrain		
			Lehenen- goa		
	3				1
Geruzak				Modua	

—Hieroglifiko a—

Lapurdiko herri bat

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

[illegible]

EZKER ESKUIN: 1. Bizilaguna, 2. Atabalaria, 3. Tati.

ORT. A. 4. Ekiloreak. 5. Ra. Aar. Rik. 6. A. Zl. Amona

7. Eredu. Ia, S. 8. Ziri. Inkak. 9. Igoal. A. Lo. 10. Na

GOTTIK BEHERA: 1. Bateriaezln. 2. Itaka. Riga. 3.

Zari Zero 4. Ibilaldiak 5. Ia Oa U Ia 6. Alogra. 1

1. 7. Gane. Minak. 8. Urtaroak. 11. 9. ni. Kip. Ala. 10.

AAA. Kasko.

AAA. Kasko.

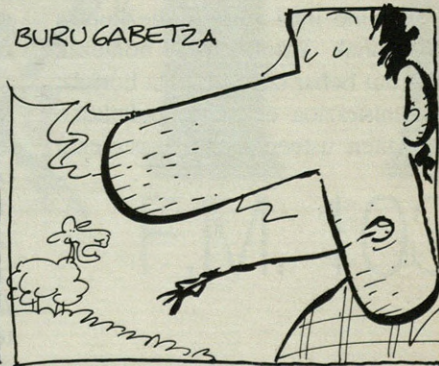
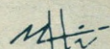
⊗	I	R	A	R	⊗	I	A	C	A	⊗
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Hieroglifikoa: Iruri

E	Z	E	R	S	G	A	R	A
M	A	N	N	E	R	A	B	E
N	D	A	M	A	A	T	A	U
K	U	Z	G	I	Z	A	T	G
L	E	K	A	D	U	N	A	Z
A	Z	A	O	T	A	R	G	I
N	I	Z	A	I	R	I	G	A
N	U	K	E	L	A	N	A	

Hitz
Kateatuak

KAKU

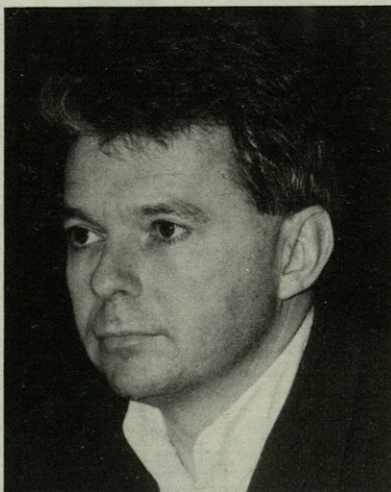

Elebitasunak 10 urte eskola publikoan

NORK uste zuen orain dela 10 urte Iparraldeko Eskola Publikoetan elebitasuna lortuko zenik? 1983ko apirileko goiz batean Sarako 8 haur euskarazko irakasle baten aurrean aurkitu zirenean karrakada bat gertatu zen frantses hezkuntza sisteman barruan. Historian zehar, hezkuntza nazionala lehenengo aldiz eta ofizialki 'errepublikakoa' ez den beste hizkuntza batean antolatu zen irakaskuntzako zati bat.

MITTERRAND-EN urteen hasierako joera oportunistak hokenek *hexagonoko* zenbait probintziari euren berezitasunak adierazteko aukera eman zien, hala nola Britainia, Alsazia, Korsika eta Ipar Euskal Herriari ere. Hamar urteen buruan, euskaraz bihurtu zaigu benetan ofizialki azterketa hizkuntza. Karrakada hauek, haisarako arteka zulo bilakatu dute eta txandaketa politikoen ondorioz, Frantziako hezkuntza sisteman deszentralizazioa baxutzen dihardugu. Asaldaketa guzti honetan, beste batzuen artean bereziki eragin korra izan dena Ikas-Bi da.

Honaino iritsi aurretik, hezkuntza elebidunak ezinbesteko noraezak gauditu behar izan ditu. Eta horrela, Administrazioa eta klase politikoko zenbaiten usteen aurka, ikastolekin

THIERRY DELOBEL

Ikas-Biko lehendakaria

gerta zitekeen lehia ez da gertatu, elkarri lekua jango ziotela espero zutenen etsipenerako.

JACK Lang, azken Hezkuntza Nazioanaleko ministroaren erabakiak hezkuntza mota honen abantailak babesten ditu. Baina, hala ere, Hezkuntzaren Zerbitzu Publikoan euskararen etorkizuna ez dago batere argi eta zalantzak pilatzen ari direla dirudi.

Bordelen, edo hobe Baionan, irakasleen hezkuntza plana erabakitzeak —eta ez Parisen— hasiera on bat dirudi. Baina kompetenziak, bere bilakaerak beharrezkoak dituen bitarteko deszentralizaturik gabe, frantses mundu politikoaren *savoir faire* zentralizatuaren frogak bat besterik ez da. Bigarren kezka larria zera da: hezkuntza sisteman deszentra-

lizazio hau oinarritzen den ingurune instituzionala. Britainian, Alsazian edo Korsikan herriak finantzaketarako bitarteko garrantzitsuak jartzeko prest dago (Haut Rhin departamenduak bakarrik 3 milioi libera hezkuntza elebiduna eragiteko). Baina, nortzuk izango dira Akitanian edo Pirinio Atlantikoetan edo euskaldun eta biarnotarren arazo hauei kontrajarriko zaizkienak?

BAYROUREKIN, Ikas-Bik benetan mintzakide egoki bat izango du, intelektualki eta sentiberatasunez lekuari errotua delarik. Baina hipotesi hutsean geratzetik urrun —ez bailitzateke izango lehenengo politikaria hiriburura iristerakoan dossier euskaldunak ahaztu dituen—, guraso eta irakasleen elkarteak ari da, bere kabuz, eskola eta ondorengo ikasketen euskarazko irakaskuntzaren bilakaera pretsatzen.

Aurrerantzean hain arrakastatsu izan den pragmatismoaren bidetik jarraituz, Ikas-Biren ekintzentzat benetan lagungarri gerta daitezke Eusko Jaurlaritzak ala Gipuzkoako Diputazioak egindako jarrera onak. Oraintsu Ikas-Bik antolatutako ekintzetan bai Eli Galdosek, Mari Karmen Garmendia edo J.M. Munuaren parte hartzeak, ez dira, agian, uste hutsak izan.

F.M. 103.0

1992an

EUSKADIKO LEHEN KOMUNIKABIDEAK HAMAR URTE BETE DITU

Hamar urte pasatu dira eta badirudi atzo bertan izan zela. 1982an Euskal Irrati-Telebista martxan hasi zen. Gaur egun, bi telebistakate eta lau irrati-emisora dituela Euskadiko lehen

komunikabidea da dudarik gabe: bai entzulego alde-tik eta bai jendearen partaidetzagatik.

Oraindik badago zergitnik, proiektu berriak, helburu berriak...

HAMAR URTE

68ak

2 5 u r t e

● TXABI
ETXABERRIETA:
Bere jardun eta
esanahi
politikoa /
Heriotzaren
pasartea

ETAren V. Biltzarra / Artea: Arantzazu eta Oteiza / Ortzi, 68ra begira / Martin Luther King, Ghandi beltza tiroz hil zuten EEBBetan ● MELITON MANZANAS: ETak hiltzen duen lehena / Manzanas: nazismoaren eta torturaren sinboloa / ETAren garapena / Ikastolak, herri baten bizi nahiaren adierazle / Joxe Azurmendi 68ra begira / Enbata, hilabetekari izatetik astekari izatera / Errefuxiatu andanak Ipar Euskal Herrira / Paris: 68ko maiatz ● SALBUESPEN EGOERA Frankismoak ezin du irentsi Manzanaren heriotza TOP auzitegi bereziak eta auzitegi militarrek / Atxiloketak / Espetxeak / Elizaren errebolta / gurpide eta Bereziartua, Bilbo eta Donostiako gotzaien heriotza / Jesus Lezaunen hurbilketa / Euskara batua / Literatura eta musika, aldaketa sakonen soka gainea / SESB Pragako sutea itzali beharrean ● 68-AREN ONDOTIK: EAJ errealtateari ezin jarraituz / Unai Dorronsororen atxiloketa: Arteka eta Mogrovejo / Burgos, Herri osoa epaitua / Mexikoko Olinpiadak: pantera beltzen eskularrua...

Paris, Vietnam, Luther King, Txekoslovakia, minigonak, Kennedy... 68ko su gorriaren inguruan dantzan jardun zuten berba biziak dira. Biziak baina izpiritu hilekoak dagoeneko. Munduko sutearen barnean, Euskal Herriko garrak Parisekoak baino indar handiagoa izan zuen 68 hartan. Bai, badugu euskal 68a. 50eko hamarkadan kimutzen hasi zen euskal erresistentziak loratzea ezagutu zuen 60koan. EAJren geldikortasunaren aurrean, gazte belaunaldi berriak ETA sortu eta euskal udaberria bultzatu zuen frankismoaren neguari aurre egin eta proiektu nazional berri bat egituratu asmotan. Baina jaiotze guztiak heriotza dakarren legez, urte hark ere bereak izango zituen. ETak bere lehen kide hila izan zuen: Txabi Etxebarrieta. ETAK lehenbiziz hiltzen zuen modu antolatuz: Meliton Manzanasko polizia. Hamarkada hark, 68 hark, gogor eta sakon astindu dute euskal gizartearen etorkizuna. Txabik bide berri bat urratu zuen erresistentziaren kimu hartan.

Heriotza

«Lehenbiziko berriak jasotzean, zona hartan zebilela bagenekien ere, guztiok ukatu genuen bera izan zitekeenik. Areago, ekainaren 8ko goizean jada, datu guztiek hiltzat jotzen zuten eta arratsaldean jakin hilda zegoela bagenekienean, guztiok eta gutariko bakoitzak zirrarazko erantzun berbera izan genuen: 'Ez da posible!'. Ez genuen onartu gura. Egun ere, horren zentzugabea da, horren sinesgaitza Txabi lehenengo hildakoa izatea».

Sentiberatasunez eta oroimenez beteriko berba horiekin gogoratu zuen Jose Antonio Etxebarrietak, bere anaiak, Txabi Etxebarrieta-
ren heriotzaren berri izan zuten unea, «Iraultza» libuskana.

Txabi Etxebarrieta 1968ko ekainaren 7an Tolosako Benta-Aundin hil zutenetik, ugari idatzi da berari buruz. Bere pertsonaz eta, batez ere, bere lan ideologikoek ETA eta oro har ezker abertzalearen etorkizunarentzat suposatu duten ekarpenaz. Baina nor zen, bada, pertsona hau? Azaletik begiratuta, gutxi ez bada ere, ETAK izandako lehen hildakoa eta pertsona bat hil zuen —Jose Pardines Arcay goardia zibila— lehen ETAkidea.

Baina hori baino askoz gehiago izan zen. Txabik modu erabakiorrez eragin zuen garai hartako ETAn eta bere etorkizuneko bilakaeran. Berak finkatu zuen ETaren aurrerabidean funtsezkoa izango zen Euskal

Herri Langilearen kontzeptua (PTV), eta batipat berak gorpuztu zituen ETAn nazionalismo iraultzailearekin uztartuko ziren teoria sozialak. Euskal Herri Langileak gauza abstraktua badirudi ere, berak argi ikusten zuen: «Herrialde zebatz batean bizi den gizakumeen talde zebatzak bizi dituen esperientzia zebatzak deskribatzen du».

68ko Aberri Egunerako ETak atera zuen agiria berak idatzi zuen, honako hau dio azken aurreko parrafoan: «ETaren sorreraren lehen kimuetatik gertu gaudenean, Euskal Iraultza burutzeko gure erabaki irmoa jakinarazten dugu. Gure borroka kapitalismoa mundu mailan gailentzen dugunean bakarrik etengo da, horrek esan gura du Euskal Herria —Ipar eta Hegoa— sozialista izango dela (...)».

Gazte

aurreratua.— Txabi Bilbon jaio zen 1944eko urriaren 14ean. Aitaren aldeko jatorria Ipazter eta Lekeitio da eta amarena, oster, Arabako Aiara eta Mena bailarak. Lau anai-arreba ziren, Angel eta Joxe aurreko biak, bera hirugarrena eta Asuncion Begoña laugarrena. Arteen haurra zela hil zitzaion aita, 1957an, eta ordura arte arazo ekonomikorik izan ez bazuten ere, handik aurrera ama izango zen etxearen sostengu ekonomikoa. Etxean lagundu beharra zegoen eta, gazte izanagatik ere, besteei bezala, lan egi-

n ordua

tea egokitu zitzaion.

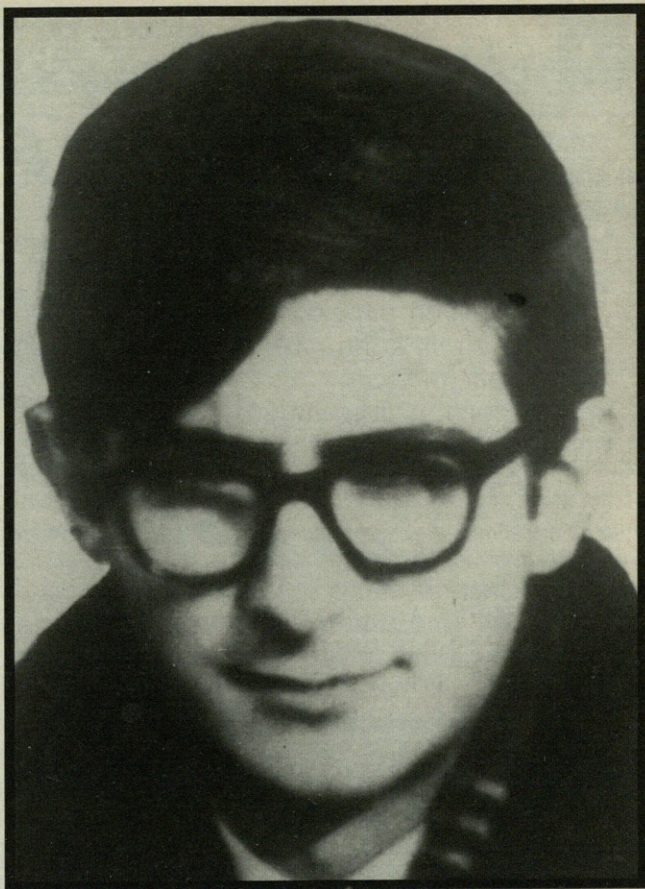
Bilboko eskolapioetan ikasi zuen unibertsitatera hurbildu arte, Sarrikora ekonomi zientziak egitera. Gaztetatik nabarmendu zen bere adinekoekiko mutiko aurreratu gisa. Egindako guztia bizi izan zen 23 urteetan egin zuen; urte gutxi egin eta suposatu zuen guztiarentzat. Gaztetatik literaturak, filosofiak eta zientziek, oro har, modu berezian erakarri zuten. Gaztetatik hasi zen ugari idazten eta idazki guzti

hauek dira, seguruenik, bere izaera eta pentsakeren ispilurik esanguratsuena. Olerki, ipuin eta filosofi idazkiak ere egiten zituen. «Sarriko», fakultateko literatur aldizkariaren zuzendaria ere izan zen.

ETako jarduera zela eta etxetik aldegin zuen arte egunkari bat idazten ari zen, unean uneko egoera eta pentsakeraren erakusgarri.

60-3-1:

Diktaduraren amaiera arte jarraitu gura nukeen egunkari bati ekin diot gaur. Be-

«Lehengo batian, kalearen erdian, Benta-Aundi erdian, Xabier anaia hil zuten...». Euskal Herriko kantagintzan arras errotutako doinu eta berbak. Txabiren esanahiaren erakusgarri. Hausnarketa eta jardueraren artean kanta eta dantza maite zituen hildako lehen ETAkidea, Euskal Herriko une berri baten sinboloa bihurtu da. Heriotza usainduz, ke arteko egunen iragarle izan zen Txabi.

1 Ekainak 7

Txabi Etxebarrieta eta Iñaki Sarasketa Beasain aldera abiatu ziren, Jokin Gorostidirekin biltzekotan. Aduna parean goardia zibil pare batek geratu zituen. Zeramatzaten paperak faltsuak zirela konturatu zirenean Txabi Etxebarrietak pistola atera eta José Pardines goardia zibila hil zuen.

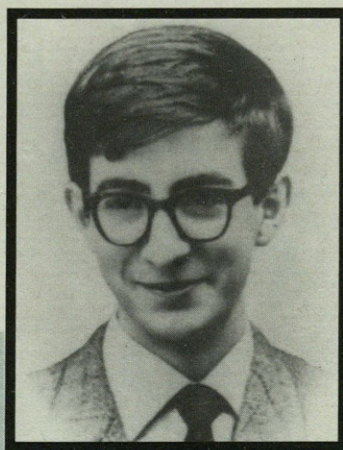
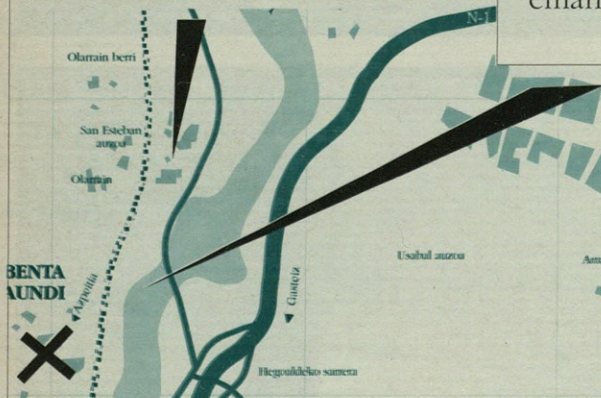
4 Olarrain parean, Benta-Aundin, Goardia Zibilak kontrola jarria zuen. Eduardo Osa, Txabi Etxebarrieta eta Iñaki Sarasketaren autoa ikusi zutenean, gelditu erazi egin zituzten.

Txabi Etxebarrietaren heriotzaren pasartea

2 José Pardines hil ondoren, Txabi Etxebarrieta eta Iñaki Sarasketa Tolosan ezkutatu ziren bi orduz, Eduardo Osaren etxean, baina bera ez zegoen bertan. Txabi Etxebarrieta ez zegoen lasai.

3 Eduardo Osa etxera heldu zenean, Txabik eta Iñakik herritik autoz ateratzeko eskatu zioten.

5 Goardia zibilak, Iñaki Sarasketak pistola zeramala konturatu zirenean, Txabi Etxebarrieta lurrera bota zuten. Buruan bi kolpe eman ondoren, tiroz hil zuten.

Ausentzia

Badakit musukatzen lurra
nire gauetakoa iziotua
badakit bere mingotsaz
txikituta baitago lurra.

Badakit galondoetan
izanen dela odol barreiatua
begi zuri hotzen alboan
udaldiaren berdearen zain
banderak josteko heriotzean.
Badakit, bai, Zortetik izanen ez dela.

(1962)

Hezurbako ametsa zara.
Atsekabea. Durundia.
Arbolazko itsas sinfonia.
Portu muturreko ametsa lez
uhinurrategiko langa lez.
Xedea zara nire bizitzaren. Eta
lur itxaropentsua.

(1964)

Txabi Etxebarrieta

rau erortzen den une berean
utziko diot idazteari... 15 ur-
te dauzkat eta, akaso iritzi
erabat osatuak ez badauzkat
ere, ustez, ipar garbiko iri-
tziak dira...

60-9-17:

Patua, zer da bada nire pa-
tua? Inguratzen nauen lo-
gureaz askatu nahiko nuke.
Hemen eta Espainian da-
goen pertsona eta aban-
goardien aurkako burgesta-
ratzearen gainetik jarri gu-
rako nuke.

60-9-29:

Gaur egun nire adineko
gainerakoekiko urte batzuk
aurreratua nabil eta irakurti

eta egiteko hainbeste daukadala konturatzen naiz.

Denborak aurrera egin ahala, bizitza berarentzat hartzen zihoan zentzua ere paper gaineran geratu da:

61-11-9:

Gura dudak bakarra, azken batean, maitatzea da, eta bizitza arduratuko da horrela gerta ez dadin.

62ko udaberria:

Modu zentzugabeen hiltzeak ez nau batere beldurtzen, jakin baitakit guztia dela guztiz zentzugabea.

62-11-16:

Badakit bizitza hau baino ez daukadala, eta zoriontsu egingo ez nauen zentzu bat ematen saiatzen naizen unetik, ez didala onik ekarriko eta bizitza hori alferrikaltzen ari naizela. Baina izan ninteke akaso daukadan bakarraren hondatzaila? Gainerako gizonen aurrean eman eta maitatu egin behar dut nire burua justifikatzeko, nire bizitzaren zergatia justifikatzeko.

Bere bizitzaren esanahiaren zurrunbiloan bizi zen, baina inolaz ere ez errealtateari ihes eginez. Pentsamenduaren egurats zehazgabe hori errealtate gordinenarekin estekatzen zuen; inguratzen zuenarekiko kezkek lehenbizi eta ETako militantziak ondoren, behartzen zuten horretara.

Sarrikoko ikasle ezagunenetakoa izan zen, ikaslearen artean azaltzen zuen dinamismoagatik eta irakasle askoren artean, horrez gain, bere ikasle maila bikainagatik.

Bere azkenengo ikasturtea, 1966-1967, lanez gainezka ibili zen Joxe anaiak

kontatzen zuenez: *«Ziber-netika kurtsoen arduraduna zen eta berak ere klaseak ematen zituen; IBMko katalogorako programak aztertzen zituen; etxean eta Izaro Akademian egunero Ekonomi Teoriari buruzko klaseak ematen zituen sei orduz; aurreko urteetan gisan ez, baina unibertsitateko arazoak ere jarraitzen zituen; eta guzti horrez aparte, 1966an ETari eragin zion desbideraketa espainolistaren aurkako ideien lan ugari prestatu behar izan zituen. Honetaz gain, zinema ikusi —bere 'bizioetakoa'— eta olerkiak*

idazteko denbora hartzen zuen —bere beharretari-koa—».

Errealtatearen azterlari fina zen eta hausnartzen zuena paperean jartzea gustuko zuen. Irakurketak ere eskaintzen zion horretarako parada. Dostoievski, Whitman, Neruda, Baudelaire, Otero, Shakespeare, Ibsen, Malraux, Sartre eta abar luze bat bere begiek irentsita-koak ziren. 17 urterekin, Pascal autoreari buruz honako hau idatzi zion lagun bati: *«Pascalek dioenez, 'ondo pentsatzen ikastea moralaren hasiera*

da'; eta beharbada ondo pentsatzeak bere baitan darama egin behar dena egitea».

ETaren

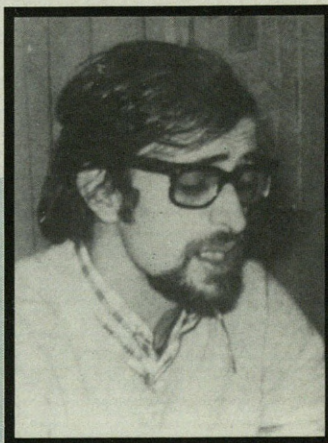
V. Biltzarra.— Hirurogeiko hamarkada honetan zehar, eta batipat erdialdera, ETaren baitan bi pentsamendu maila ari dira nagusitzen. Teoria marxistetatik abiatuta Euskal Herriaren zapalkuntza Espainiaren askapen sozialetik etorriko dela dioena bata, eta borroka na-

Joxe Antonio Etxebarrieta

Euskal Herriko politika garaikidearen historiak gutxitan eskaini digu Etxebarrieta anaien adinako uztarririk. *«Bata bestearen itzala ziren»*, baiesten dute ezagunek. Jose Antonio Etxebarrieta 1940ko apirilaren 3an jaio zen eta, Txabi moduan, gaztetandik murgildu zen Euskal Herriaren lortzeari ekin zion euskal erresistentziaren mugimenduan. Txabi baino lau urte zaharragoa, Xabier Bareño ETako lehen militanteetakoak dioenez, *«Txabi, bere anaia, kide eta irakaslearen ikaslerik zintzo eta aurreratuenena zen»*. 1960an atxilotu eta jipoitzen zuten bitartean Jose Antonio beharrean «Pepe» deitzen zioten. Anaiaren atxilotetak eragin bizia izan zuen Txabirengan eta horregatik «Pepe» aukeratu zuen gerra izen moduan.

Joxe Etxebarrietak azkar bereganatu zituen Algeriako iraultzaren ikasgaiak lehenbizi eta geroxeago, bereziki, Kubakoarenak. Gerrila mugimendu eta komando armatuen lehen teorizatzailetzat jotzen da.

Erbestean zegoen Eusko Gobernuaren beka batekin 1960an Parisera abiatu zen ikastera. Baina EAJko burukideen geldikortasunak bultzatuta, EGIren zatiketa eragin zuen Eusko Gaztediren buruetakoa izan zen. Eusko Gazteditik ETako zuzendaritzara jo zuen denborarekin eta, Txabirenekin batera, bere ekarpenak funtsezkoak izan ziren ETaren V. Biltzarrean. Burgo-seko Auzian Izko de la Iglesiaren abokatu lanean jardun zuen eta bere defentsaren abilezia nabarmendu zen. 1973an hil zen, gazte baina bere urratsa ondo finkatuta.

P R O F I L A

1963an, Joxe Etxebarrietak hilabete asko igaro zituen elbarri, harik eta borondate itzelarekin bergaitze ariketak egin eta zutik jarri ahal izan zen arte. Denbora guzti horretan Txabi eta Joxeren ospitaleko berriketaldiak etengabeak izan ziren. ETaren bilakaera politikoa, munduko leku desberdinetako prozesu iraultzaileak eta beste gai ugari ordu luzeetako iritzi trukaketa eta eztabaidak eragiten zituzten, ETako V. Biltzarren bilakaeran funtsezkoak izango ziren eztabaidak.

Euskal artearen arima

Gizarteko gainerako alor guztietan legez, 'arte munduak ere bazuen zer esanik frankismoaren aurrean; edo hobeto esanda, 60ko hamarkadan zehar eta aurretik ere ari zen esaten. Nestor Basterretxearen euskaldun tradizioaletik hasi, Jorge Oteizaren euskal ari-maren interpretazioarekin jarraitu eta, esaterako, Agustín Ibarrolaren komunismo-raino.

Guizti hauek gehi Txillidak, besteak beste, Arantzazuko basilika berriaren eraikuntzan topo egin zuten 1950ean. Aita Lete, frantziskotarren lurralde ministroaren ekimenez eman zitzaizen hasiera eraikuntza lanei. Bost urte geroago Aita Lete hiltzean, artistak egiten ari ziren lanaz eztabaida sortu zen erregimenaren aldeko eta kontrakoagoen artean, eta, azkenean, Vatikanotik lanak geratzearen agindua etorri zen. Lanek frankismoaren mugak gainditzen zituzten eta 1968 arte, Oteizak Apostoluen Frisoarekin jarraitzeko baimena eskuratu arte, Arantzazuko 'bide bazterrean' izan ziren. Indar

berritzaileek eta euskal gizarteak Oteizaren alde egindako oihu ozenak, nazional-katolizismoaren galgak baino indar handiagoa izan zuten orduan.

Arantzazura gora eta behera ari zen horietako batean izan zuen Oteizak Txabi Etxebarrietaren heriotzaren berri. Artista eta intelektuaren mundua euskal gizartean gertatzen ari ziren aldaketekin ondo lotzea funtsezkoa zen Txabirentzat. Bere hausnarketak Oteizarekin trukatzeko ezinbestekoa iruditu zitzaion eta horrela eza-gutu zuten elkar.

Arantzazu bidean zihoala, *«hantxe jo ninduen bere heriotzak, ekainaren 7an, Benta-Aundin sakrifikatua, gure azken erresistentziako lehen. Egunkariko argazkia eskuartearen, oso lausotua zegoen eta ezin nuen ulertu betiko galdua genuenik. Azaroaren lehenean,*

Arantzazura igotzen naitzene-an, erabakia daukat Hormaren gorenean, Amaren magalean, Seme hila ipiniko dudala, zerura begira, garraxika, bizketan, ez dakit...»

Oteizak urte batzuk lehenago «Quosque Tandem» liburuan idatzitakoak ezin hobeto adierazten zuen Euskal Herriak bizi zuen egoera itogarriaren aurrean sentitzen zuena. Eta frankismoaren zapalkuntzaren aurka zihardutenek elikagai mamitsua aurkitu zuten bertan. Euskal tradizionaltasuna eta modernitatea lotuko zuen pentsamendu estetikokoaren eraikuntzan ari zen Oteiza. Ez zen nahikoa, ostera, pentsamendu horrek borondate politiko nazional baten bultzagile izan behar zuen. Hor egin zuen topo proiektu nazional bat eratzen ari zen euskal erresistentzia berriarekin.

zional zein soziala loturik, lehentasuna borroka nazionalan jartzen duena bestea.

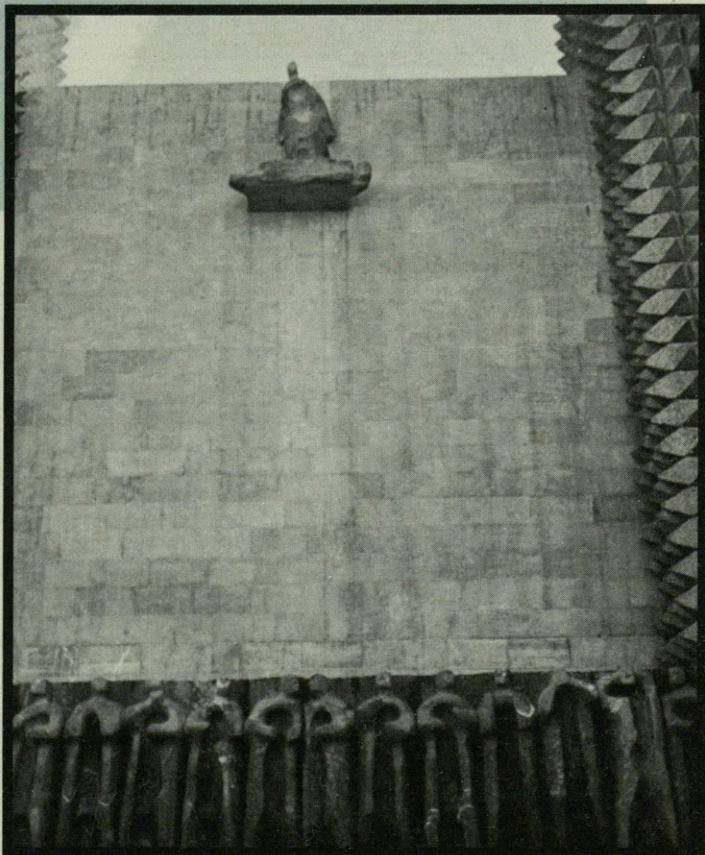
1966an hasi zen ETAREN V. Biltzarrean ikuspuntu desberdin hauek topo egin eta hausdura eragin zuten. Bi zati izan zituen Biltzar-rak. Lehenbizikoan Eugenio del Rio, Barrutia anaiak eta, besteak beste, Patxi Iturriz erakundetik kaleratu zituzten, defenditzen zituzten *«tesi espainolista eta likidazionistengatik»*.

Lehen zein bigarren zatian Txabi V. Biltzar honen lehendakari izendatu zuten. Baina *«espainolistenaz»* gain, bazen ETAREN norabidearekin ados ez zen beste korrante bat, eta Biltzarren bigarren zatia amaitu ondoren erakundea utzi zuten: J.M. Agirre, J.L. Alvarez Enparantza Txillardegia, J.M. Benito del Valle eta Xa-

bier Imaz. Garaile atera zen ETAKO zuzendaritzari zuzendutako gutunean ideia nagusi hauek azaldu zituzten ETA uzteko.

«(...) Guk, sozialista izanda ere, marxismo-leninismoaren zenbait puntu nagusi ez ditugu onartzen, ez filosofian ezta zenbait politika jardueratan ere, horregatik erakundea uzteko erabakia hartu dugu (...)». Halaber, erakundean ideia espainolisten infiltrazioa salatzen zuten, *«Batzuk, espainazale marxista agintari ezagunen zerbitzutan jarriak ziren; eta 'popular' hitzaren atzean Euskal Herriarekiko beren gorrotoa nagusi dutenen*

Oteizak 1954ean ekin zion Arantzazuko basilikako Apostoluen Frisoari, baina urtebetera lanak bertan behera uztera behartu zuten. 1968an ekin zion berriro lanari. Apostoluak 12 beharrean 14 dira: «Akaso gehiegi dira, baina zerbait adierazten denean, eskuzabaltasunez egin behar da, esperantzaren batekin». Oteizaren esanetan, lanaren azala «Herrien balizko hilerri baterako hileta-harresia» titula zitekeen.

menpean jokatzeko zuten».

Azkenik Biltzarrak honako hauek aukeratu zituen Batzorde Eragileko kide moduan: Jose Mari Eskubi, Xabier Bareño, Edur Arregi, Julen Madariaga, Emilio Lopez Adan «Beltza», Txabi Etxebarrieta, Juan Jose Etxabe, Federico Krutwig eta Jokin Gorostidi. Halaber, ETak Euskal Nazio Askapenerako Mugimendu Sozialista gisa definitu zuen bere burua eta erakundea

Txabi guraso eta anai-arreben artean. Aita, jatorriz Lekeitio-Ipazterrekoa, eta ama Aiara eta Tena bailarakoa, Bilbon finkatu ziren. Bertan jaio eta hazi zen Txabi. Laster egin zuen topo Euskal Herriak bizi zuen berpizkunde nazionalarekin. Txabi eta Joxe anaia nagusia oso gaztetandik jabetu ziren Euskal Herriko errealitatearekin.

Gaztetako argazkiak

FRANCISCO LETAMENDIA «ORTZI»

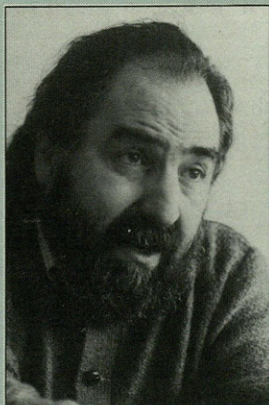
Txabiren heriotzak, 1968ko ekainaren 7an, euskal nazionalismo iraultzailearen aurrekoa eta ondorengoa nabarmen zehazten ditu. Bera ez nuen pertsonalki ezagutu baina bai bere anaia, 70eko hamarkadaren hasieran berarekin jardun bainuen ETakide ugariaren defentsan.

«Gerra iraultzailearen» ideia 63-64ean agertua da jada ETaren idazkietan; finean, 60ko hamarkadaren hasieran Kuba, Vietnam eta Algerian burutzen ari diren nazio askapen borroken oihartzuna da. Txabi gazteak horren tinko eta argi gidatu zuen ETaren V. Biltzarraren bigarren zatian, 1967ko Aste Santuan, kutsu anti-inperialista oso nabarmena zen. Biltzar honetan finkatu

zen *Euskal Herri Langilea* (PTV) kontzeptua.

Bigarrenik, algeriar iraultzan erabilitako «ekintza-errepresioa-ekintza» moldeak, borrokaren ardatz estrategiko gisa baiestu zen. Gizarte zibil iraultzaile berriaren saiaketa zen eta berau lortzeko, borroka armatuak estatu okupatzailearen benetako izaera zapaltzaile agertarazi behar zuen. Errepresioa herritarren bizkar eroriko zen eta hauek, gero eta kopuru handiagoan, ETaren laguntzaile bihurtuko lirake. Hirugarrenik, Vietnameko gerran egin zen legez, ETA fronteetan (militarra, kulturala, politikoa eta ekonomikoa) antolatzea erabaki zen.

V. Biltzarrean onetsitako eskemek ez zuten egiaztasunik hartu bateratsu gertatu ziren Txabi (Langile Frontearen dinamizatzailea aurreko urtean) eta Pardines Goardia Zibilaren heriotzak gertatu arte. Gertaera hau ETakideek autosakrifiziorako erakusten zuten nahiaren adierazle zen. Txabiren oroimenez antolatutako mezek, erantzun gisa

Txabiren heriotza, testuinguru eta ondorioak

ETak burututako Meliton Manzanasen hil-keta eta ondorengo salbuespen egoerak, frankismoak euskal nazionalismoaren aurka burutzen ziharduen *Iparreko gerraren* epe beroa zabalik utzi zuten. Halaber, gertakizun guzti horiek ekintza-errepresioaren zurrumbiltoa egiaztatu zuten Franco hil eta hurrengo urteetaraino, batetik; eta errepresioaren aurkako komunitate moduan osatuko den euskal gizarte zibilararen oinarriak finkatu ziren, bestetik.

Geroago, 70eko hamarkadaren bukaera aldera, bere izaera anti-inperialista eta abangoardiasta aldarazi ez zioten ekarpen berriak bereganatu zituen: gizarte postindustrialeko mugimendu alternati-

boetatik etorri zitzaizkion ideologiak, Errefusapen Frontean bat zetozen ideologiak, hain zuzen ere. Euskadin, Errefusapen Fronte honek instituzioen aurkako zama handia hartu zuen gainera.

Ekintza-errepresioa moldeak bertan behera geratu zen eta borroka armatua, oraindik errepresioaren aurkako komunitate moduan jarraitzen zuten euskal nazionalismoaren sektoreen dinamizatzaile bihurtu zen. Euskal alderdi instituzionalisten gero eta laguntza handiagorekin, Estatu espainiarrak euskal sektore rupturisten inguruan eraikitako hesia gero eta estuagoa zen. 80ko hamarkadan, sektore horiek egitura piramidala hartuko duen Euskal Nazio Askapenerako Mugimendu (ENAM) moduan egituratu dira. Lau mailatan banatzen da mugimendua: ETA, erabateko abangoardia-erreferente gisa; KAS bloke gidari gisa; Herri Batasuna batasun herritar gisa; eta oinarri sozial independentista.

ARGIAREN leihotik

Martin Luther King,
Ghandi beltza

1968ko apirilaren 4ean Martin Luther King hil zuten Memphis-en, EEBBetako Tennessee-ko estatuan. Bere bizia EEBBetako herritar beltzen eskubide zibilen alde eskaini zuen. Ghandi beltza moduan pasatu da historiara, hark bezala bere borroka biolentzia ezaren estrategian oinarritu zuelako.

Munduko estatu boteretsuenean beltzek jasaten zuten zapalkuntza eta eskubide aitortze ezak herritar beltzak antolatzen eraman zituen. 1954ean Montgomeryn autobus konpainia arrazistaren aurkako 381 eguneko boikota zuzendu zuen. Beltzen eskubide zibilen aldeko mugimenduaren buruzagia izan zen: COREko (Arraza Berdintasunaren Aldeko Kongresua) lehendakaria.

Bi bide nagusitzen ziren, dena den, beltzen borrokan: batipat erakunde kristauak bultzatzen zuten eskubide zibilen aldeko mugimendua eta, gero eta erakarpen mailan handiagoa erakusten zuen musulman beltzen mugimendua, Malcolm X tartean.

1963ko udan, King-ek eskubide zibilen aldeko 250.000 pertsonako martxa bat zuzendu zuen Washingtonera. 1964ean Bakearen Nobela jaso zuen.

B e r r i b i x i - b i x i a k

■ Gure Naparru'ko Leitzan uranio meatz bat arkitu du «Energia Nuclear» taldekoak. Eta diotenez Naparru'an olako meatz aundiak omen daude.

■ Fraga Iribarne ministroak Albazete'n hau esan-berri du: «Ni ministro naizen bitartean, ez da jokurik izango Espainia'n». Ta ezarri zuan ondoren: «Deabruari anima saltzea izango litzateke, noski». Donostia'ko Erriko Etxekoak, oraintsu lege-bidagora eskatuak ziran, emen jokoa berritu zedin».

■ Garagarrilean asiko dira Vaticano'ko Irratetxetik «beat» musika-saioak ematen. Maitasun eta agiraka edo protesta-musika ori gazte sail aundi baten eres-mota baita. Ta elizak hori ere entzun nahi du. (PUEBLO'tik).

Baina musulman beltzak atzetik zituzten, eta gero eta gertuago gainera. 1967an mitin kanpaina bati ekin zion musulman beltzen bultzadari erantzuna eman asmoz. Indarkeria barik ere, ordura arte horrelako erantzun mailetara ohituta ez zegoen boterearentzat arriskutsuegia zen beltzak sinesten ari zirena, eta nola-hala trabak erditik kendu beharra zegoen. Lau urteko arraza-borrokaren hirurogeitaka hildako eta ia bost mila zauritu izan ziren.

lau frontetan egituratu: militarra, sozio ekonomikoa, kulturala eta politikoa.

Odol

usaina.- Urteek aurrera egin ahala eta ETA gero eta sendoago antolatzen zen heinean, ekintzen abiadura koalitatiboa ere azkartu egin zen. 1968an jada Meliton Manzanasko poliziaburu torturazalea hiltzea erabaki zuen ETAk. Ordurako Gipuzkoa aldean liberatu gisa ziharduen Txabi Etxebarrieta arduratu zen segimendua egiteaz. Euskal eguratsa beltzen ari zen apurka eta 1968a inflexio puntu moduan geratu zen. 1969a eta 1970a gogorra-koak izango ziren oraindik.

Ekintzen apurkako gogortzeak odol usaina zekarrien, Txabik berak V. Biltzarrean zein 68ko Aberri Egunerako ETAk kaleratutako idazkian zioen legez: «Inorentzat ez da sekretua 1968tik gutariko norbait hil barik ez garela aterako». Hiru izan ziren: Txabi bera, Pardines goardia zibila eta Manzanasko polizia. Manzanasko heriotza Txabiren heriotzaren erantzun moduan planteatu izan zela aipatu da, baina sasoi haietan Txabirekin lanean estu jarduen zuen Jokin Gorostidi-aren esanetan, «Txabi bilda ala bizirik, Manzanasko bizitzak epea ezarria zuen, aste batzuk geroago exekutatzea erabakita zegoen».

Txabi ez zen ekintza gizona. Gaztetatik zeukan maia, eta horrek ere ahaldu zuen bere gorputza. Alabaina, ekintza gizona izan barik ere, berari egokitu zitzaion ETaren lehen heriotz ekintzarekin topo egitea. Bere bizia izan zen ordaina ■

Datorren astean:

- Meliton Manzanasko poliziaren heriotza
- Manzanasko torturaren sinbolo
- ETaren jardueraren bilakaera
- Ikastolen errotzea
- Enbata astekaria.